LETO IV. ŠT. 18 (163) / TRST, GORICA
ČETRTEK, 6. MAJA 1999

NOVI GLAS

SETTIMANALE
SPEDIZ. IN A.P. - 45% - ART. 2 COMMA
20/b LEGGE 662/96 - FILIALE DI GORIZIA
ISSN 1124 - 6596

CENA 1500 LIR / 0,77 €

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996

DVA ZAKONA

Pred kratkim je videmski dnevnik *Il Messaggero Veneto* posvetil eno celo stran vprašanju zakonske zaščite Furlanov in drugih jezikovnih skupnosti v Italiji (kot so še Sardinci, Okcitanci, Grki, Hrvatje idr.). Znano je, da je poslanska zbornica že lanskega junija izglasovala zadevni zakon, sedaj pa mora iti še v razpravo in odobritev v senat. Nekateri upajo, da bo do tega prišlo kmalu, saj bi sicer ob morebitnem razpustu parlamenta vse skupaj padlo v vodo. Nekaj podobnega se je sicer zgodilo že večkrat z zakonskimi osnutki za slovensko manjšino in so jih morali predlagatelji spet in spet ponovno vlagati.

Kaj pa predvideva ta splošni okvirni manjšinski zakon? O tem smo lani sicer že obširno pisali, zato le nekaj besed o tem za osvežitev spomina. Zakon za jezikovne skupnosti v Italiji (gre za kakih dobrih deset jezikovnih manjšin, med njimi se omenja sicer tudi slovenska, čeprav bo ta imela svoj zakon) obravnava splošna načela zaščite, kot so raba jezika, šolstvo in toponomastika. Za določitev teritorija neke manjšine mora odločati pristojni pokrajinski svet. Seveda imajo veliko vlogo tudi prizadete občine. Prav tako so za marsikaj zadolžene deželne uprave, pa tudi osrednje oblasti. Glede rabe jezika se ta predvideva na prizadetem ozemlju tako v javnih in uradnih odnosih (upravni akti, izvoljeni sveti itd.).

Kako pa je danes z zakonsko potjo zaščite slovenske manjšine? Vsi poznamo dolgo odisejo, ki jo morajo predlogi za slovensko zaščito prehoditi v rimskem parlamentu in to najmanj od sedemdesetih let dalje, ko so bili vloženi prvi zakonski osnutki oz. še prej, ko je parlament sprejemal posebni statut za novo deželo Furlanijo-Julijsko krajino z njegovim izglasovanjem leta 1963. Ta statut, ki je še vedno v veljavi, le v svojem tretjem členu zelo bledo govori o enakopravnosti državljanov brez razlike njih jezika. In to za razliko od statutov dveh drugih dežel (Doline Aosta in Tridentinske-Južne Tirolske).

Če se povrnemo k prej omenjenemu splošnemu manjšinskemu zakonu, ki čaka še na odobritev senata, lahko dodamo še nekaj ugotovitev. Predvsem na glasove iz manjšinskih vrst samih. Tako sta za videmski dnevnik *Il Messaggero Veneto* dala zanimive oz. zgovorne izjave dva furlanska predstavnika. Prvi je nekdanji komunistični poslanec Baracetti (ki je tudi sodeloval pred leti pri zakonodajni poti prvih osnutkov zakona) ter pisatelj Carlo Sgorlon. Prvi je dal bolj odgovore politične narave. Vsekakor Baracetti zagovarja tezo, da mora ta zakon dejansko omogočiti vsem tistim, ki to žele, pravico do rabe svojega jezika tudi v šoli in javni rabi. Med drugim pripominja, da bi zakon lahko veljal tudi za Slovence, če bi globalna zaščita spodletela (lepa tolažba...) ali pa medtem ko še ni zakon odobren. Pisatelj Sgorlon pa pravi manj prizadeto in zelo malo manjšinsko, da bi sicer bolje naredili, če bi v šoli imeli več ur angleščine...

Prav gotovo ni mogoče vedno primerjati nacionalne identitete oz. samozavesti slovenske narodne skupnosti v Italiji s prej omenjenimi jezikovnimi skupnostmi. STR. 2

ANDREJ BRATUŽ

KRIZA NA BALKANU BREZ IZHODA?

"SMO TAM, KJER SMO BILI OB KONCU 19. STOLETJA"

Posebni ruski odposlanec Viktor Černomirdin je opravil svoj obisk v Združenih državah, kjer je imel ločena pogovora s predsednikom Clintonom in z glavnim tajnikom Združenih narodov Koffi Annanom. Ameriški predsednik, ki je, medtem ko pišemo, pripotoval v Evropo, kjer je obiskal glavni sedež Atlantske zveze, in se nato srečal z ameriškimi vojaki v Nemčiji, je dejal, kako NATO vztraja, naj srbski predsednik Milošević umakne svojo vojsko s Kosova in sprejme ostale pogoje, ki jih predvideva sporazum iz Rambouilleta. Le v tem primeru se bo bombardiranje ZR Jugoslavije končalo. Naglasil je, kako je demokratični svet celih deset let dopuščal, da je Srbija izvajala etnično čiščenje in torej pravi rodomor, čemur je treba narediti konec.

Diplomatska dejavnost pa se kljub temu nadaljuje. Posebno aktivna je Rusija, ki si predvsem prizadeva, da bi se v mirovni proces čimbolj vključili Združeni narodi, ki so pravno edini pristojni za reševanje takih kriz. Zdi se, da je za obe prizadeti strani - Srbe in NATO - še vedno najbolj sporno vprašanje prisotnosti tujih vojaških enot na Kosovu in je še posebej sporna sestava teh enot. Milošević je najprej odločno odklanjal prisotnost vojaških enot, nato pa dal razumeti, da bi pristal na prisotnost vojakov iz "neagresorskih" držav.

DRAGO LEGIŠA

STRAN 2

OBRAVNAVA PROTI GIULIU ANDREOTTIJU

DOSMRTNA JEČA ZA DOSMRTNEGA SENATORJA?

V petek, 30. aprila, je v italijansko javnost treščila novica, ki je popolnoma zasenčila vse dogajanje v italijanski notranji politiki. Javna tožilca v Perugii, kjer že tri leta poteka sodna obravnava zaradi umora časnikarja Mina Pecorellija, sta zahtevala ob koncu svojih izvajanj kar štiri obsodbe na dosmrtno ječo. Na zatožni klopi je bil skupno z drugimi petimi obtoženci namreč Giulio Andreotti. Tožilca sta na osnovi zbranih listin ter pričevanj prišla do spoznanja, da je Andreotti skupno s tremi drugimi osebami bil mandant in torej naročil, naj se Mino Pecorelli ubije. Ostali mandanti naj bi bili Andreottijev politični prijatelj, bivši sodnik in bivši minister Claudio Vitalone ter dva sicilijanska mafijca. Morilca pa naj bi bila prav tako mafijca s Sicilije.

Ob tej naravnost senzacionalni novici so tako rekoč stopila v ozadje vsa druga politična vprašanja, četudi slednja ne morejo seveda zaradi tega zginiti z dnevnega reda. Toda tudi za "tistega Italijana - je napisal dnevnik *Corriere della sera*, - ki ima najslabše mnenje o Giuliu Andreottiju, Krščansko-demokratski stranki, italijanski politični plasti in celo politiki na splošno, novica iz Perugie gotovo povzroča osuplost in upravičeno ogorčenost".

Kar se dogaja, "odpira namreč rano v samem narodovem življenju". "Te rane pa ne bo mogla nikoli več zaceliti niti morebitna oprostilna razsodba". "Domnevne hude odgovornosti, ki po mnenju tožilcev, bremenijo politika in državnika Giulia Andreottija, v moralnem pogledu prizadevajo celotni politčni razred, tako tistega, ki mu obtoženec pripada, kot ostale politike, ki so z njim vladali, in celo, vsaj v določenih trenutkih, tudi politike opozicije."

Osemdesetletni Giulio Andreotti je bil že leta 1947 podtajnik v predsedstvu rimske vlade, ki jo je vodil Alcide De Gasperi. O njem lahko upravičeno trdimo, da je *pisal* italijansko povojno zgodovino, saj je bil kar sedemkrat predsednik vlade, devetnajstkrat minister in je bil zaradi posebnih zaslug za Italijo leta 1991 imenovan za dosmrtnega senatorja. Še se dobro spominjamo, s kakšnimi častmi so pred kratkim politiki iz tako rekoč vseh političnih sredin proslavljali njegovo 80. obletnico rojstva.

Obravnava v Perugii traja že tri leta. Sodni spisi obsegajo nič manj kot 400 tisoč strani. Na dosmrtno ječo naj bi po zahtevi javnih tožilcev poleg Andreottija in Vitalonija bili obsojeni mafijca Pippo Caló in Gaetano Badalamenti ter domnevna morilca Massimo Carminati in Michelangelo La Barbera.

Kdo je bil Mino Pecorelli? V marsičem je bil skrivnosten človek. Med drugim so njegovo ime našli na seznamu zloglasne prostozidarske lože P2, ki jo je vodil Licio Gelli. Še se spominjamo, kako je bila naposled prepovedana. Pecorelli je izdajal revijo "OP". Padel je pod streli morilcev dne 30. marca 1979, ko mu je bilo 51 let.

DL / STRAN 2

Naše bralce in ljudi dobre volje pozivamo, naj po svojih močeh pomagajo trpečim in preganjanim s Kosova.

POMAGAJMO TRPEČIM IN PREGANJANIM!

Darove v denarju sprejema tudi naša uprava, ki bo poskrbela, da bodo prispevke nemudoma prejele pristojne ustanove in dobrodelne organizacije.

NOVI GLAS

VSEBINA

02 Vida Valenčič — IZKORIŠČANJE BREZUPNOSTI
03 Ivan Žerjal / intervju — MARIO MAGAJNA
04 Dr. Franc Rode — DUHOVNOST IN KULTURA
05 In memoriam — PROF. OTMAR ČRNILOGAR
06 Davorin Devetak — SLOVENSKI FILM V TRSTU
07 Iva Koršič — BRECHTOVA LJUDSKA IGRA V PDG
08 Stanko Zorko — LJUDSKI MISIJON V TRSTU
10 Sklad Dušana Černeta — PRIZNANJE MAKSU KOMACU
12 Jurij Paljk — O POMLADI
14 ZDRUŽITEV DVEH ZADRUŽNIH BANK

SVET OKROG NAS

S 1. STRANI

"SMO TAM..."

Ne glede na nadaljnji razvoj dogodkov je trenutna slika naslednja: Kosovo je že zapustila večina albanskega prebivalstva, ki se je zateklo v sosednjo Albanijo, Makedonijo in Črno goro. S tem je Milošević zaenkrat dosegel svoj glavni cilj, to je posrbiti Kosovo. Gre za stari načrt, katerega glavni oblikovalec je bil srbski akademik, zgodovinar in politik Vaso Čubrilović in je bil objavljen že leta 1937. Kot kaže razvoj dogodkov, bombe Atlantskega zavezništva niso zaustavile in še manj preprečile "etničnega čiščenja", Miloševićev režim pa je kljub bombnim napadom in velikanski gmotni škodi ter človeškim žrtvam trdno v sedlu in ne kaže otipljivih znakov popuščanja.

Beograd je pred dnevi obiskal znani bojevnik za priznanje pravic ameriškim črncem, duhovnik Jesse Jackson in od Miloševića dosegel, da so se lahko vrnili iz srbskega ujetništva trije mladi ameriški vojaki, zajeti v nepojasnjenih okoliščinah, ko so bili v obhodnici ob srbsko-makedonski meji. Jackson je Clintonu tudi izročil osebno Miloševićevo pismo z vabilom na sestanek, kar je Clinton takoj odklonil.

Priloga ljubljanskega Dela (30.4.99) je objavila zelo zanimiv in poučen intervju, ki ga je imel časnikar Edvin Hladnik-Milharčič z albansko begunko, ki zdaj živi v Skopju. To je pravnica Narimane Kamberi, ki je do svojega 20. leta živela v Bruslju in se preselila v Prištino leta 1988. Na koncu pogovora takole pravi: "Po Bosni bitju, kakršen je Milošević, ne bi smeli dopustiti, da ponavlja svoje socialne eksperimente. Morali bi ga ustaviti že prej. Norcu so dovolili, da svojo norost izpelje do konca.

Operacija zveze Nato sedaj stane dvesto milijonov dolarjev na dan. Zdi se, da rekonstrukcija lahko steče šele po popolnem uničenju. So želeli to dokazati? Na koncu bodo dokazali, da je zveza Nato najbolj močna in da imajo Združene države politični monopol. To smo vedeli tudi prej. Vedeli smo, da smo Albanci šibki in da je Zahod močan. Moč ni dovolj, potrebna je tudi pamet. Vedeli so, s kom imajo opraviti, morali bi bili reagirati prej. Preden je bilo dva milijona ljudi pregnanih z domov. Kaj naj se Albanci iz tega naučimo? Sklep je enostaven. Sama sem vedno bila na strani pacifizma, verjela sem v politične dogovore in mirovna pogajanja. Sedaj mislim, da potrebujemo močno državno vojsko, ki nas bo ščitila na vsakem koraku. Hkrati pa nočem, da družbi, v kateri živim, vladajo generali. Vem samo, da se sedaj počutim zelo negotovo. Ne vem, kaj se bo zgodilo jutri. Na koncu dvajsetega stoletja smo tam, kjer smo bili na koncu devetnajstega stoletja."

S 1. STRANI

DVA ZAKONA

Znano je npr., da na Sardiniji, ki šteje več kot milijon prebivalcev, ne govorijo vsi domačega jezika otoka. Ta sploh nima še literarne enotnosti. Podobno bi lahko rekli za okcitansko skupnost. Tudi za Furlanijo bi lahko veljalo nekaj podobnega. Ne pozabimo pa, da jezik teh skupnosti ni imel še nikoli mesta v šoli, kaj šele, da bi bil učni jezik... V tem smo Slovenci seveda veliko na boljšem. In če ostanemo pri šolskem primeru, lahko dejansko ugotovimo, da ima poleg zelo številne nemške manjšine na Južnem Tirolskem le slovenska manjšina vse šole v svojem materinem jeziku.

Splošni manjšinski zakon za jezikovne skupnosti je torej prvi dosegel (zaenkrat sicer le delno) odobritev parlamenta. Upajmo, da ne bo zaščitni zakon za Slovence v Italiji moral čakati še na kake druge "manjšine" (prave ali izmišljene), ki naj bi jih bilo treba tako ali drugače zaščititi...

DOSMRTNA JEČA ZA...

Javno tožilstvo v Perugii trdi, da je grozil z objavo listin, ki naj bi hudo obremenjevale politike, zlasti Andreottija, v zvezi z ugrabitvijo in umorom Alda Mora ter v zvezi s škandalom ITALCASSE. Šlo je za primer hude korupcije, o čemer naj bi svojim ječarjem obširno in podrobno govoril Aldo Moro. Ta del Morove "spomenice" pa je skrivnostno izginil. Zadeval pa naj bi tudi prefekta v Palermu, sicer prej generala karabinerjev Dalla Chiesa. Tudi ta je padel v še ne pojasnjenih okoliščinah.

Konec prejšnjega meseca se je seveda končalo eno obdobje sodnega postopka, saj bodo zdaj morali nastopiti branilci, tako da obravnave še dalj časa ne bo konec.

Ne smemo pa pozabiti, da je še vedno v teku obravnava v Palermu, kjer je na zatožni klopi prav tako v tujem svetu najbolj znani italijanski politik, torej Giulio Andreotti. Javni tožilec je že zahteval, naj se Andreotti obsodi na 15 let ječe, češ da je posredno sodeloval s sicilijansko mafijo.

Zanimivo je - in morda tudi značilno za italijanske razmere -, da je Andreotti za novico o zahtevi javnih tožilcev zvedel, ko se je v samostanski celici ob cerkvi sv. Frančiška v kraju Termoli na jugu države pripravljal, da bi v bližnji cerkvi vernikom govoril o patru Piju, ki je bil v nedeljo, 2. t.m., proglašen za blaženega. "V svojem življenju sem naredil mnogo napak, a z mafijo in Pecorellijevim umorom nimam nobenega opravka," je izjavil ter pristavil, da zaupa sodnemu zboru in upa, da bo izdal pravično razsodbo. "Psi lajajo, karavana gre dalje," bi lahko zdaj vzkliknili. To pomeni, da ostaja na dnevnem redu izvolitev novega predsednika republike in da prav isto velja tudi za evropske in upravne volitve, ki bodo 13. junija.

BREZUPNO STANJE V ALBANIJI

OKORIŠČANJE NA KOŽI NAJVEČJIH REVEŽEV

VIDA VALENČIČ

Vojna je sposobna privleči na dan človeško dušo v vsem njenem bogastvu, pa tudi v vsej gnusobi, ki jo lahko premore. Vojna na Balkanu je zgovoren dokaz obojega: ob pogledih na nebogljene ljudi, stlačene v platnene šotore, se je zdramila tudi sicer dremajoča vest bogate Evrope, hkrati pa se je v bližnji Albaniji dogajalo to, kar se ne bi smelo nikoli dogajati: izkoriščanje brezupnosti beguncev. Albanija je na robu zloma; njeni prebivalci sicer imajo streho nad glavo, v številnih primerih pa jih le to razlikuje od kosovskih beguncev. In beda, pomanjkanje vsega - hrane, službe, duhovnih vrednot - je razčlovečila veliko Albancev. Nezakonitost je beseda, ki je tranzverzalno prisotna v celotni albanski družbi: od "navadnih" lastnikov in upravljalcev gumijastih čolnov, ki služijo mastne denarce na koži revežev, pa do ključnih predstavnikov družbe: carinikov, policijskih uradnikov, sodnikov in politikov.

Pred tednom dni se je kar na lepem znašel na cesti Sokol Kociu, policijski poveljnik v Vlori. Dogodek je pomenljiv, če se spomnimo izjav, ki jih je Sokol Kociu vseskozi dajal v obdobju svojega službovanja: "Boril se bom proti nezakonitim dejanjem, pa naj bo krivec kdorkoli." V državi, kot je Albanija, pomenijo že samo te besede samomor.

Na televizijskih ekranih smo lahko videli, kako je morala policija stražiti in spremljati tovornjake s humanitarno pošiljko, da bi tako preprečila napade oboroženih albanskih tatov, ki so nameravali napasti tovor in si ga prisvojiti. Da to ni bil osamljen primer, priča že sama ureditev oz. pomanjkanje vsakršne ureditve glede dobave blaga. Omenjeni policijski poveljnik je načrtoval korenito spremembo, ki bi zadala hud udarec mafijskim interesom v državi. Načrt je bil tudi sila enostaven: vsi tovornjaki bi bili morali biti usmerjeni v eno samo ogromno skladišče v mestu, od koder bi potem razpošiljali blago na razne kraje. Vse bi se zlahka vpisalo v seznam in bi seveda bilo pod stalnim nadzorom policije. Do te reforme ni prišlo, kar sicer ne preseneča. Še danes ostaja popolna anarhija. Nekatere mednarodne pošiljke so pod kontrolo, za druge pa velja zgovorno načelo: "Vzameš, natovoriš in odpelješ, kamor ti je ljubo." Tako se rado zgodi, da celi tovornjaki humanitarne pomoči odpeljejo direktno v skrita skladišča mafijskih skupin, ki blago naknadno prodajo na črnem trgu.

Kaj pa upravljalci gumijastih čolnov, ki vsak dan (ali bolje vsako noč) prevažajo na stotine nemočnih kosovskih beguncev na italijansko obalo, seveda za mastne denarce, ki jih prispevajo sorodniki v drugih evropskih državah? Vsak begunec mora tem prenašalcem človeškega blaga plačati vsaj tisoč mark. Kje pa naj dobi tako visoko vsoto? Albanska mafija ni od včeraj in njena mreža je široko razvejana po celi Evropi, predvsem v Nemčiji. Veliko kosovskih beguncev ima v tej evropski državi sorodnike, od koder mnogi plačujejo drage prevozne listke svojim nesrečnim sorodnikom.

Preberimo še izjavo omenjenega - in seveda odstavljenega - policijskega poveljnika v Vlori: "Tudi če pride italijanska policija v Albanijo, da bi nas učila, kako preprečevati in kaznovati nezakonita dejanja, ni vse tako čisto in enostavno. V številnih primerih to ni glavni razlog za njen prihod v naše kraje. Član Mape, to je evropske policije, dobi za tako zunanjo misijo osem tisoč dolarjev. Z isto vsoto bi jaz plačal celo posebno policijsko enoto v Vlori." Brez komentarja.

POVEJMO NAGLAS

JANEZ POVŠE

POTREBUJEMO ŠE VEČ POGUMA IN SRČNOSTI

Nov čas nam je odprl nova obzorja, vse bolj pa nam zastavlja težka vprašanja. Mednje sodi ostra in tvegana vojna na Balkanu, krut izgon prebivalstva z domov. Ob vsem tem ni lahko zavzeti stališča, ki bi nas pomirilo, ker se pač s tovrstnimi stvarmi pomiriti ni mogoče. Svet kot da je na razpotju, težaven je položaj, v katerem smo se vsi skupaj znašli kot državljani sveta, Evrope, kot del slovenskega narodnostnega prostora in ne nazadnje manjšine, ki jo predstavljamo. Bomo našli skupno srečnejšo pot za prihodnost sveta, bomo ustvarili iz nove Evrope nov smerokaz, bo naša mlada država Slovenija znala še naprej utrjevati svojo državnost, premagati preteklost, ki nas je delila, bo okrepila občutek za celotno narodovo telo? Bomo slednjič kot manjšina zmogli prehod v takšno skupnost, ki nas bo močneje povezala in iz naših različnih pogledov in izkušenj ustvarila trdnejšo pot v prihodnje dni? Nov čas je torej postavil pred nas vsa navedena in druga vprašanja, ki jim ni mogoče ubežati.

Toda nov čas nam je tudi odprl nova obzorja, to pa pomeni, da nam daje priložnost, kot je doslej še nismo imeli. Nova obzorja so namreč še večji človeški pogum in srčnost. Le z večjim človeškim pogumom in srčnostjo bomo na vseh ravneh uspeli preobraziti sedanje obremenitve v pridobitve in žlahtnejšo prihodnost. Z večjim pogumom in srčnostjo bomo zajezili in osamili vsa obstoječa in morebitna nova nasilja naroda nad drugim narodom, posameznika nad drugim posameznikom, da bodo izgubila svojo moč. S tovrstnim prepričanjem bomo lahko pričeli ustvarjati svet kot eno samo celoto, v kateri moramo vsi upoštevali vse. Na ta način bo zaživela nova Evropa kot plodno območje kulture in miru in vplivala na vsa druga območja. Na ta način bo mlada Slovenija uspešno prebrodila številne ovire, povezala svoje ljudi, v kolikor jih še ločuje prerazlična preteklost, ter okrepila svojo odločnost in občutek za celotno narodnostno telo in ga miroljubno osmislila in utemeljila. Z večjim človeškim pogumom in srčnostjo bomo ne nazadnje tudi kot manjšina odkrili nove poti življenja, našli v vseh bistvenih stvareh skupni jezik in spremenili svoj prostor v dragoceno prizorišče tega koščka Evrope, ki je obarvan z našo navzočnostjo in dragocenostjo, kot so dragoceni vsi narodi in narodnosti, kadar jih krasi spoštovanje do drugih narodov in ne nazadnje do samih sebe. Res, še večji človeški pogum in srčnost so nova obzorja, ki nam jih nov čas ponuja in celo podarja. Zato lahko upravičeno verjamemo, da imamo v tem smislu lepše in čudovitejše možnosti, kot so jih imeli naši predniki, seveda pa tudi obvezo, da to svojo priložnost izkoristimo. Z večjim človeškim pogumom in srčnostjo.

NOVI GLAS

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18
TEL 0481 533177
FAX 0481 536978
E-MAIL noviglas@tmedia.it

34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3
TEL 040 365473
FAX 040 775419
E-MAIL nglasts@tin.it

GLAVNI UREDNIK: ANDREJ BRATUŽ
ODGOVORNI UREDNIK: DRAGO LEGIŠA
IZDAJATELJ: ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA, PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN
REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5
TISK: TISKARNA BUDIN / GORICA
NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC
LETNA NAROČNINA: ITALIJA in SLOVENIJA 70.000, INOZEMSTVO 110.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 140.000 LIR
POŠTNI TEKOČI RAČUN: 10647493
CENA OGLASOV: PO DOGOVORU

OB IMENOVANJIH V DEŽELNI TISKOVNI URAD

NEDOPUSTNA KRIVICA

Izvršni odbor Sveta slovenskih organizacij je na zadnji seji 28. aprila z zaprepaščenostjo vzel na znanje izid natečaja za namestitev petih časnikarjev v informativnih službah ustanove Furlanije-Julijske krajine. Nihče od izbranih ne obvlada slovenščine, kar pomeni, da ostaja to področje popolnoma nekrito, kar v bistvu pomeni vse večje odrivanje Slovencev iz javnega življenja. To nikakor ni v skladu z obljubami za čimprejšnji sprejem zaščitnega zakona, na katerega čakamo Slovenci že skoraj 25 let po sklenitvi Osimskega sporazuma, ki je zagotavljal čimprejšnjo uskladitev manjšinske zakonodaje z ustavo, z mednarodnimi dokumenti in evropskimi listinami. Zamuda na vsedržavni zakonodajni ravni, na katero so se doslej sklicevali deželni in drugi krajevni dejavniki, nikakor ne opravičuje krajevnih uprav, da v skladu s svojimi pristojnostmi zagotovijo slovenski manjšini vsaj minimalno prisotnost slovenščine v svojih službah. To nas navdaja s pesimizmom tudi za prihodnost, ker pomeni, da se deželna uprava odpoveduje svoji vlogi enakopravno obravnavati narodnostno tkivo v deželi F-Jk. Svet slovenskih organizacij poziva slovensko vlado, da stori vse potrebne korake za rešitev podrejenega stanja slovenske manjšine, kateri grozi, da bo odrezana tudi od raznih oblik sodelovanja tako med državama kot tudi med krajevnimi ustanovami ob meji. Ob vseh deklarativnih izjavah in lepih besedah glede manjšine pa tudi ob načrtih med državama izzveni to kot žalitev za manjšino in spodkopavanje njene življenjske moči in perspektiv za prihodnost.

PROTEST STRANKE SLOVENSKE SKUPNOSTI

ZANIKANA ODPRTOST!

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti ostro protestira zaradi nedavne odločitve dežele F-Jk, ki ni imenovala slovenskega novinarja v tiskovni urad dežele. Deželna uprava neprenehoma proglaša odprtost in prijateljstvo do republike Slovenije in do Slovencev nasploh, deklarirano naklonjenost pa sproti demantira s konkretnimi političnimi odločitvami. Med temi gre omeniti predlog ukinitve Kraških gorskih skupnosti, neupoštevanje Primorskega dnevnika ob izbiri časnikov v propagandni akciji za olimpijske igre, ki naj bi potekale v Sloveniji, Avstriji in Italiji, nazadnje še imenovanje petih novinarjev v deželni tiskovni urad, med katerimi ni enega Slovenca.

Gre za grobo zapostavljanje naše zamejske stvarnosti, ki je nerazumljivo in nesprejemljivo ob številnih bombastičnih izjavah o prijateljstvu in odprtosti do sosedov. V deželni tiskovni urad so bili namreč imenovani tako predstavniki desnosredinske vladajoče koalicije kakor predstavniki leve opozicije.

Slovenska skupnost izraža globoko nezadovoljstvo ob takem ravnanju, ki bi ga lahko imenovali kar rasistično. Dobrososedski odnosi ne morejo temeljiti le na ekonomskih interesih, in sicer zaželenem gospodarskem sodelovanju, ampak tudi na medsebojnem kulturnem bogatenju in razumevanju.

INTERVJU / MARIO MAGAJNA

ČIMVEČ SLIKAJ NE SAMO ZASE, AMPAK TUDI ZA DRUGE

IVAN ŽERJAL

Ime Maria Magajne je neločljivo povezano z zgodovino fotoreporterstva na Tržaškem. Pred tremi leti so slovesno počastili njegovo 80-letnico. Mario Magajna je znan predvsem kot dolgoletni (in precej časa edini) fotoreporter Primorskega dnevnika, ki je v svoj objektiv ujel polstoletno zgodovino Trsta in naših krajev, in to bodisi v svojih pomembnejših trenutkih (kot npr. z obiski raznih državnikov idr.) kakor tudi v vsakdanjem življenju zlasti slovenskih ljudi na Tržaškem. Za svoje delo je prejel nešteto priznanj, velikokrat je razstavljal; pred leti pa so mu izdali knjigo z naslovom *Trst v črnobelem*. Čeprav je službeno fotografiral za Primorski dnevnik, je bil vedno vsem na voljo, tako da je med Slovenci v zamejstvu, zlasti na Tržaškem, splošno cenjen in priljubljen. Njegove fotografije so bile objavljene ne samo v slovenskem tržaškem dnevniku, ampak tudi v drugih listih, med katerimi sta tako Katoliški glas in Novi list kot tudi njun naslednik, naš Novi glas. Še danes ga srečujemo na najrazličnejših prireditvah, na katere prihaja vedno s fotografskim aparatom, s katerim še vedno slika. Zaprosili smo ga za pogovor, na katerega je rad pristal in ta je potekel na njegovem domu v ul. Manzoni v Trstu, kjer živi že šestdeset let.

Najprej bi vas prosil, da bi kaj povedali o sebi.

Dosti ne bi povedal, ker nisem tako zanimiv, ampak lahko nekaj povem. Rodil sem se v Trstu leta 1916. Potem smo šli spet v Križ, od koder je bila moja družina. V času prve svetovne vojne so namreč Italijani bombardirali z Zdobe in porušili tudi kako hišo v Križu. Med temi je bila tudi hiša naših sorodnikov, kjer so bili ubiti tudi trije otroci sestrične moje matere. Nekaj časa sem ostal v vasi. Nekega dne smo otroci pri cerkvi v Križu gledali, kako fašisti mečejo na ogenj naše knjige, ki so jih dobili v kulturnem društvu. Seveda, mulci, stari pet, šest, sedem let, smo pravili: "Kako lep ogenj, kako lep ogenj!" Na žalost so bile to naše slovenske knjige, ker so fašisti vse podrli, razbili in požgali. V Križu sem opravil prvi in drugi razred osnovne šole v slovenskem jeziku, potem je prišla Gentilejeva reforma in smo morali vsi iti v italijansko šolo. Dobro, da smo imeli dobrega učitelja, tudi pridnega, ki nam je rekel: "*Ragazzi, so che non sapete parlare, leggere e scrivere in italiano, però pian piano imparerete.*" ("Fantje, vem, da ne znate govoriti, brati in pisati v italijanščini, a počasi se boste naučili.") Neki drug učitelj v vasi pa je otroke celo tepel in jim pljuval v usta. Čez nekaj let sem prišel spet v Trst. Do petega razreda sem hodil v šolo v ul. Kandler, potem sem obiskoval poklicno šolo *(Scuola di avviamento al lavoro)* v ulici Rismondo in jo tudi končal.

Kdaj ste se začeli ukvarjati s fotografiranjem? Kdaj pa ste postali poklicni fotograf?

Poznal sem dva fotografa, prijatelja, Romaninija in Ciuffija, ki sta bila doma iz Firenc. Romanini je bil še precej trd komunist, na žalost je danes že pokojni, a bil je dober človek. Tudi Ciuffi je bil levičar. Prej sta delala pri Sbisaju, nato sta odprla trgovino Fotoradiottica na trgu Dalmazia. Vprašala sta me, ali hočem priti delat k njima. Rekel sem, zakaj ne, saj mi fotografija ugaja. Prejšnje leto mi je namreč neka gospa posodila fotografski aparat, s katerim sem posnel prve fotografije. Tako sem šel k njima delat. Tam je bil tudi Tržačan, Poljak, po priimku Majowski, seveda tudi antifašist. Vedel je, da sem Slovenec. On me je naučil razvijati filme itd. Tudi ko sem šel k vojakom, so mi obdržali delovno mesto. Že takrat sem fotografiral za razne časopise, npr. za takratno Vito nuovo. Takrat je bil tržaški škof še msgr. Alojzij Fogar, ki me je vedno vpraševal za kako sliko, saj sva se tudi poznala. Takrat sem stanoval pri Sv. Ivanu. Nekega dne je k nam domov prišel orožniški podčastnik in me vprašal, kako da ne hodim k predvojaškim vajam *(premilitari)*. Rekel sem, da sem bolan, da me boli hrbet, ker sem padel. Rekel je: "Če ne greš, ti bom jaz pokazal, kako je s tvojim hrbtom!". Seveda sem moral takoj iti. Oče mi je rekel: "Samo, da mi ne prineseš domov črne srajce, če ne, brcnem tebe in zažgem tudi črno srajco!" Poslali so me v južno Italijo in na Sicilijo, kjer sem bil najprej radiotelegrafist, potem pa tudi fotograf. Po nekaj mesecih sem v Derni v severni Afriki zbolel in so me poslali v Trani. Tam mi je zdravnik dal nekaj kapljic v uho, da sem padel v nezavest. Po treh sem se zbudil v vojaški bolnišnici v Bariju. Ozdravel sem in so me poslali domov. Ker sem poznal še precej ljudi v Trstu, me je zdravnik, ki je delal v tržaški bolnišnici na rentgenskem oddelku, vprašal, ali lahko pridem tja delat, ker rabijo fotografa. Tako sem se zaposlil tam. 1. maja, ko so prišli naši v Trst, mi je primarij rekel: "Mario, pojdi ven fotografirat, kaj se dogaja, ker mi ne moremo pustiti tu bolnikov, da ne umrejo. Tako bomo po tvojih fotografijah videli, kaj se je zgodilo." Fotografiral sem partizane in sem šel prav k sodnijski palači v ul. Coroneo, kjer se Nemci niso hoteli predati našim partizanom. Čakali so 2. maj, da so prišli Novozelandci, in se njim predali. Ker sem zbolel, mi je primarij rekel, da je bolje, če dobim kako delo zunaj. Na Primorskem dnevniku so me vprašali, ali lahko pridem delat k njim kot fotoreporter. Primarij mi je rekel: "Pojdi, ker boš ozdravel." In tako sem šel k Primorskemu dnevniku.

V svoj objektiv ste ujeli boje za osvoboditev Trsta maja 1945. Kaj ste doživljali, ko ste jih fotografirali?

Pri fotografiranju me je preveval občutek, da moram čimbolje slikati za naše časopise. In tako mi je skoraj vedno uspelo, da sem naredil še precej dobre slike. V dnevih bojev za osvoboditev Trsta sem hotel to dokumentirati za našo zgodovino. Rekel sem si, da, če preživim, bom videl, kaj sem delal in kako je bilo takrat. Eno je namreč povedati in prebrati dogodek, drugo in zanimivejše pa je, da človek vidi, kaj se dogaja, in tudi sam ve, kaj je tisto delo.

No, osvoboditve niste samo fotografirali, v protifašističnem in osvobodilnem gibanju ste tudi aktivno sodelovali. Kakšni so vaši spomini na tisto obdobje?

Povedal bom tako. Ko sem delal v bolnišnici, je tam delovala naša celica Osvobodilne fronte. Mene so postavili na mesto tajnika te celice. Nekega dne mi je tovarišica prinesla listek in mi rekla, da se moramo srečati zvečer ob sedmih na seji, ki bo v zadnjem nadstropju neke stavbe blizu cerkve sv. Antona. Šla sva dva, jaz in neka bolničarka. Bilo je malo temno in sva šla v zadnje nadstropje. Tam ni bilo žive duše. Rekel sem ji: "Marija, sva na policiji." Tam je bila namreč kvestura, v ul. XXX Ottobre. Počasi in potiho sva šla dol po stopnicah, ko pa sva prišla v pritličje, so bila vrata zaprta. Tipal sem, kje bi lahko odprl. Ko so se vrata končno odprla, sem pogledal, če je kdo zunaj. Ni bilo nobenega in sem rekel: "Teciva hitro proč in greva domov!" Ne vem, kaj bi se zgodilo. Najmanj to, da bi naju peljali na kvesturo ali v ulici Bellosguardo.

Po vojni ste nastopili službo na Primorskem dnevniku, kjer ste bili dolgo let edini fotograf. Kako je takrat potekalo delo? Kakšno je bilo vzdušje v uredništvu? Kdaj pa ste šli prvič na dopust?

Na Primorski dnevnik sem prišel 1. januarja 1946, a sem že prej fotografiral zanj. Tam je bil še Edi Šelhaus, potem nekaj časa tudi Egon Kraus in še nekaj ljudi. S časom so vsi odšli in sem precej let delal sam. Od jutra do večera sem bil vedno okoli, potem sem hodil razvijat filme. Spomnim se, da, ko je prišel v Trst škof Lovrenc Bellomi, sem ga fotografiral na Proseku v društvu. Pozdravil sem ga, ker sem moral proč. Vprašal je, zakaj tako hitro. Odgovoril sem: "Moram iti razvit filme, ker jutri odpotujem." "Kam pa greste, Mario?" "Grem v Sovjetsko zvezo, s tovariši iz Doline" "O, blagor Vam", je rekel, "tudi jaz bi rad šel." Odgovoril sem mu: "Ja, naredite si potni list, vprašajte vizum in boste šli tudi Vi!". Posmejal se je in rekel: "Ni mogoče.". No, mimo tega, moram reči, da sem delal vedno, tudi po štirinajst ali več ur na dan, vsak dan do polnoči ali enih. Tako je šlo naprej. Potem se je stvar umirila, prišel mi je pomagat drugi fotograf, fotografirali so tudi novinarji pri Primorskem dnevniku, jaz pa sem filme razvijal. Tudi Albin Bubnič mi je večkrat pomagal. Tako je šlo do nedavnega, ko sem stopil v pokoj. Čeprav sem v pokoju, vseeno nekaj delam. Večinoma razstavljam: tako sem razstavljal v Gradcu, Celovcu, Ljubljani in drugod. V uredništvu so bili vsi eno: bili so dobri, pridni in delavni ljudje. Takrat je bil urednik Hreščak, nato je prišel inž. Renko in drugi. Tudi meni so večkrat pomagali. Na dopust pa sem prvič šel okoli leta 1950. Šel sem v Švico, kjer je živela očetova sestrična. Tam sem ostal približno petnajst dni. Do takrat nisem imel še dopusta in niti plačanega.

V svoj fotografski aparat ste ujeli nešteto trenutkov iz polpretekle zgodovine, od sporov okoli tržaškega vprašanja in obiska najrazličnejših državnikov, pa do vsakdanjega življenja naših slovenskih ljudi v zamejstvu. Kateri dogodki so se vam najbolj vtisnili v spomin?

Težko je povedati, ker je bilo veliko stvari. Fotografiral sem skoraj vse italijanske predsednike od leta 1945 do 1975. Potem sem slikal tudi druge osebnosti. Šel sem npr. v Zagreb, kjer je bil sestanek neuvrščenih. Tam sem slikal npr. takratnega ciprskega predsednika Makariosa, večkrat sem slikal Tita in druge ministre. Slikal sem tudi kamboškega kralja Sihanuka. Glede tega se spominjam, da mi ni delal flash. Od jeze bi bil skoraj razbil vse. Potem je Sihanuk vzel svoj aparat in me slikal ter rekel: "Konkurenca!" Nato sem dobro stresel flash, končno slikal Sihanuka in rekel: "Hvala lepa, sedaj Vam jaz delam konkurenco!" Tako sem delal, dokler nisem šel v penzijo; vedno sem slikal vse, kar je bilo mogoče. Vsako nedeljo sem slikal športne in druge prireditve. Potem sem slikal npr. obrede v pravoslavni cerkvi, kjer vodi zbor dr. Harej, slikal sem božične koncerte pri Sv. Justu. Kar je bilo mogoče, sem slikal, dokler mi ni prišel na pomoč Davorin Križmančič. Ta je priden, dela več, kot je mogoče. Glede fotografiranja pa bi rekel še, da ni tako težko delo, vendar je treba tekati sem in tja. To posebno ob nedeljah, ko je po pet, šest, sedem tekem, potem so vsak večer prireditve. Ko sem bil sam, sem vsak večer končal fotografirati okoli enajstih, potem sem šel razvit slike, nato pa sem šel še ven.

STRAN 6

BIBLIČNA RAZMIŠLJANJA
OB BOGOSLUŽNIH BERILIH
V LITURGIČNEM LETU A

ŽLAHTEN IZBOR BOŽJE BESEDE, NEDELJO ZA NEDELJO

ZVONE ŠTRUBELJ

6. VELIKONOČNA NEDELJA

"Če me ljubite, se boste držali mojih zapovedi; jaz pa bom prosil Očeta in dal vam bo drugega Tolažnika, da bo ostal pri vas vekomaj: Duha resnice, ki ga svet ne more prejeti, ker ga ne vidi in ne pozna. Vi ga poznate, ker ostaja pri vas in bo v vas. Ne bom vas zapustil sirot, prišel bom k vam. Še malo in svet me ne bo več videl, vi pa me boste videli, ker jaz živim in živeli boste tudi vi. Tisti dan boste spoznali, da sem jaz v Očetu in vi v meni in jaz v vas. Kdor ima moje zapovedi in se jih drži, ta me ljubi; kdor pa me ljubi, tega bo ljubil moj Oče in tudi jaz ga bom ljubil in se mu razodel". (Janez 14, 15-21)

KAKŠNA DUHOVNA AVANTURA: BITI Z JEZUSOM IN NA NJEGOVI STRANI

V nedeljo pred Jezusovim vnebohodom smo spet v družbi apostola in evangelista Janeza. Jezus obljubi učencem Svetega Duha. Ko prebiramo Janeza, ne moremo mimo besede ljubezen. V kratkem odlomku se pojavi kar petkrat. "Če me ljubite, se boste držali mojih zapovedi...". "Kdor ima moje zapovedi in se jih drži, ta me ljubi; kdor pa me ljubi, tega bo ljubil moj Oče, in tudi jaz ga bom ljubil in se mu razodel". Evangelist ljubezni s tem razvija tudi temo občestva. Kristusova in božja ljubezen nista nekaj platonskega, neko idealizirano duhovno stanje, ampak živi pretok dajanja, popolne podaritve. "Prosil bom Očeta in dal vam bom drugega Tolažnika, da bo ostal pri vas vekomaj..." "Jaz sem v Očetu in vi v meni in jaz v vas." Le malo naprej četrti evangelist zapiše: "Če me kdo ljubi, se bo držal moje besede in moj Oče ga bo ljubil. Prišla bova k njemu in prebivala pri njem" (Jn 14,23). Skrivnost božje ljubezni se s tem najgloblje dotakne človekove skrivnosti, njegovega jedra. Človek, ki ga je dosegla božja ljubezen, je izzvan, da na stežaj odpre vrata svojega srca in da se celostno preda živemu pretoku božjega življenja v njem in v svetu. "Bog in človek. Dve skrivnosti. Dve neločljivi skrivnosti, kajti ena je v srcu druge", je zapisal francoski mislec Marcel Legaut.

Ko se tako z evangelistom Janezom potapljamo na dno duhovne resničnosti človekovega in božjega življenja, trčimo ob nevidno čer, ki je v četrtem evangeliju navzoča od prve do zadnje strani. Na eni strani so Jezus in njegovi učenci ter vsi, ki so njegovi, na drugi strani je svet, ki Jezusa in njegovih ne sprejema. Učenci so odbrani in vzeti svetu. V velikoduhovniški molitvi Jezus pravi: "Razodel sem tvoje ime ljudem, katere si mi dal od sveta. Tvoji so bili, pa si jih dal meni... Jaz prosim zanje. Ne prosim za svet, temveč za tiste, ki si mi jih dal, ker so tvoji... Niso od sveta, kakor jaz nisem od sveta. Posveti jih v resnici; tvoja beseda je resnica" (prim. Jn 17,6-17). Že v prologu je Janez to temo napovedal z besedami: "Beseda je bila na svetu in svet je po njej nastal, a svet je ni spoznal. V svojo lastnino je prišla, toda njeni je niso sprejeli. Tistim pa, ki so jo sprejeli, je dala moč, da postanejo Božji otroci, vsem, ki verujejo v njeno ime in se niso rodili iz krvi ne iz volje mesa ne iz volje moža, ampak iz Boga" (Jn 1, 10-13).

"Duha resnice svet ne more prejeti, ker ga ne vidi in ne pozna." S to močno trditvijo smo nagovorjeni tudi mi, ki trdimo, da smo na Jezusovi strani. Globine božjega življenja se razprostirajo v globinah našega duha. Svet teh globin ne vidi in ne prepozna. Toda kje teče meja med svetom in novim stvarstvom Duha, ki ga ustvarja Bog po Jezusu in po njegovem božjem kraljestvu? Ta meja je nevidna. Zelo lahko bi jo bilo potegniti med dvema celinama, med dvema blokoma narodov, med dvema narodoma, med dvema religijama ali med dvema cerkvama, med dvema političnima strankama, med kristjani in nekristjani, med grešniki in pravičnimi. Ta meja ne poteka po razpokah družbenih in zgodovinskih delitev. Poteka točno po sredini človeškega srca. Biti na Jezusovi strani ali na strani sveta pomeni premikati mejo v samem sebi, v svojem srcu. Kakšna duhovna avantura je biti z Jezusom in na njegovi strani! Vsak dan srečevati se z nalogo sprejemanja in soustvarjanja novega stvarstva božje milosti!

TRIJE RIMSKI JUBILANTI

Pred kratkim so v Rimu obhajali pomemben življenjski jubilej trije slovenski duhovniki. Zlato mašo je obhajal rektor zavoda Slovenik, apostolski protonotar Maksimilijan Jerzernik. Zlato mašo je obhajal tudi jezuit Pavel Leskovec, profesor papeškega Vzhodnega inštituta in voditelj slovenskega programa Radia Vatikan v letih 1971-1994. Malo semenišče je obiskoval v Gorici, nato pa je vstopil v Družbo Jezusovo.

Tridesetletnico mašništva je v Rimu slavil dr. Viktor Papež, ki pripada frančiškanskemu redu. Vsem trem jubilantom iskreno čestitamo in jim želimo še veliko zdravih let v Gospodovem vinogradu. Voščilom in čestitkam se pridružuje Novi glas.

NADŠKOF DR. FRANC RODE V GORICI

BOGATO DUHOVNO PRIČEVANJE

Ljubljanski nadškof dr. Franc Rode je v sredo zvečer, 28. aprila, predaval v veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici na temo *Duhovnost in kultura*.

FOTO BUMBACA

"Izrazita kozmopolitska osebnost", je dr. Rodeta označil dr. Damjan Hlede, ki je visokega cerkvenega dostojanstvenika iz Slovenije predstavil v imenu Foruma za kulturo. Ljubljanskega nadškofa, ki je s svojim predavanjem očaral res številne prisotne, pa so pozdravili Julijan Čavdek za Forum za kulturo, predsednica Kulturnega centra Lojze Bratuž Franka Žgavec, ki si je zaželela v imenu prisotnih, da bi se z dr. Rodetom še kdaj srečali v naši sredi, in se mu tudi zahvalila za vse dobro, ki ga stori za nas, msgr. Oskar Simčič, ki je dejal, da z veseljem pozdravljamo "najvišjega predstavnika slovenske Cerkve, Slovenije, domovine našega srca" in v italijanskem jeziku p. Gino Dalla Vecchia, ki vodi znano goriško jezuitsko središče Stella Matutina.

Zaradi aktualnosti in prodorne misli ljubljanskega nadškofa dr. Rodeta bomo v našem tedniku objavili predavanje v celoti v nekaj nadaljevanjih. Za kroniko pa vseeno povejmo, da je ljubljanski nadškof na večeru v centru Bratuž nadgradil svoje predavanje z drobnimi in iskrivimi opazkami in ugotovitvami. Dr. Franc Rode je tudi v Gorici dokazal, da je človek velike kulture, trdno zasidran v evropsko misel in krščanske korenine, zvest slovenstvu in Ljubezni, ki veje iz evangelija.

Po predavanju je sledila plodna debata, med katero se je dr. Franc Rode izkazal kot človek širokega srca in bogatih izkušenj: prijeten večer sta sklenila družabnost in neformalen pogovor z najvišjim predstavnikom slovenske Cerkve.

DUHOVNOST IN KULTURA (1)

DR. FRANC RODE

NEKRŠČANSKE VERE IN KULTURA

Nekrščanska verstva, naj si bodo tradicionalna afriška in malezijska ali pa bolj razvita, kot so hinduizem, budizem in islam, ne razlikujejo med verskim občestvom in politično družbo, med religiozno in kulturno dejavnostjo. Pri njih je kultura samo izraz religioznega pojmovanja sveta in življenja. Religija oblikuje, prežema in navdihuje vso človekovo dejavnost, od gradnje bivališča ali nagrobnega spomenika do praznovanja najpomembnejših trenutkov osebnega ali družbenega življenja.

V tem tradicionalnem religioznem svetu seveda ni mogoče govoriti o kakšni avtonomni kulturi, kjer bi človek črpal inspiracijo in se zgledoval po vzorcih, ki nimajo svojega izvira v božanskih arhetipih. Religija namreč preplavlja celotno področje kulture in ga povsem absorbira.

SEKULARNA DRUŽBA IN KULTURA

Nasprotno od religioznega pojmovanja kulture, kot ga najdemo v poganskih religijah, se v moderni dobi pojavi oblika kulture, ki je v bistvu sekularna in ateistična in se tako po svojem navdihu kot po svojih realizacijah razlikuje tako od splošno religioznega kot od krščanskega pojmovanja.

Nasprotno od krščanskega srednjega veka, ko je človek pojmoval kulturno dejavnost kot služenje Bogu (*Servitium divinum*), kot dovrševanje Božjega stvarstva, moderna laicistična doba vidi v človekovi dejavnosti predvsem ustvarjalnost, ki terja popolno avtonomijo in odklanja vsako vez z Bogom. Ta novoveška kultura se v zadnjih stoletjih vse bolj pojmuje kot nadomestek religije. Odslej naj bi smisel življenja dajala kultura in ne več religija, kot je dejal Goethe: "Kdor ima znanost in umetnost, ima tudi že religijo."

STRAN 7

PATER PIJ IZ PIETRELCINE PROGLAŠEN ZA BLAŽENEGA

KRIŽ IN SKRIVNOST

DANIJEL DEVETAK

Zemlja je mati, nebo oče. S posebnim blagoslovom sta se objela daljnega 25. maja 1887, ko je v podeželski vasici na jugu Italije privekal na svet Francesco Forgione, sedaj blaženi p. Pij - izreden človeški in hkrati svetniški lik.

Leta 1918, ki velja za emblematičen začetek križevega pota v stoletju genocidov, je kapucin prejel znamenja Kristusovega trpljenja in vstajenja. V svojem telesu je bil križan, ker je toliko ljubil Križanega, da mu je postal podoben. Še največ je pretrpel prav zaradi teh petih ran, ki so bile kamen spotike celo dvema papežema. In sedaj ni bil postavljen na oltar zaradi teh ran, kajti to niso nagrade za zasluge, ampak posebni darovi, prav tako kot dejstvo, da je bral misli ljudi, da se je pojavljal obenem v več krajih in je doživljal vzvišene ekstaze. Za blaženega ga je Janez Pavel II. proglasil v nedeljo, 2. t.m., na Trgu sv. Petra pred več kot 300 tisoč verniki z vsega sveta, ker je p. Pij vzorno odgovoril na prejete darove in živel, kljub trdemu značaju, ponižno in zgledno polno življenje v najpristnejšem evangeljskem duhu. Pomembni so notranja znamenja in sadovi teh. Eden najvidnejših sadov (poleg več kot 2000 molitvenih skupin po svetu) je Casa sollievo della sofferenza v kraju S. Giovanni Rotondo, od leta 1956 ena največjih in najbolj učinkovitih zdravstvenih struktur v Italiji, kjer vsako leto na tisoče bolnikov na svoji koži doživlja pravi *pax et bonum*. To je ob nedeljski svečanosti poudaril tudi sv. oče, ki je tudi povedal, da je pater, ki ga bomo odslej praznovali 23. septembra, na dan njegovega "rojstva za nebo", s svojim življenjem presenetil ves svet. Že sedaj ga je papež kot zanesljivega priprošnjika rotil, naj nam izprosi mir.

Edino življenjsko vodilo p. Pija, zlasti v štiridesetih letih, ko ga je Sv. sedež poniževal z nezaupanjem, je bil stavek: "Zgodi se Očetova volja!" Človek molitve in trpljenja, čudodelnik in pridigar skesanosti, tistega lepega čustva, ki očiščeno dušo privabi v gotovi Očetov objem, p. Pij je bil predvsem mistik. O sebi je najraje pravil, da je "redovnik, ki moli". Nič več. Vrh in polnost njegove duhovnosti je namreč vedno predstavljalo darovanje svete maše. In kljub temu da ni presedel veliko let v šolah, je bila njegova spovednica brezštevilni množici ljudi edina učilnica.

Druge je čudežno zdravil in jim uresničeval še neizpovedane želje; sam je več kot 50 let prenašal pet krvavečih ran in ni nikdar prosil, da bi šel kelih mimo njega. Številni mali in veliki čudeži so sicer izraz delovanja svetniške osebnosti, posredovalca nadnaravnih sil. Hkrati pa zavajajo, ohranjajo ljudi nekam primitivno in otroško zazrte v vero kot vir hitrega - konsumističnega - zadovoljevanja želja, odrešitve bolečin. P. Pij ni bežal pred trpljenjem. Sam je tudi stalno ponavljal, da čudežev ne opravlja on, ampak Oče v nebesih. Kdor upa samo v čudeže, bo - prav tako kot vsi drugi - prej ali slej postavljen pred križ. In tedaj bo od vere v čudeže pomembnejša vera v živo prisotnega Kristusa, ki pravi, naj vsak dan jemljemo svoje križe na ramena in jih nosimo za Njim in z Njim. Tedaj nam to ne bo nemogoče. In bomo obstali, kot je bleščeče obstal novi blaženi, privlačen, ker je živel združen z živim Bogom in je delal dobro.

IN MEMORIAM

PROF. OTMAR ČRNILOGAR

V četrtek, 29. aprila, smo se v Podragi v Vipavski dolini poslovili od gospoda Otmarja Črnilogarja, podraškega župnika, profesorja v Malem semenišču v Vipavi in na teološki fakulteti v Ljubljani, klasičnega filologa in prevajalca Svetega pisma, velikega humanista in našega stalnega sodelavca. Na pogrebu se je zbralo ogromno število sorodnikov, faranov, prijateljev in znancev pokojnega. V lepem vremenu se je pogrebne maše udeležilo tudi preko sto duhovnikov iz Primorske in širše Slovenije, ki so somaševali s koprskim škofom msgr. Metodom Pirihom. Msgr. Pirih je o pokojniku spregovoril besede, ki jih objavljamo, o njem pa so govorili tudi farani, nekdanji farani, kolegi z univerze in Malega semenišča. Pokojnega Črnilogarja so pokopali v rodnih Šebreljah.

Modri svetopisemski Pridigar pravi, da ima vse na svetu svoj čas: je čas jokanja in čas smejanja, čas rojstva in čas umiranja. Ta zadnji čas, čas smrti, je za rajnega gospoda Otmarja prišel v torek zvečer (27.4.)

15. novembra lani je dopolnil 67 let. V teh 67 letih je bil deležen obilnih dobrot in milosti Gospodarja življenja. Bog mu je svojo naklonjenost izkazal po izrednih talentih, po dobrih starših očetu Janezu in mami Justini, po sestrah in bratu, po sorodnikih, po toliko dobrih ljudeh, po duhovniku g. Ivanu Rejcu, pri katerem je opravil prvi razred gimnazije kar doma v Šebreljah, po g. Slavku Podobniku, ob katerem se je zgledoval in odločal za duhovništvo. Bog mu je svojo naklonjenost izkazoval po toliko učiteljih, profesorjih in vzgojiteljih v gimnaziji v Gorici, Idriji in Pazinu ter v bogoslovju in na Teološki fakulteti ter Univerzi v Ljubljani. Največja od vseh milosti, ki jih je v življenju prejel, pa je bilo - poleg sv. krsta - duhovništvo, s katerim je bil za vso večnost zaznamovan 29. junija 1957 pri posvečenju v Ljubljani. Vse, kar je delal na različnih področjih, je delal kot duhovnik. V prošnji za subdiakonat je 27. novembra 1956 zapisal: "Izpovedujem, da bom vse svoje zmožnosti zastavil le tistemu, zaradi česar je naš Odrešenik ustanovil duhovništvo".

Po novi maši je bil dve leti župnijski upravitelj na Marijinem Celju. 1959 je prišel za vikarja v Vipavo, obenem pa je začel v Malem semenišču poučevati latinščino, grščino in filozofijo, v Ljubljani pa študiral klasično filologijo. Študije je zaključil z diplomo l. 1964. Pred 32 leti (1967) je prišel za župnika v Podrago in ostal z vami do smrti. Rad je govoril, da je oče Podrage. Med vami je z veseljem opravljal duhovniško službo. Prva leta je veliko fizičnih moči, dela in časa posvetil obnavljanju cerkve, pokopališča in župnišča. Vse to delo je lahko opravil le skupaj z vami. Izredno je bil vesel in ponosen dveh novih maš vaših rojakov: g. Gabrijela Vidriha in g. Bogomirja Trošta.

Več let je na Teološki fakulteti v Ljubljani učil latinščino, bil je član Škofijske komisije za cerkveno umetnost, kot klasični filolog je sodeloval pri prevajanju koncilskih odlokov in molitvenega bogoslužja. Štiri leta (1971 -75) je bil tajnik Celjske Mohorjeve družbe, veliko let pa tudi aktiven član Planinskega društva Vipava. Sam pa je zapisal, da je bilo petnajstletno obdobje prevajanja knjige vseh knjig, to je Svetega pisma, najbogatejše in najlepše obdobje njegovega življenja.

Rajni g. Otmar je bil zvest duhovnik, izvrsten intelektualec in vzgojitelj, kulturni delavec, zaveden narodnjak in dober dušni pastir. Naj bo Bog sam njegovo bogato plačilo za vse, kar je dobrega storil za nas.

Tudi gospodinji Anici, svojcem ter vsem dobrim ljudem, ki ste mu ostali zvesti do konca, zanj molili in mu pomagali, se iskreno zahvalim. Hvaležen sem zlasti vam, dragi Podražani, da ste skupaj z njim prenašali dobro in hudo.

Božja beseda nas je spodbujala, naj čujemo in molimo. Rajni g. Otmar pa je pred dvema letoma, 1997, ko je že vedel za svojo težko bolezen, o molitvi duhovnikom na duhovnih vajah, v Ljubljani povedal tole: "Morda tega ali onega v obup spravlja bolezen, morda starost, morda tudi greh. To so hude reči. Vendar: ali je tedaj rešilna bilka obup? Nikakor! Tudi v takih okoliščinah se je treba zanesti nase in zaupati v tistega, ki premore vse. V samoto je tedaj treba ne v osamljenost, v samoto kamrice srca; s kamrico srca pred tabernakelj na osebni pogovor z Odrešenikom. Pa mu ni treba na dolgo in na široko razkladati težav, kot da bi šlo za učen referat. »Ni ti mar, da se potapljamo«, mu povejmo, kakor Peter, ko se je bil zbal valov. Potem pa prisluhnimo nebeškemu psihiatru. V splošnem namreč ravnamo, kakor da je v pogovoru z Bogom prva in zadnja beseda naša in seveda vse besede vmes. In ker ne znamo poslušati, ostanemo sami s svojimi besedami in težavami, ki jim grmada naših besed ne prinese zdravila.

Vsakodnevna molitev je nabiranje kondicije na trimstezah, molitve za hujše dni, ki jih nihče ne more predvidevati ne glede časa ne glede hudega. Med take molitve spada tudi roženkranc, čeprav kdo misli, da spada med vojake prve svetovne vojne, da je staromoden.

Odločilna molitev je ob smrti. Smrt je odločitev v popolnem smislu besede. Z njo spregovorimo poslednjo besedo mi, pa tudi Bog, besedo, ki ne bo izzvenela nikoli več. Ali bomo imeli milost, da napravimo iz svoje zadnje ure vzvišeno molitev, ki se bo pogreznila v Božje usmiljenje? Bog nam daj to milost. Ne vemo pa, ali jo bomo prejeli ali ne. Morda nam kane smrt v trenutek, ko najmanj mislimo nanjo. Molimo molitev, ki bi jo radi molili v smrtni uri, že sedaj: »Ne dovoli, o Bog, da bi se kdaj ločil od tebe. In če bi te hotel zapustiti jaz, Ti me ne zapusti«."

In ko je na istih duhovnih vajah osmišljal duhovništvo, je povedal: "V duhovniškem življenju so tudi bleščeči trenutki, ki pomagajo korakati naprej tja v božjo dalj. Je trenutek mladih, ki se ob duhovniku poveselijo, trenutek možakarjev, ki duhovnikovo besedo jemljejo zares, trenutek mater z dojenčki, ki nam jih bodo čez kakšno leto zaupali k verouku. Je trenutek, ko duhovnik zaklene cerkvena vrata, oči pošlje v zvezdnato nebo in zavzdihne: hvala Bogu. Je Božič in je Velika noč, ko verniki brez prisile, razen Božje, pridejo po odpuščanje, ker sami vedo, da jim je tega treba. In ko na sveto noč zadoni: Sveta noč, blažena noč..., je res težko uganiti, kdo je srečnejši, pevci, verniki ali mašnik. V tem je lepota duhovniškega bivanja, ko duhovnik podpira ljudi, ljudje podpirajo njega. Kaj bi si Bog lahko še lepšega izmislil?

Potem ko je nebeški Oče poslal v svet Sina in se je ta vrnil v nebesa, je naročil nam, duhovnikom, naj nadaljujemo njegovo delo."

G. Otmar se je vrnil k svojemu Stvarniku. Naj posreduje in moli za nas. Mi pa nadaljujmo njegovo delo, dokler Gospod tudi nas ne pokliče na "Božji Triglav".

METOD PIRIH, ŠKOF

IZREDNA POBUDA SV. SEDEŽA

PESEM ZA JUBILEJNO LETO IN NATEČAJ ZA UČENCE IN DIJAKE

Regens chori v Lurdu, to je francoski skladatelj J.P. Lecot, je uglasbil pesem, ki bo postala uradna himna jubilejnega leta 2000. Posebna komisija, ki je izbirala pesem po ključu spevnosti in sporočilnosti, da bi čim bolj nagovorila romarje, je izbirala med več desetinami pesmi, ki so jih poslali skladatelji z vsega sveta. Besedilo te odslej uradne himne jubilejnega leta, z naslovom *Kristus včeraj, Kristus danes*, je napisal J.P. Frié in v dvanajstih kiticah obravnava vsa glavna sporočila jubilejnega leta.

Ob razglasitvi je glavni tajnik osrednjega odbora za jubilejno leto msgr. Crescenzio Sepe poudaril, da se je prvič zgodilo, da bi Vatikan razpisal javni natečaj za potrebno priložnostno slavnostno pesem. Doslej je to vedno imensko naročil. Leta 1950 je priložnostno pesem napisal Lorenzo Perosi, 25 let kasneje pa vodja Sikstinskega zbora, mojster Bertolucci.

Ob predstavitvi priložnostne pesmi je msgr. Sepe tudi spregovoril o posebnem liturgičnem besedilu slavnostne papeževe maše ob začetku jubilejnega leta in o priložnostni molitvi v čast Presvete Trojice.

Ob jubilejnem letu pa Sveti sedež tudi razpisuje natečaj za učence osnovnih, nižjih srednjih in višjih srednjih šol. Naslov naloge ali pesnitve, ki naj ne presežeta dva tisoč besed, se za učence glasi *Jubilejno leto - velik praznik in povabilo k sreči.* Naslov za dijake nižjih srednjih šol pa je: *Srž in vzrok obhajanja jubileja sta Jezus Kristus in njegov evangelij, v odgovor na vprašanja o smislu človekovega bivanja.* Za starejšo mladino pa so izbrali naslov: *Jubilejno leto kot srečanje z Jezusom Kristusom in torej priložnost za očiščenje in izpraševanje vesti ter zavzemanje za pravičnost in uveljavljanje človekovih pravic.* Spise oziroma pesnitve bodo najprej pregledali na krajevni ravni in škofje bodo najboljše izdelke poslali do 31. januarja prihodnjega leta v Rim, kjer jih bodo pregledali in ocenili člani posebne mednarodne komisije. Določili bodo tri zmagovalce, ki jih bo razglasil papež in jih bodo za nagrado teden dni gostili v Rimu.

SVETNIK TEDNA

3. MAJ

SILVESTER ČUK

FILIP IN JAKOB, APOSTOLA

Apostola Filip in Jakob sta na vseh koledarjih "pod isto streho". Do leta 1955 sta godovala 1. maja, tedaj pa sta se morala umakniti sv. Jožefu Delavcu. Najprej sta se preselila na 11. maj, po novem koledarju, veljavnem od leta 1970, je njun god 3. maja. Pravzaprav je čudno, da godujeta skupaj, saj razen apostolskega poklica nimata veliko skupnega. Celo na seznamih apostolov, ki jih navajajo prvi trije evangelisti, sta precej narazen: Filip je peti, Jakob pa deveti.

FILIP je bil doma iz Betsajde ob Genezareškem jezeru kot Peter in Andrej. Jezus ga je prvič videl med učenci Janeza Krstnika. Ob drugem srečanju mu je rekel: "Hodi za menoj!" Filip je ne le šel za njim, temveč je k Jezusu privedel še Natanaela (Jerneja). V Janezovem evangeliju nastopi Filip še trikrat. Ob prvem čudežnem nasičenju pet tisoč mož Jezus skuša Filipa z vprašanjem: "Kje naj kupimo kruha, da bi jim dali jesti?" Filip odgovori po svoji zdravi pameti: "Za dvesto denarjev kruha ne bi bilo zadosti zanje, da bi vsak dobil le majhen kos." Drugič je Filip prišel skupaj z Andrejem k Jezusu in mu sporočil, da bi ga radi videli tujci, ki so prišli za velikonočni praznik v Jeruzalem. Tretjič pa se je Filip oglasil pri zadnji večerji. Ko je Jezus učencem dejal: "Če ste spoznali mene, boste spoznali tudi mojega Očeta", mu je Filip vpadel v besedo: "Gospod, pokaži nam Očeta in zadosti nam bo." Jezus mu je odgovoril: "Filip, toliko časa sem med vami in me nisi spoznal?"

Izročilo ve povedati, da je Filip po Jezusovem vnebohodu in po prihodu Svetega Duha oznanjal evangelij najprej v Skitiji (današnji južni Rusiji), nato pa v Frigiji (zahodnem delu Male Azije). Tam je v mestu Hierapoli umrl mučeniške smrti: bil je križan in kamnan. Najpogosteje ga upodabljajo s križem ali s palico v obliki križa. Filipu pripisujejo apokrifni spis "Filipova dela", apostolske zgodbe, ki so nastale najverjetneje v 3. in 4. stol. Kot svojega zavetnika ga (skupaj z Jakobom mlajšim) častijo klobučarji in suknarji.

JAKOB MLAJŠI (v apostolsko službo je bil poklican kasneje kot prvi - starejši Jakob) je bil doma iz Nazareta. Njegovemu očetu je bilo ime Alfej, materi pa Marija in je bila ena tistih pobožnih žena, ki so hodile z Jezusom in so vztrajale ob njem tudi pod križem. V vseh apostolskih seznamih je imenovan kot "Jakob, Alfejev sin", nikjer pa ne zvemo, kako in kdaj je bil poklican za apostola. O Jezusovem mesijanskem poslanstvu se je prepričal, ko se mu je vstali Kristus po pričevanju apostola Pavla osebno prikazal. Apostol Pavel prišteva Jakoba med "stebre Cerkve". Zaradi svoje zvestobe Mojzesovi postavi in zaradi svojega spokornega življenja je Jakob dobil vzdevek Pravični. Postal je prvi škof jeruzalemske krščanske skupnosti in odigral pomembno posredovalno vlogo na prvem apostolskem koncilu leta 50 v Jeruzalemu. Proti ozkosrčnim kristjanom iz judovstva, ki so od spreobrnjencev iz poganstva zahtevali, da morajo sprejeti tudi Mojzesovo postavo, je Jakob zastopal stališče apostola Pavla: poganov, ki hočejo sprejeti vero v Kristusa, ne obvezuje ne obreza ne judovska postava.

Apostol Jakob je umrl kot mučenec okoli Velike noči leta 62. Nekateri viri poročajo, da so ga kamnali, drugi pa pravijo, da so ga vrgli s tempeljskega obzidja in da ga je neki suknar potem pobil s kolom. Zato ga upodabljajo s suknarskim kolom (ali kijem) in s knjigo, ki je znamenje apostolov.

Apostoloma Filipu in Jakobu je na Slovenskem posvečenih devet cerkva. Kot svoja krstna zavetnika ju častijo številni Slovenci, ki nosijo ime Filip, Lipe, Lipče, Zdenko, Zdeno ter Jakob, Jaka, Jakec, Rado. Po slovenskem kmečkem izročilu sta apostola (zaradi datuma njunega praznika) priprošnjika za dobro letino.

PISMO MIS. IVANA ŠTANTE Z MADAGASKARJA

Na uredništvo je prišlo pismo misijonarja p. Ivana Štante z Madagaskarja. Z veseljem ga objavljamo v izvlečku.

Velikonočni prazniki so mimo. Mi tukaj smo jih, hvala Bogu, preživeli v miru. Zdi se mi, da so ljudje sedaj že zunaj stiske. Žetev riža se je začela že meseca marca. Veliko kobilic so uničili s helikopterji. Vse kaže, da bo letos dovolj riža. Škoda, da ni več prašičev; pobrala jih je neke vrste kuga. Na dopust bom lahko šel drugo leto; sedaj hodimo vsaka tri leta. (...) Trinajstega maja bomo imeli v kraju Ihosy posvetitev novega škofa domačina. Imenuje se Philippe Ranaivomanana in je star 50 let. Lep pozdrav vsem.

S 3. STRANI

ČIMVEČ SLIKAJ NE SAMO ZASE, AMPAK TUDI ZA DRUGE

Aparata niste odložili niti v prostem času. Kaj ste najraje fotografirali?

Aparat sem vedno jemal s seboj. Najraje sem slikal naše stvari po vaseh, ljudi, stavbe idr. Nameravam tudi pripraviti etnografsko razstavo. Imam že pripravljenih kakih petsto-šeststo povečav, samo o naših vaseh. Vse sem lepo spravil, za vsako občino posebej. Najraje sem slikal naše ljudi in naše slovenske stvari po vaseh, tako da se je poznalo, da so zares naše.

Katerih kolegov fotografov se najraje spominjate?

Zlasti se spominjam Edija Šelhausa, ki je leta 1945 prišel v Trst s partizani. On mi je večkrat pomagal pri dosti stvareh. Bil je dober in priden, delal je še precej lepe fotografije, a je povečini filmal.

V svoji karieri ste uporabili nešteto fotografskih aparatov. V čem je po vašem mnenju tehnološki napredek opravil bistven korak v primerjavi s preteklostjo? Kako pa se je spremenilo delo fotografa?

Najprej sem imel Rolleycord, ko sem še delal pri Fotoradiottici. Ko sem prišel na Primorski dnevnik, sem še vedno imel Rolleycord, a sem si takrat kupil še en Rolleyflex. To so bili takrat najboljši aparati. Doma imam še tri Rolleyflexe, poleg teh pa imam še dve Yashici, dve Konici in en Canon, tako da sedaj ne vem, kaj narediti s temi aparati. Delo fotografa se ni veliko spremenilo, ker mora takoj snemati, potem razviti in pripraviti fotografije za časopis. To vedno glede fotoreporterjev. Dandanes pa fotoreporterju veliko pomaga računalnik.

Še danes, kljub temu da uživate zasluženi pokoj, Vas vidimo na najrazličnejših prireditvah, ki jih pridno ujamete v svoj objektiv. Brez fotografskega aparata ne greste prav nikamor. Kaj vam torej pomeni fotografiranje?

Ne vem, ali imam prav bolezen fotografiranja, ali kaj. Če grem kam, vedno vzamem s seboj aparat. Upam namreč, da bom imel za spomin kaj novega, lepega itd., ne samo zase, ampak tudi za vse nas. Povečini te slike dam odseku za zgodovino in etnografijo Narodne in študijske knjižnice, ker so to pač slike iz našega življenja. Če bi naši stari ljudje pred petdesetimi, šestdesetimi, sto leti vse poslikali, bi danes vedeli bolje, kaj se je takrat zgodilo. Sedaj ta možnost obstaja, delajo se tudi filmi. Logično, čez deset, dvajset, trideset, petdeset let bodo ljudje vedeli, kako je bilo z nami v tem času. Tako grem naprej. Jaz vedno fotografiram, tudi če ne ravno za časopis. Tudi časopisom dajem slike, če me vprašajo.

Kaj pa bi svetovali mlademu človeku, ki bi se hotel ukvarjati s tem poklicem oz., bi lahko rekli, s to umetnostjo?

Svetoval bi mu, naj si da zares v glavo, da slika ne samo zase, ampak za druge. Poslikati mora čimveč, da ljudje vidijo, kaj se dogaja ne samo v mestu, ampak na podeželju, ker tam so namreč povečini naši ljudje. Če bi že v dobi naših starih staršev oz. nonotov slikali njihovo življenje in delo, bi danes namreč videli, kako so živeli takrat. Zato danes pravim našim ljudem, ki fotografirajo, da morajo čimveč slikati še posebej naše ljudi in življenje.

TRST / DRUGI PREGLED SLOVENSKEGA FILMA V KINODVORANI ALCIONE

TEMNI ANGELI

DAVORIN DEVETAK

Precejšnje in pretežno mlado občinstvo je sledilo prejšnji teden projekcijam drugega pregleda slovenskega filma v tržaški kinodvorani Alcione. Prireditev s pomenljivim simboličnim naslovom *Dark Angels* - po enem od najbolj pričakovanih filmov na ogled: *Temni angeli usode* režiserja Saša Podgorška **(na sliki)** - je priredil tržaški krožek EuroWanderkino s številnimi sodelujočimi partnerji in pokrovitelji.

Tržaški pregled sodi namreč med prireditve, ki jih sofinancira program Interreg II za sodelovanje med Slovenijo in Italijo na področju komunikacij. Slovenski partner tržaškega organizatorja je Slovenska kinoteka, beležimo pa še sodelovanje drugih uglednih sektorskih institucij iz Slovenije in F-Jk: Kinoatelje Gorica in Alpe Adria Cinema Trst, Servis za deželno kinoteko, Samoupravna skupnost italijanske narodnosti Koper, Filmski sklad Ljubljana. Pokrovitelji so bili še italijanska ambasada v Ljubljani, slovenski generalni konzulat v Trstu ter SKGZ in SSO.

Po skoraj 20-letnem pionirskem obdobju, ko je bil glavni in tako rekoč edini ambasador slovenskega filma v Italiji goriški Kinoatelje, se je v zadnjem času prevesilo na bolje in povečale so se priložnosti za ogled filmske proizvodnje iz sosednje države. Zgodovinski postojanki Cappella Underground v Trstu, obogateni s ponudbo Miele in Festivala Alpe Adria, so se pridružile še priložnosti videmskih predstavitev oz. širitev samega goriškega Film Video Monitorja na druge kraje v deželi (Benečija, Kanalska dolina) in v Avstriji (Celovec).

V tem smislu gre absolutno pozdraviti prizadevanja filmske kritičarke in operaterke Cristine d'Osualdo, ki je prava duša tržaškega EuroWanderkina in pobudnica še drugih vpogledov v jugoslovansko (npr. Paskaljević) in druge "mejne" kinematografije. Film in tudi tv ter video produkcija se vedno bolj ponujajo kot edinstvena in neposredna možnost spoznanja in izmenjave med različnimi kulturnimi in narodnimi specifikami, kot je dalekovidno učil in udejanjal goriški pokojni filmski navdušenec in sociolog Darko Bratina.

Letošnji izbor celovečercev, posnetih od leta 1996 dalje, je odražal dejstvo in voljo novega rodu ustvarjalcev, da zaživijo svojo slovenskost oz. druge motivne in estetske vzgibe daleč od balkanske smodnišnice.

Edini od žanrsko obarvanih filmov, ki je skušal spletati dogajanje hollywoodskega vohunsko-akcijskega filma z aktualnostjo vojne, je bil *Patriot* (1999) Tuga Štiglica, predstavnika srednje generacije (rojen 1949), ki je sicer zaslovel s prvim slovenskim komercialnim hitom *Poletje v školjki* I in II. Teroristična organizacija skuša uničiti letalsko obrambni center v Sloveniji, ki je vključen v sistem NATO. Dvakrat aktualna zgodba torej.

Ostali filmi se bolj sukajo v okvirih slovenskega igranega filma, kjer se značilni toposi literature in socialne kritike prilagajajo najbolj določenim žanrskim inačicam. Zgled tega je *Brezno* (1998), celovečerni prvenec 38-letnega Igorja Šmida, avtorja uspešnih tv oddaj in filmov. Sindroma zadrtosti podeželja, bolezni verskega fanatizma, obubožanja kmečkega življenja, očitno slovenska družba ni še uspela prebroditi, če sodimo po tej, hotè mrki, psihološki grozljivki. Tradicijo kontaminacije slovenskega umetniškega filma s prvinami žanrskih struktur, ki smo ji bili že priča v 80. letih (*Ljubezni* Blanke Kolak), naprej nadaljuje avtor Boris Jurjaševič (letnik 1955), ki je letos realiziral *Blues za Saro*: tokrat gre za detektivsko komedijo.

Morda najzanimivejša, širše vzeto, naslova sta bila že proslavljena in videna celovečerna risanka *Socializacija bika?* (1997) 43-letnega Zvonka Čoha in *Temni angeli usode* (1999), celovečerni prvenec 35-letnega Saša Podgorška, ki se je že mednarodno zaznamoval s študentskim filmom *Koza je preživela*. Film, ki je dal naslov letošnjemu tržaškemu pregledu, je neločljivo povezan z glasbo in pojavom rock skupine Demolition Group. Medtem ko igrajo dani filmi le vlogo arheoloških eksponatov, post festum, glasbene ali druge umetniške proti-kulture 70. let (*Outsider* Andreja Košaka zaznamuje dobo slovenskega punka in Pankrtov), so druga dela, ki jo dokumentirajo in obenem soustvarjajo v svojem nastajanju. Mislim na videoprodukcije Škuca, skupine Borghesia, samih Laibachov in Neue Slowenische Kunst. Temni angeli naj bi bili to.

Morda prav zadnja dva naslova bi kazalo predvajati tudi na naših domačih zaslonih slovenske tv RAI, morda tudi z italijanskimi podnapisi za radovedneže slovenskih filmov, ki bi te radi videli, pa jih ne morejo.

PALEONTOLOŠKE NAJDBE V ČRNIČJU PRI DEVINU

DINOZAVER ANTON

HARJET DORNIK

V Črničju pri Devinu so v usedlinskih apniških plasteh, ki se spuščajo nizko do morske obale, odkrili najpomembnejši fosil na evropskih tleh v zadnjih letih. Gre za popolno okostje rastlinojedega dinozavra z račjim kljunom, t.i. adrozavra. Kot je v navadi med paleontologi, so mu takoj nadeli ime. V zgodovino bo prišel kot Anton.

Paleontološko odkritje krajinsko dodatno ovrednoti našo deželo, ki je že z geološkega vidika pravi biser. Paleontolog jezuit Giuseppe Leonardi, ki je poleti 1991. leta preučeval sledove dinozavrov v kraju Lavini di Marco pri Roveretu pri Trentu, še prej pa tiste v Istri na otoku Fenoligi pri Premanturi, je pred leti izjavil, da so te južnoalpske in dinarske pokrajine, od zahodnih področij naše dežele prek obmejnih delov Slovenije do Istre, bogate z dinozavrskimi sledovi, ki jih bo prihodnost počasi razkrivala. Kot kaže, hranijo naši kraji veliko več kot sledove in zanje se je odprlo novo raziskovalno obdobje.

Adrozavri so živeli v kredni dobi mezozoika, pred 95 do 65 milijoni let. Imeli so do 12 m dolgo, čokato telo s kratkim vratom, stožčastim repom in okolčjem ptičje vrste. Pasli so se v tropih. Adrozaver Anton iz Črničja je poseben, ker meri le 4 m in ima na prednjih končinah tri prste.

Najdba ni letošnja. Prvič je pred desetimi leti opazil fosilizirane kosti v zapuščenem kamnolomu ljubiteljski mineralog G. Rimoli, ki je svoje raziskovanje nadaljeval s paleontologom A. Tarlaom. Sodelovanje se je kasneje razširilo na tržaški Naravoslovni muzej in pristojno Nadzorništvo ter na E. Buffettauta s pariškega Centre National de la Recerche Scientifique. Trenutno pa delata na najdišču dva strokovnjaka podjetja Stoneage, ki sta specializirana v raziskovanju, izkopavanju, obdelavi in sestavi zavrovih skeletov. Eden od odgovornih, F. Bacchia, meni, da bo potrebno ponovno vzeti v pretres hipoteze o geološkem razvoju teh krajev. Postavlja se namreč vprašanje, kako se je adrozaver znašel na tem območju, ko pa Krasa takrat še ni bilo in se je ta pod vplivom dinarskega gubanja moral šele vzdigniti iz morja. Severnojadranski pas torej ni mogel gostiti podobne favne, meni strokovnjak, zato najdišče ni kraj, kjer naj bi veliki plazilec tudi umrl. Truplo je bilo naplavljeno od drugod, morda ga je tu skupno z drugimi ostanki odložila reka. Fosilizirano okostje adrozavra Antona je zajeto v leči bituminoznega apnenca. Strokovnjaki so iz nje izrezali 70 m dolg, 12 m širok in 9 m visok kamnit blok. Slikali so ga z X-žarki in ultrazvoki. Ujete fosile (ostanki predzgodovinskih krokodilov, lobanja drugega zavra in še marsikaj) rešujejo iz kamna s pomočjo blagih raztopin mravljinčne kisline, kar bo zahtevalo kakih tisoč ur dela.

Znanstveno ima Anton neprecenljivo vrednost, ker je do sedaj najstarejši popoln adrozaver. Kar zadeva njegovo ceno, verjetno bi v Ameriki odšteli zanj nekaj milijard. Možno je, da bi tudi sama občina Devin-Nabrežina kaj zaslužila pri tem. Morda bo tam nastal Park dinozavrov s sprejemnimi in razvedrilnimi zgradbami po zgledu podobnih donosnih pobud v drugih državah. Nekateri že predlagajo zanj naziv Jurassic Cars. Zaenkrat sta za radovedneže v tržaškem geološkem muzeju v jutranjih urah na ogled video o tem odkritju in model plazilca **(na sliki)**.

"je, kar je"

IZGUBLJENA LEVICA

Letos je na tradicionalnem prvomajskem rock koncertu v Rimu nastopil tudi Goran Bregović kot znanilec miru. Ne vem pa, če je zaigral svojo znano Kalašnjikov, kalašnjikov, *ki naj bi sicer bila ironična, in ne vem, če bi jo kdo dojel kot ironično. Ta tradicionalni koncert je vedno bil levičarsko usmerjen in prav na to se hočem osredotočiti, na izgubljenost in zmedenost levice.*

Ob začetku Natove akcije proti Miloševićevim grozodejstvom na Kosovu so Srbi protestirali po celem svetu in tu pa tam se je še našel kdo, ki jim je priskočil na pomoč. Predvsem v Italiji, kjer je še preživela majhna nostalgična skrajna levica, ki ji je lastna smer tako nejasna, da se še med seboj kregajo in ločujejo. Cossutta je zahteval pogajanja z Miloševićem, dokler sam ni prišel v Beograd in ugotovil, da se z njim ne da pogajati. Njegovo nasprotovanje Natu izhaja iz navade, da mora nasprotovati Ameriki ter biti na strani Kremlja. Toda tiste Amerike ni več, Kremlja pa še manj in tako so tisti komunisti, ki niso znali stopiti v korak s časom, ostali izgubljeni.

Predvsem se ta izgubljenost kaže pri študentih, ki jim je levica simpatična zaradi evangeljskih načel komunizma (bratstvo, solidarnost, vzajemna pomoč...). Na demonstracijah večinoma nosijo slike Che Guevare. Saj ni nič narobe, toda ko bi to vsaj bile res fotografije. Dejansko pa nosijo podobo Che Guevare, kot jo je oblikoval Andy Warhol, oče ameriškega Pop arta, častitelj in ljubitelj ameriškega konsumizma. Nobeden od teh mladih se o tem še ni vprašal. Nosijo še arabske rute, ker so pač proti Ameriki in proti Izraelu, torej za Palestino, in kričijo: "Intifada bo zmagala!" Ko sem pred leti v Rimu na eni izmed takih manifestacij spraševal mlade, kaj pomeni beseda "intifada", mi je malokdo bil sposoben odgovoriti. Večinoma niso vedeli niti, kam bi jo geografsko postavili. Prav tako je na eni izmed nedavnih demonstracijah proti Natu dekletce reklo, da protestirajo, ker ni prav. Na vprašanje, zakaj pa je Natov napad nepravičen, je odgovorilo le z globoko premišljenim: "Bo?"

In to je ta mlada levica, ki živi v okupiranih samoupravnih socialnih centrih po Italiji, posluša De Gregorija in Guccinija in misli, da se je čas ustavil leta 1968. Toda mladi leta '68 so bili izobraženi, razgledani in so imeli konkretne načrte za prihodnost. Danes so večinoma profesorji, odvetniki, intelektualci in novinarji. Poleg tega je velika razlika, če poslušaš Guccinija, ko poje o tedanjih stvareh (torej leta 1968) ali pa ga poslušaš po tridesetih letih; sploh pa ne veš, kdo je tisti, ki danes v svoji glasbi izraža današnjo stvarnost. Gre za zavedene mlade, ki so jih prisilili sanjati ideale očetov in kmalu dedov, ideale, ki pa so že zdavnaj neaktualni, da slučajno ne bi prišli v stik s sedanjo stvarnostjo in si - bognedaj - ustvarili kake bolj konkretne in resnične ideale.

Z grozo sem gledal proteste v Avianu, ko so v prvi vrsti stali mladi slovenski komunisti iz Gorice in protestirali proti Ameriki. Nedaleč za njimi je vihrala srbska nacionalistična zastava s štirimi C-ji (oziroma S-i). So se zavedali, da s tem podpirajo skrajno desničarsko politiko srbskega nacionalizma? Še največji slovenski nasprotniki Nata v Sloveniji ne mislijo nasprotovati sedanji akciji. Zakaj? Ker je Nato v primerjavi z Miloševićem manjše zlo. In Slovenci v Sloveniji dobro poznajo Miloševića, saj so nekoč živeli v isti državi. Slovenski komunisti iz Gorice pa so od vedno živeli v ameriškem blagostanju v Italiji, v ameriškem načinu svobode ter so za Miloševića slišali prvič najbrž iz italijanskih medijev. Iz take razdalje pa je zelo lahko biti komunist in srbski nacionalist obenem. Manjkata še Coca Cola in burek oz. čevapčiči.

PETER SZABO

PRIMORSKO DRAMSKO GLEDALIŠČE / PETA PREMIERSKA UPRIZORITEV

BRECHTOV POGLED NA ČLOVEKOVO RAZDVOJENOST

IVA KORŠIČ

Abonmajska sezona se polagoma bliža koncu tudi v novogoriškem gledališču. Primorsko dramsko gledališče je s predvajanimi dramskimi deli - skoro vsa besedila so vsebovala poglede na duševne stiske, ki spremljajo vsakogar v življenju - spet potrdilo svoj sloves angažiranega ansambla, ki pretehtano izbira precej težke tekste, večkrat prepojene z odkritim simbolizmom. Z njimi nedvomno skuša čimboljše vzgajati svoje zvesto občinstvo k treznemu presojanju in navaja h kritičnemu razmišljanju ob prikazanih likih, ki pogosto zahtevajo od igralcev izreden napor pri prepričljivem oblikovanju celostne podobe dane osebnosti. Vodstvo gledališča si pač želi, da bi gledalci "poskušali drugače gledati" in ne bi zahajali v dvorane zgolj za urico zabave. Očitno je njegova publika dovolj zrela za tako repertoarno smernico, saj so uprizoritve zelo dobro obiskane in doživljajo navadno precejšen uspeh pri občinstvu in seveda tudi pohvale kritikov.

Tudi predzadnja odrska postavitev, *Gospod Puntila in njegov hlapec Matti*, eno izmed največkrat uprizorjenih del Bertolta Brechta, katere premierska uprizoritev je bila v veliki dvorani PDG 15. aprila, sodi v to programsko načelo. Na povsem "razgaljenem" ogromnem odru, ki je v vsej svoji črni goloti predstavljal prizorišče, na katerem razen širokega privzdignjenega poda in le v nekaterih epizodah nekaj stolic in pregrade, ki je predstavljala savno, ni bilo ničesar, so si sledili prizori, pretakali dialogi, se prepletali songi. Ti so bili še posebno zanimivi, ker so jih v živo nekako mračno učinkujoče odpeli po eden, dva ali trije otroci.

V takem prostoru, kakršnega si je zamislil režiser in tokrat tudi scenograf Bojan Jablanovec, so še bolj čisto in jasno izstopali posamezni orisi nastopajočih oseb. Občuteni pa so bili tudi poetični trenutki.

Veliki nemški dramatik, pesnik, pisatelj in gledališki teoretik Bertolt Brecht, eden najpomembnejših piscev dramskih besedil v 20. stoletju, je v svojih delih kritično obravnaval družbo. Ustvaril je t.i. epsko gledališče, ki naj bi gledalca vzgajalo moralno in socialno in ga odtrgalo od iluzionističnega prikaza dejanja. Zaradi tega je Brecht klasično dramo, razdeljeno na dejanja, nadomestil z epskimi prizori in te prekinjal s songi, komentarji, s projekcijami naslovov posameznih prizorov itd. Na tak način je dosegel, da gledalec odmaknjeno sledi dogajanju in ga bolje kritično presoja.

Ta način uprizarjanja je prišel do izraza tudi ob novogoriški predstavi. Prizore je brezhibno uvajal Iztok Mlakar kot napovedovalec, delo pa je sooblikoval skoraj ves ansambel PDG.

Brecht je to "ljudsko igro" - tako jo je sam imenoval - napisal leta 1940 v izgnanstvu, in sicer na Finskem pri prijateljici, pisateljici in pesnici Helli Wuolijoki. Navdih za lik Puntila je našel v pisateljičinem stricu.

Veleposestnika Puntilo in njegovega hlapca-šoferja in njuno čudno razmerje med nadrejenim in podrejenim sta z dobrim psihološkim opisom prikazala Bine Matoh, ki se je moral "spopasti" z zelo zahtevnim preobraženjem, in Boris Mihalj, ki je nazorno posredoval prikaz šoferjeve prilagodljivosti gospodarjevi dvojni osebnosti.

Puntila kaže neko očitno dvojnost: dvojni značaj, dvojno življenje in seveda neizbežno razklanost v sebi. Ko je trezen, kaže svoj trdi, neizprosni, pridobitniški, gospodovalni, vzvišeni, ozkosrčni jaz, ki prezira vse svoje "podrejene". Ko pa mu pijanost zleze v dušo, se prelevi: postane mehak, poetičen, dobrodušen, z vsemi prijateljski, zaupljiv do Mattija, kateremu še hčer ponudi za ženo. Vsepovprek obljublja zaroke in ponuja prstane. Takrat pozabi na vse socialne razlike in na hinavsko družbo. S tem pijanim početjem bi se rad nekako tudi prebil iz svoje osamljenosti, bil dober, zato pije, pije. Ko pa se strezni, ve, da mora biti oblastniški, tekmovalen. Matti pa se zaveda svoje družbene stopnje in nikoli ne nasede pijanim Puntilovim besedam. Prijateljska ali celo ljubezenska razmerja pa so nemogoča zaradi socialnih meja.

KONCERT LJUBLJANSKIH MADRIGALISTOV

BOM NAREDIL STEZICE

ŠTEFAN MAURI

Z naslovom zapisa so v štivanski cerkvi Ljubljanski madrigalisti pod dirigentskim vodstvom Matjaža Ščeka izvedli celovečerni koncert priredb slovenskih ljudskih pesmi sodobnih slovenskih skladateljev. Veliko priredb je nastalo za naslov *Bom naredil stezice* na pobudo njihovega dirigenta.

Oktavni kromos harmonizatorjev in prav tolikšen spektrum njih videnj, ki z različnimi kompozicijskimi prijemi odslikavajo osebna subjektivna podoživljanja obdelovane snovi, se je dirigent z njih interpretiranjem notranje poistovetil z njimi in tako v oblikovnem in kompozicijskem izraznem pogledu odstiral poslušalcem (ki so do zadnjega kotička zasedli koncertno prizorišče) značilnosti do sem znanih kompozicijskih tehnik, ki so se jih skladatelji poslužili za ustvarjalni dialog z ljudsko melodiko.

Iz spektra obdelovalnih pristopov so v manjši ali večji meri vidneje izstopala predvsem novodobna estetska vodila odevanja ljudskih melodij in tako z njimi dosegla, da bi jim prisluhnil široki krog poslušalcev. To je bil nedvomno namen umetniškega vodstva Ljubljanskih madrigalistov in verjamem, da se jim bo bogato obrestoval.

Če si nekoliko pobliže ogledamo nove preobleke ljudskih melodij, ki so jim jih ukrojili sodobni slovenski skladatelji in se z njimi uspešno predstavili, lahko ugotovimo, da so uspešneje prevladovale sodobno izražene priredbe v drugem delu koncertnega sporeda, odete s prosojnimi kompozicijskimi prijemi. V mislih imam npr. Missonovo priredbo ljudske *Mrtvec pride po dušo*.

Ljubljanski madrigalisti so pod mojstrskim vodstvom Matjaža Ščeka zelo heterogeno sestavo pesmi koncertnega sporeda izvedli s prefinjenim občutkom poustvarjanja zborovskih partitur v akustičnem pogledu v ne najbolj naklonjenem prostoru. Odmevnost zvoka predvsem v prezbiterskem izvajalskem delu cerkvenega prostora je v mnogih primerih zastirala predvsem tankočutna izpeljevanja linearnosti. Izredna zvočna zlitost zbora se je odražala v nižjih dinamičnih stopnjah zvoka. Tankočutnost predvsem linearnega tkanja so doživljali poslušalci blizu prezbiterija. Odmevnost poslušalcev na posamezna dela iz koncertnega sporeda je prihajala bolj do izraza pri skladbah večjega zunanjega bleska. Aldo Kumar je svojo skladbo *Tehtanje duš* že pred mnogimi leti izvedel z Idrijskim komornim zborom. Odločil se je jo še prirediti za mešani zbor (Madrigaliste). Izvedba skladbe je pri poslušalcih vzbujala strah in zrenje v pekel. Skoraj pa ni moč verjeti, da bo Bog uporabil tako težke uteži, ko bo z njimi odmerjal in odločal posmrtno bivanje našim dušam - in jih bo, saj je dirigent še enkrat to potrdil s ponovitvijo *Tehtanja duš* k dodatku po dolgem aplavzu po izvedbi koncertnega sporeda.

Koncert Ljubljanskih madrigalistov v Štivanu bo še dolgo odmeval v spominu poslušalcev.

S 4. STRANI

DUHOVNOST IN KULTURA...

KRŠČANSTVO IN KULTURA

V prvih desetletjih se krščanska skupnost ne meni veliko za kulturo, ker živi v prepričanju skorajšnjega Gospodovega prihoda. Táko stališče izraža apostol Pavel v 1 Kor 7, 29-31: "To pa rečem, bratje, da je odmerjeni čas kratek. Odslej naj bodo tisti, ki imajo žene, kakor da jih ne bi imeli, tisti, ki jočejo, kakor da ne bi jokali, tisti, ki se veselijo, kakor da se ne bi veselili, tisti, ki kupujejo, kakor da ne bi nič imeli, in tisti, ki ta svet uporabljajo, kakor da ga ne bi izrabljali, kajti podoba tega sveta mineva."

Znan je tudi poskus dialoga sv. Pavla z grško modrostjo v Atenah (Apd 17,16 sl.) in njegov neuspeh. Pavel zavrže modrost tega sveta in odtlej oznanja Kristusa križanega, "pohujšanje za Jude in nespamet za Grke." Podobno stališče najdemo pri Tertulijanu, ki zavrača grško modrost: "Kaj imajo skupnega Atene in Jeruzalem, Akademija in Cerkev, krivoverci in kristjani?" (*De Praescriptione VII, 9, 11*).

"Po Jezusu Kristusu ne potrebujemo nobene znanosti, nobenega raziskovanja po oznanjevanju evangelija". Podobno stališče ima sv. Ciprijan.

In vendar je Tertulijan, ta nasprotnik grške filozofije, tisti, ki uvede v krščansko teologijo - ne da bi se zavedal - temelje grške misli, ki bodo kot oporniki trinitarične teologije.

Tertulijan je tudi začetnik šole, iz katere prideta kasneje Origen in Klemen Aleksandrijski, ki sta polna občudovanja do grške filozofije, kjer odkrivata propedevtiko krščanstva. Živita v univerzitetnem mestu, kjer prevladujejo neoplatonizem, stoicizem, aristotelizem. Vse te miselne tokove uporabljata za napredek v uvajanju vere v Kristusa.

Podobno je bilo stališče Kapadočanov. Bazilij Veliki, Gregor Nacianški, Gregor iz Nise, vsi so imeli izvrstno izobrazbo, ki so si jo pridobili v najboljših središčih antične kulture, vendar kritizirajo in prezirajo klasično kulturo, čeprav so si svoje sijajne govorniške sposobnosti in živahnost svoje misli pridobili na akademiji v Atenah in Aleksandriji.

Na podobno - paradoksalno - stališče naletimo pri sv. Bernardu, ko polemizira z Abelardom in zanika, da bi bila v veri potrebna refleksija: "Fides piorum credit, non disputat". Tu je Bernard dejansko v nasprotju s samim seboj, če pogledamo na njegove teološke in duhovne spise, ki imajo veliko kulturno vrednost.

Glede na ta različna stališča lahko zaključimo: Vera nima monopola nad kulturo. Pred njo mora zavzeti drugačno stališče: ne sme se podvreči kulturi in ne sme se povsem ločiti od kulture.

Dialog med vero in kulturo je potreben. Na teološki ravni: "Vselej bodite vsakomur pripravljeni odgovoriti, če vas vpraša za razlog upanja, ki je v vas" (1Pt 3, 15).

To vsebuje teološko razmišljanje v miselnih kategorijah svojega časa in prostora. Se pravi, govoriti jezik svoje dobe.

Na umetniški ravni je vernik poklican, da izraža Kristusovo skrivnost - učlovečenje, življenje, smrt in vstajenje. Tako ima krščanska umetnost nalogo, da evangelizira kulture.

Na družbeni ravni: to pomeni ustvariti mrežo odnosov, ki omogočajo širjenje krščanskega sporočila v politiki, gospodarstvu, znanosti itd.

Vera mora graditi človeške odnose v znamenju svobode, dostojanstva, pravičnosti, solidarnosti, ki so odsev odnosov Boga s človekom.

Kristjan se mora vselej zavedati svojega poslanstva: biti kristjan in človek kulture, tako kultura ne bo tuja veri, ampak bo uresničenje vere. Vera pa ne bo obubožanje ali utesnjevanje kulture, ampak njeno oplemenitenje in pospeševanje.

ANTIKA IN ATLAS SVETOVNE LITERATURE

DVE BOGATI PUBLIKACIJI

JURIJ PALJK

Pri Cankarjevi založbi v Ljubljani so pred kratkim izdali dve izjemno pomembni in lepo oblikovani knjigi, in sicer leksikon *Antika* in *Atlas svetovne literature*.

Uporabni in koristni leksikon, kateremu so v slovenskem prevodu in priredbi dali kar naslov *Antika*, je slovenska prirejena inačica angleške izdaje slovitega *The Oxford Companion to Classical Literature*. Seveda bi slovenskemu leksikonu o klasični umetnosti, zgodovini, leposlovju in misli delali krivico, če ne bi povedali, da sta predvsem strokovni sodelavki Bronislava Aubelj in Iva Curk korenito posegli v angleško verzijo in jo priredili tako, da je bolj razumljiva in koristna slovenskemu bralcu. Oxfordov leksikon je namreč namenjen angleškemu prebivalstvu, ki žal o slovenskih tleh in zgodovini nima pojma, v zameno pa ve veliko o svoji preteklosti. Leksikon predstavlja torej tisti dve civilizaciji, ki sta ob krščanstvu temeljna kamna naše družbe, o grški in rimski civilizaciji, pa čeprav leksikon obsega zapise, ki segajo še globoko v srednji vek. Klasična filologinja Bronislava Aubelj je tudi poskrbela za slovenjenje grških in latinskih imen oseb, bogov, mitov in krajev, in sicer tudi v celoti poskrbela za ustrezno besedoslovje v leksikonu *Antika*. Arheologinja Iva Curk pa je skrbela za vse tisto, kar je v leksikonu o dogajanju v antiki na današnjih slovenskih tleh, pripravila pa je tudi zemljevid današnje Slovenije, kjer so ostanki iz rimskih časov. Izjemno zahtevne tekste-gesla so v lepo slovenščino prevedle Ksenija Dolinar, Miriam Dev, Katarina Jerin, Katarina Trojar in Barbara Zupančič. Vodja projekta je bila Seta Knop, knjigo je lektoriral Jože Sekirnik, likovna urednika pa sta bila pri leksikonu Antika Mojca Dariš in Cveto Jeraša.

V leksikonu *Antika* je zbranih več kot tri tisoč gesel; knjiga zajema življenjepise antičnih avtorjev in zgodovinskih osebnosti, kratke vsebine literarnih del, zgodovinsko, politično in družbeno dogajanje v antiki, gospodarske in pravne sisteme omenjenih civilizacij, znanost in tehniko v antiki, mitologijo in religiozna verovanja, razvoj arhitekture, likovne umetnosti in glasbe, v leksikonu pa so tudi zapisi o vsakdanjem življenju in običajih v antiki ter seveda arheološka odkritja in odmevi antike v poznejšem času. To je knjiga, ki gotovo ne bo manjkala na knjižni polici vseh tistih ljudi, ki so po maturi na klasičnem liceju sicer pozabili skorajda vse, kar so se tam učili, a se po dolgih letih še vedno radi spominjajo časov, ko so se družili s Homerjem in Cicerom. Gotovo pa je to pravšen priročnik za vsakega študenta klasične filologije in za izobraženca, ki rad ve kaj več o lastnih koreninah.

Povsem drugačna pa je knjiga *Atlas svetovne literature*, ki je tudi odličen prevod iz angleškega izvirnika. Zares lep in sočen prevod v slovenski jezik je opravil pesnik in danes vse bolj tudi cenjen prevajalec iz angleškega jezika Jure Potokar; slovensko izdajo knjige pa je imenitno uredil primorski rojak Zdravko Duša. Knjiga je velikega formata in je zajeten založniški projekt, saj je odlično ilustrirana in je sad dolgoletnega dela kopice strokovnjakov pod vodstvom dobrega in znanega angleškega romanopisca in literarnega zgodovinarja Malcolma Bradburya, ki je pri pisanju knjige tudi sam sodeloval s številnimi poglavji.

To je knjiga razkošnega formata in zanjo lahko takoj zapišemo, da ne bo končala na "okrasnih knjižnih policah", ki sicer domujejo v vsakem slovenskem domu. To zato ne, ker je napisana izjemno zanimivo in je zato kot nalašč za dolgotrajnejše druženje z njo, pa naj bo to v tihih večerih kot tudi v deževnih dneh, prav pa bo prišla tudi kot raziskovalno gradivo. Gre namreč za krajše eseje, ki kažejo na osupljive povezave med velikimi književniki in kraji, mesti in pokrajinami, kjer so le-ti živeli in delali, ustvarjali svoje mojstrovine. Gotovo bi bilo predolgo, če bi naštevali vse mojstre peresa, ki so zajeti v to lepo knjigo, a omenimo vsaj Cervantesa in njegovo Španijo, Stradford on Avon in London Shakespearovega časa, Kafko in njegovo Prago, Joyceov Dublin, da o neverjetnem New Yorku slovitega Toma Wolfa niti ne govorimo, če smo že pozabili na Balzacov Pariz. V knjigi se bo bralec tako v več kot osemdesetih esejih srečal s pisatelji in kraji, kjer so le-ti živeli, ustvarjali in ponočevali v druščinah, ki so za seboj pustile trajno sled, spoznaval bo njihove kavarne in ateljeje. Na prijeten in lahkoten način bo bolje razumel marsikatero stvar in tudi delo posameznega avtorja, ob vsem tem pa bo še užival v opisih mest in krajev, časov, ki so minili. Pri tem mu bodo v pomoč tako fotografije kot tudi zemljevidi, na katerih so označene glavne točke, v katerih se je gibal omenjeni pesnik, pisatelj.

Atlas svetovne literature je pravšnje branje za vse tiste, ki neradi berejo neko knjigo od začetka do konca, saj se ta knjiga lahko bere "interaktivno"; se pravi, da lahko začneš pri Genetu in končaš z ljubim Johnom Le Carréjem in njegovim slavnim vohunom Smileyem. Skratka: gre za knjigo, ki jo bo rad vzel v roke vsakdo, ki se rad "pase" po literaturi in je vsaj še toliko zvedav, da o njem sloviti Joseph Conrad ne bi mogel zapisati, da je že "našel dom brez iluzij, ki je gotov, a strašno dolgočasen".

NOVOST, KI POVZROČA ZMEDO

POPOLNA SVOBODA TRGOVCEV PRI IZBIRI DELOVNEGA ČASA

Občina Trst je po odobritvi novega deželnega zakona o trgovini, ki je stopil v veljavo 23. aprila letos, sporočila, da so tržaški trgovci povsem prosti pri izbiri delovnega časa.

Vse občine tržaške pokrajine, piše v komunikeju Slovenskega deželnega gospodarskega združenja, ki smo ga prejeli, spadajo namreč v tako imenovano turistično območje št. 1, za katero predvideva novi deželni zakon št. 8/99, v čl. 26, popolno svobodo izbire glede časa obratovanja trgovin tako ob delavnikih kot ob praznikih in nedeljah.

Naslov sporočila je bil: trgovine v Trstu so lahko odprte sedem dni na sedem brez nobene omejitve delovnega časa. Edina obveza za trgovce naj bi bila, po sporočilu tržaške občine, da izobesijo na vidnem mestu izbrani delovni čas. Občina Trst tudi opozarja trgovce, da niso več veljavne županova odredba z dne 22. februarja 1999 in ostale določbe o obratovalnem času trgovin s fiksnim sedežem.

To sporočilo povzroča precejšnjo zmedo glede na doslej uveljavljeno prakso in tudi glede na prejšnja določila o obratovalnem času tržaških trgovin v turističnem obdobju (marec-november). Slovensko deželno gospodarsko združenje bo preverilo razne možnosti in nejasnosti in bo o tem čimprej obvestilo zainteresirane člane in javnost.

SPORED OD 16. DO 23. MAJA

V MESECU MAJU BO LJUDSKI MISIJON V TRSTU

STANKO ZORKO

Priprava na Ljudski misijon je trajala od lanske jeseni dalje. Slovesni začetek misijona bo v soboto, 15. maja, ob 18.30 v cerkvi sv. Jakoba. Gospod škof Evgen Ravignani bo med sveto mašo izročil misijonske križe štirim misijonarjem. Vsi štirje misijonarji so člani minoritskega reda, torej sinovi sv. Frančiška Asiškega.

Ljudski misijon je namenjen vsem vernim Slovencem, ki živijo v mestu. Torej ne samo Slovencem iz mestnih župnij s stalnim slovenskim duhovnikom (Barkovlje, Rojan, Novi sv. Anton, Sv. Ivan, Sv. Vincencij, Sv. Jakob, Salezijanska župnija, Škedenj), ampak tudi iz drugih župnij. Glavni organizator Ljudskega misijona g. Marij Gerdol, ki je župnik Slovenskega pastoralnega središča s sedežem v Marijinem domu v ul. Risorta 3, je razposlal po vseh mestnih župnijah velik plakat z vabilom za udeležbo in s sporedom, kako bo potekal misijon.

IN ČEMU MISIJON?

Misijon je tradicionalna oblika Cerkve za obnovo in poglobitev verskega življenja. Tega smo pa vedno znova potrebni vsi kristjani. Dovolj je, da pogledamo, kako zadnja leta upada udeležba pri nedeljski maši. Pobudo za misijon pa daje veliki jubilej leta 2000.

Pastoralno središče je izdalo knjižico *Ljudski misijon v Trstu* z natančnim urnikom vseh misijonskih srečanj vsak dan. Knjižica je na razpolago pri vseh slovenskih duhovnikih v mestu. Priložena je bila tudi mesečniku *Naš vestnik* v majski številki.

Na prvi dan misijona, v nedeljo, **16. maja**, ko slavimo Jezusov Vnebohod, in na sklepni dan v nedeljo, 23. maja, na Binkoštni praznik, bodo misijonarji darovali sveto mašo v vseh cerkvah, kjer je redno v slovenskem jeziku. Misijonarji se bodo ustavili po maši tudi z ljudmi.

Vsak dan misijona ima posebno vodilno misel. Za nedeljo, 16. maja, je naslednja: *Živa vera bodi vam luč!*

Ponedeljek, **17. maja**, pa ima vodilno misel: *Kaj pa vi pravite, kdo sem?* Ta dan bo ob 16. uri sveta maša na pokopališču pri Sv. Ani. Zvečer ob 20.30 bo misijonar govoril v ulici Donizetti 3 prisotnim o temi: *S Kristusom v tretje tisočletje.*

V torek, **18. maja**, bo spravni dan z geslom: *Kaj pa gledaš iver v očesu svojega brata?* Pri Novem sv. Antonu bo zvečer ob 19.30 spokorno bogoslužje in spoved za vse mestne župnije.

V sredo, **19. maja**, ima geslo ekumensko vsebino: *Da bodo vsi eno!* Ob 16. uri bosta dva misijonarja obiskala dom ITIS v ul. Pascoli 31. Tam bo maša z nagovorom in priložnost za bolniško maziljenje.

V četrtek, **20. maja**, bo marijanski dan z vodilno mislijo: *Za Bogom najrajši Marijo častim!* Iz openske cerkve bodo pripeljali kip Fatimske Marije v cerkev pri Sv. Jakobu in bo ostal tam ves dan. Zvečer ob 20. uri bo pred Marijinim kipom koncert Marijinih pesmi. Peli bodo cerkveni zbori iz mesta.

Petek, **21. maja**, ima geslo: *Ne boj se, mala čreda!* Ob 20.30 bo v Marijinem domu v ul. Risorta srečanje z zakonskimi pari z misijonskim govorom: *V družini je veselje, sreča in prihodnost.*

Sobota, **22. maja**. Vodilna misel je: *Studenci žive vode!* Na sporedu so srečanja z letošnjimi birmanci (v cerkvi pri Sv. Ivanu ob 13. uri), srečanja s skavti. Ob 18.30 bo misijonsko srečanje z mladimi v Slovenskem kulturnem klubu v ul. Donizetti 3. S prosvetnimi delavci-šolniki pa bo srečanje ob 20.30 v Marijinem domu v ul. Risorta 3.

Nedelja, **23. maja**. Sklepni dan misijona. Zaključna slovesnost bo popoldne ob 16. uri v cerkvi Novega sv. Antona. Somaševanje bo vodil gospod škof Evgen Ravignani, ki je ves čas spremljal pripravo na misijon in bo gotovo tudi potek misijona. Vodilna misel te nedelje, *Pojdite in oznanjujte evangelij*, je bilo Jezusovo naročilo apostolom, je pa tudi naročilo vsakemu kristjanu. To pa naj bi bil tudi glavni sad Ljudskega misijona.

MAŠA IN KONCERT

CERKVENI ŽENSKI PEVSKI ZBOR ANDREJ VAVKEN PRIHAJA V ROJAN

HUMBERT MAMOLO

Koncertna pobuda-Rojan bo v nedeljo, 16. maja, imela v gosteh cerkveni ženski pevski zbor Andrej Vavken iz Cerkelj na Gorenjskem.

Ob 9. uri bodo mlade pevke sodelovale pri sv. maši, ki jo prenaša tržaška slovenska radijska postaja, popoldne ob 17. uri pa bo zbor v rojanski cerkvi izvajal spored sakralne glasbe. Ženski pevski zbor goji poleg rednega sodelovanja pri bogoslužju tudi bogato razvejano koncertno dejavnost. V svojih koncertnih sporedih posveča posebno pozornost malo ali še ne izvajanim skladbam. Na tekmovanjih Naša pesem v Mariboru je zbor osvojil vrsto pomembnih priznanj. S temi dosežki je zbor potrdil svoje mesto med najboljšimi zbori v Sloveniji. Zbor je sodeloval v okviru Haydnovega ciklusa ansambla Slovenicum in pod vodstvom maestra Uroša Lajovica v dvorani Slovenske filharmonije izvedel skladbo *Missa Sancti Aloysii* Michaela Haydna za tri solistke, ženski zbor in orkester. Na I. Evropskem simpoziju za zborovsko glasbo v Ljubljani je sodeloval pri izvedbi Lukovega pasijona pod vodstvom skladatelja K. Pendereckega.

Dirigent Damijan Močnik, ki vodi zbor od l. 1984, je leta 1991 dokončal študij kompozicije na ljubljanski Akademiji za glasbo v razredu prof. Daneta Škerla. Izpopolnjeval se je v tujini na raznih mojstrskih tečajih. Je zaposlen kot profesor glasbe in zborovodja na škofijski klasični gimnaziji v Ljubljani. Zmagal je na natečaju za himno ob papeževem obisku v Sloveniji leta 1996. Njegov največji uspeh je prav gotovo osvojitev druge nagrade na kompozicijskem natečaju v Nemčiji - Internationales Chorfestival Rhein/Ruhr 1996 Bochum. Že petnajst let se intenzivno posveča tudi zborovskemu dirigiranju.

Ženski pevski zbor Andrej Vavken bo pel na nedeljskem koncertu v Rojanu skladbe slovenskih in tujih avtorjev.

TRŽAŠKA KNJIGARNA, KRUT in ZSKP

vas vabijo na odprtje razstave

POZDRAV IZ TRSTA 1900-1918

Razglednice, dopisi in dokumenti iz zbirke **inž. Petra Merkuja** - Erlangen. Uvodna beseda **prof. Jožeta Pirjevca** ob prisotnosti avtorja razstave

Sreda, 12. maja, ob 18.30 v Tržaški knjigarni v Trstu, ul. Sv. Frančiška 20.

PREDSTAVITEV KNJIGE V DSI

"SLOVENSKI NAROD POMNI IN OBTOŽUJE"

FOTO KROMA

Ponedeljkov večer Društva slovenskih izobražencev je bil 3. maja posvečen predstavitvi knjige *Slovenski narod pomni in obtožuje*; ta govori o zločinih, ki jih je na Primorskem zagrešila italijanska fašistična država. Avtor knjige je tigrovec in partizanski borec Alojz Zidar, njegove zapiske in zapiske drugih tigrovcev pa je sestavil in uredil Jože Hočevar, delo pa je izšlo pri založbi Lipa v Kopru. Že večkrat so jo uspešno predstavili tako v Sloveniji kot v zamejstvu.

Na večeru v DSI so knjigo predstavili ravno Alojz Zidar in Jože Hočevar ter istrski publicist Milan Gregorič, ki je napisal spremno besedo. Delo je v bistvu nastalo kot reakcija na italijanske pritiske na Slovenijo in Hrvaško, ki smo jim bili priče v zadnjih letih, zlasti po osamosvojitvi, na fojbarske kampanje, ki se ciklično ponavljajo, in na polemike o zapuščeni imovini istrskih optantov, pa tudi kot reakcija na dosedanjo držo slovenske politike oziroma slovenske države, ki ni pravilno reagirala na to. Cilj knjige je vzbuditi ponos in državniški čut v slovenskem človeku, v delu pa so našteti in dokumentirani zločini, ki so jih italijanske kraljeve in fašistične oblasti zagrešile na Primorskem v obdobju 1918-1943.

V daljši razpravi je bila zlasti poudarjena potreba po čim širši in popolni dokumentaciji o italijanskih fašističnih zločinih na Primorskem, predavatelji in razpravljalci pa so bili zelo kritični do drže slovenske države.

ODBOR ZA MLADINSKO PASTORALO

MLADI PO SLOMŠKOVIH STOPINJAH

BREDA SUSIČ

V soboto, 1. maja, se je pisana druščina mladih iz zamejstva in slovenske Primorske odpeljala na izlet po Slomškovih stopinjah. Dvodnevni izlet na Štajersko in avstrijsko Koroško je organiziral Odbor za mladinsko pastoralo, ki deluje v sklopu tržaške škofije, udeležilo pa se ga je tudi nekaj članov Mavričnega mosta mladih. Pobudo za izlet je dal g. Zvone Štrubelj.

Mlada razigrana druščina si je najprej ogledala Slomškov rojstni kraj in rojstno župnijo: Slom je domačija, kjer se je Slomšek rodil in zrasel kot prvi izmed osmih otrok premožne kmečke družine, v vas Ponikve pa je zahajal v župnijsko cerkev in se kot otrok učil verouka. Cerkev je zgrajena in okrašena v tipičnem baročnem stilu in je res lepa. V njej so imeli mladi romarji s Tržaškega doživeto "interaktivno" mašo, saj so, poleg tega, da so sodelovali s petjem in branjem beril, tudi sami pridigali in izrazili misli in molitve za mir.

Ogledali so si še druge kraje, ki so povezani s Slomškovim življenjem. Zelo lepa je cerkev na Sladki gori, ki ima čudovite baročne oltarje, prav tako kot samostanska cerkev v kraju Olimje. V tem kraju, ki je zatopljen v zelenje in mir okoliških hribov, stoji majhen, vendar zelo slikovit samostan, kjer je bila med drugim prva lekarna v Sloveniji. Mladi so večer, noč in naslednje jutro preživeli v Mariboru, kjer jih je gostilo Akademsko katoliško združenje AMOS. Večer je bil posvečen družabnosti, naslednje jutro pa ogledu nekaterih znamenitosti štajerske prestolnice, vključno, seveda, s stolnico, kjer je Slomšek pokopan.

V opoldanskih urah so mladi izletniki že prestopili mejo z Avstrijo in se ustavili v izredno lepem in velikem samostanu St. Paul, ki je bilo v srednjem veku in še do minulega stoletja eno glavnih verskih in kulturnih središč na tem območju. Zatem so si mladi ogledali še Št. Andraž, kjer je bil sedež Lavantinske škofije, preden ga je Slomšek prenesel v Maribor. Izlet se je zaključil z obiskom svetišča Gospa sveta na Koroškem, ki ga je večina mladih prvič obiskala.

Izlet je bil po mnenju vseh udeležencev zelo zanimiv in poučen, predvsem pa prijeten, saj je bila druščina mladih zelo razigrana in uigrana, vreme je bilo še kar naklonjeno (razen kake kratkotrajne plohice), obenem pa so bili kraji, ki so si jih ogledali, res zelo lepi.

POGOVOR / MATEJ SUSIČ

"ORGANIZACIJE, KOT JE YEN, SO ZELO POMEMBNE"

MATJAŽ RUSTJA

"Ime mi je Matej Susič in sem star 27 let. Rodil sem se v Trstu, kjer sem tudi študiral in diplomiral na klasičnem liceju F. Prešeren, potem pa sem se vrsto let preselil v Rim, kjer sem na inštitutu ISIA študiral industrijsko oblikovanje ali design."

Tako se nam je predstavil novoizvoljeni podpredsednik YEN-a. Ponos se nam v takih trenutkih lahko le prebudi, saj sedi na prestižnem mestu evropske organizacije zamejski Slovenec. Mateja so izvolili na velikonočnem seminarju YEN-a, ki je bil od 27. marca do 2. aprila v Nemčiji. Povabili smo ga na pogovor, da bi kaj več izvedeli o tej organizaciji in delu v njej. Iskreno mu seveda čestitamo za izvolitev, želimo pa mu veliko uspehov na podpredsedniškem mestu YEN-a.

Matej, najprej bi te seveda vprašal, kaj je YEN.

YEN je mednarodna evropska krovna organizacija, ki združuje razne mladinske organizacije evropskih manjšin. Ime je namreč *Youth of European Nationalities*, kar pomeni "mladina evropskih narodov". Zamejski Slovenci smo člani te organizacije že nekaj desetletij, čeprav smo se komaj pred kratkim ponovno aktivno vključili v njeno kolesje.

Pred mesecem dni se je skupina mladih zamejcev mudila na velikonočnem srečanju...

Glavno in najpomembnejše srečanje YEN-a je prav Easter-seminar, ki poteka vsako leto ob velikonočnem času pri drugi manjšini. Letos so nas gostili Lužiški Srbi v Bautzenu (mestece, približno 50 km oddaljeno od Dresdena v bivši Vzhodni Nemčiji, nedaleč od češke in poljske meje). Poleg tega da je enkratna priložnost, da spoznaš nove kraje in manjšino, ki gostuje (in se ob tem tudi zabavaš z ostalimi mladimi iz cele Evrope), je Easter-seminar izredno pomemben za organizacijo samo. Ne gre namreč samo za seminar, na katerem se lahko v delovnih skupinah marsičesa novega naučiš. Srečanje je tudi priložnost za sestajanje Glavne skupščine, letno poročilo in za volitve novega odbora. Glavna skupščina ima nalogo, da se sestane in odobri ali zavrne odločbe, ki zadevajo organizacijo samo, npr. sprejemanje novih članov ali spreminjanje statuta ipd. Letos smo Slovenci seznanili Skupščino s problemom globalnega zaščitnega zakona in prosili, da bi nam organizacija pomagala. Odločili so, da bodo v imenu YEN-a, in torej evropskih manjšin,

pisali italijanskemu predsedniku in nekaterim drugim političnim predstavnikom pismo, v katerem prosijo za končno sprejetje osnovne pravice priznane manjšine, zaščitnega zakona.

Kaj pa odbor YEN-a?

Odbor YEN-a sestavljajo predsednik, dva podpredsednika, tajnik in blagajnik, poleg teh pa sta še dva revizorja. Volitve potekajo izmenično za predsednika, enega podpredsednika in blagajnika, leto kasneje pa za drugega podpredsednika, tajnika in oba revizorja. Se pravi, da traja mandatna doba dve leti. Za predsednika je bil lansko leto izvoljen Matti Lukin, predstavnik finske manjšine na Švedskem, za podpredsednika pa Gary Funck (frizijska manjšina v Nemčiji), blagajničarka pa je Kathleen Nuck, predstavnica Lužiških Srbov. Letos pa je bil za tajnika izvoljen Jan Bakker, Zahodni Frizijec. Ker pa za mesto drugega podpredsednika ni bilo nobenega kandidata, so se obrnili na našo manjšino in nas vprašali, zakaj ne bi tudi Slovenci imeli svojega predstavnika v odboru. Mesto podpredsednika se mi ni zdelo pomembno samo za našo manjšino, ki bi lahko na tak način zopet konkretno sodelovala na evropski ravni, marveč tudi za YEN sam. V odboru je dejansko manjkala oseba iz južnega dela Evrope. Torej je moja vloga tudi nekako povezovanje južnih manjšin, kot smo Slovenci v Italiji in na Koroškem, Južni Tirolci, Retoromani v Švici itd.

Kako pa ti gledaš na prihodnost evropskih manjšin?

Mislim, da so organizacije, kot je YEN, zelo pomembne, kajti povezujejo med sabo manjšine. Na tak način se lahko marsikaj naučimo od ostalih manjšin in prav tako se lahko oni učijo od nas. Poleg tega pa lahko sodelujemo pri skupnih načrtih in si pomagamo eden drugemu ali pa s skupnimi močmi gradimo prihodnost v Evropi. Ne pozabimo, da smo mladi moč bodočnosti. Nazadnje pa so mednarodna srečanja krasna priložnost za obilo zabave!

PREDAVANJE PROF. JOŽETA PIRJEVCA V SKK

VOJNA NA BALKANU IN LIK SLOBODANA MILOŠEVIĆA

Sobotni večer v Peterlinovi dvorani v Trstu je 24. aprila priklical številno občinstvo, ki je prisluhnilo univerzitetnemu profesorju in zgodovinarju Jožetu Pirjevcu. Slovenski kulturni klub je namreč priredil srečanje, ki je pogledalo v grozote Balkana prek osebnosti in del Slobodana Miloševića. Bogata in podkovana beseda prof. Pirjevca je orisala človeka in dogajanje, ki bo gotovo ostalo zapisano v zgodovini srbskega naroda in cele Evrope.

V letu, ko je Hitler zasedel monarhijo Jugoslavijo (1941), se je rodil črnogorskim staršem zadnji slepi vladar srbskega naroda. V družinski sféri je srkal tradicionalno črnogorsko kulturo (oče je bil študent teologije in je tudi učil verouk na šoli); nedvomno pa sta ga zaznamovala ločitev staršev, pozneje pa celo samomor obeh. V dijaških in študentskih letih je izstopal kot izredno vesten, pa čeprav samotarski dijak. Univerzitetni študij je sklenil na ekonomski fakulteti, kjer je tudi spoznal bodočo ženo Mirjano Marković iz družine komunističnih veljakov, tesno povezanih s Titom. In tako je Milošević vstopil v sam vrh srbske in jugoslovanske družbe ter tako začel bliskovit vzpon kariere. Med drugim je bil v ZDA, tam študiral na Harvardu in tako spoznal zahodni način mišljenja. V 70. letih je vstopil v politiko, v 80. pa se je povzpenjal na vedno pomembnejša mesta, tako da je držal v drugi polovici 80. let v rokah vajeti srbske partije. Enovita podoba Jugoslavije se je krhala, rušilna napetost na osi Ljubljana-Beograd je vzbujala strah in sovraštvo v Srbih. Milošević je to vzdušje znal zelo dobro interpretirati, ščuval je srbski nacionalizem in prepričanje, da so žrtev Jugoslavije. Bojno geslo je bilo centralizem, torej prenova Jugoslavije z zmanjšanjem birokracije. Prisvojil si je medije in dajal kisika nacionalistični propagandi (v sozvočju z memorandumom Srbske akademije znanosti in umetnosti iz leta 1986). Srbski narod se mu je popolnoma predal. "Nihče mi tega ljudstva ne bo več pretepal", je Milošević dejal na Kosovu med manifestacijo l. 1987. Glavna mesta jugoslovanskih republik in avtonomnih pokrajin si je prisvajal z mitingi, ki so zrušili lokalno oblast in jo zamenjali s kvizlingi. V nekaj letih je dosegel kontrolo nad Srbijo, Vojvodino in Črno goro. Le Kosovo se je upiralo do l. 1989, ko mu je bila odvzeta avtonomija. 28.6.1989 je ob 600-letnici slavne bitke prav tam na Kosovem polju napovedal, da bo voljo Srbije uveljavil na katerikoli način.

V januarju 1990 je partija propadla in dejansko tudi Jugoslavija. Milošević je obudil obljubo Velike Srbije, kompaktne (brez Slovencev in Hrvatov), pa čeprav male države. S parlamentarnimi volitvami (konec 1990) je novonastala Socialistična stranka Srbije prevzela oblast z Miloševićem na čelu. Slovenija (bila mu je trn v peti) se je nato s Hrvaško osamosvojila. Poleti 1991 pa je napočil čas obračuna s Hrvaško (Krajina), v marcu in aprilu 1992 pa z Bosno in Hercegovino. Katastrofa v vzhodni Slavoniji in Krajini, Vukovar, zloglasna koncentracijska taborišča, Sarajevo, teror srbskih prostovoljcev, uničenje muslimanov v Bosni... Zahod je molčal, ker tam ni nafte. V maju 1992 pa je le odredil ekonomsko blokado in razmere v Srbiji so se izredno poslabšale (1992-93). Harvardski študent je uvidel edino rešitev v dialogu: Daytonski sporazum. Zahod je gledal vedno s simpatijo na Miloševića. S sporazumom so uredili status BiH, nihče pa ni omenil Kosova, ostalo je srbsko notranje vprašanje. Danes ga "rešujemo".

Milošević nikakor ni izviren mislec. Spretno pa oblikuje in krepi srbski nacionalizem ter ga izrablja v lastno moč. Žejen je oblasti. Ni demagog, njegova karizma ne živi od parol, pač pa od interpretacije volje in podzavestnih teženj ljudstva; vse to pa spreminja v aktivno politiko. V bistvu je srbski narod žrtev lastne kulture.

Danes pa Milošević nima več kaj izgubiti. V tem kontekstu vodi politiko, ki je odpeljala srbski narod za najmanj sto let nazaj v zgodovino. Milošević se danes počuti kot knez Lazar pred kosovsko bitko. Žalostno, trpko lahko ugotavljamo, da smo priče bitki izpred 600 let.

MR

OBVESTILA

ŠE NAPREJ poteka pobuda slovenskih duhovnikov za pomoč kosovskim beguncem. V ta namen je bila pri Zadružni kraški banki odprta posebna hranilna knjižica, kjer zbiramo prispevke za begunce. Številka hranilne knjižice je: D/R n. 76-610. Kdor želi, lahko odda svoj prispevek tudi v vseh podružnicah Zadružne kraške banke. Obrnete se lahko tudi na vaše duhovnike. Za morebitne dodatne informacije se lahko obrnete na dekana openske dekanije Zvoneta Štrublja (tel. 040-211276).

SLOVENSKO STALNO gledališče. Renè Clair, *Sladke šibkosti žena* v režiji Dušana Mlakarja. Igrajo: Vesna Pernarčič, Danijel Malalan, Janko Petrovec, Maja Blagovič, Barbara Cerar, Lučka Počkaj, Gregor Geč, Aleš Kolar, Stojan Colja, Vojko Belšak in Livio Bogatec. Predpremiera v četrtek, 6. maja, ob 20.30 red E; premiera v petek, 7. maja, ob 20.30 red A in F; ponovitve: v soboto, 8. maja, ob 20.30 red B; v nedeljo, 9. maja, ob 16. uri red C; v torek, 11. maja, ob 20.30 red D. V občinskem gledališču v Boljuncu. Za nedeljsko predstavo je SSG poskrbelo za avtobuse, katerih se lahko poslužijo naši abonenti. Avtobusa bosta odpeljala z Opčin (trg ob tramvajski postaji) in s trga Oberdan ob 15. uri. Po predstavi bosta avtobusa pospremila abonente na Majenco, kjer se bodo lahko posladkali. Odhod iz Doline po dogovoru. Ob vsaki predstavi bo SSG delilo obiskovalcem kupone, s katerimi bodo lahko brezplačno prejeli sladico na Majenci v Dolini v dneh od 8. do 11. maja. K pobudi ob zaključku gledališke sezone je prispevala Zadružna kraška banka.

KLUB PRIJATELJSTVA vabi v četrtek, 6. maja, ob 16. uri na ul. Donizetti 3, na ogled diapozitivov prof. Sonje Gregori, ki nam bo prikazala vtise s potovanja po zahodni Kanadi.

SLOVENSKI KULTURNI klub (ul. Donizetti, 3) vabi v soboto, 8. t.m., ob 19. uri na večer z naslovom *Nacistična koncentracijska taborišča*. Kratek zgodovinski oris bo podal mladi zgodovinar Peter Radetič. O Benignijevem filmu *Življenje je lepo* (*La vita è bella*) bo spregovorila Erika Hrovatin. Sledilo bo predvajanje filma.

BIOENERGETIK VIKTOR Pogačar bo predaval v soboto, 8. maja, na sedežu pevskih zborov v Devinu. Začetek ob 20.30.

DRUŠTVO SLOVENSKIH izobražencev v Trstu vabi v ponedeljek, 10. maja, na pogovor ob izidu knjige *Izgubljeni spomin na Antona Korošca* avtorja Ivana Ahčina. Pogovor bosta vodila zgodovinarja Bojan Godeša in Ervin Dolenc v Peterlinovi dvorani v Donizettijevi ulici št. 3 s pričetkom ob 20.30. Vljudno vabljeni!

NARODNA IN študijska knjižnica, Sklad Dorče Sardoč. Izšel je ponatis knjige Dorčeta Sardoča *Tigrova sled, Pričevanje o uporu primorskih ljudi pod fašizmom*. Predstavitev bo v sredo, 12. maja, ob 19. uri v čitalnici Narodne in študijske knjižnice v Trstu, ul. sv. Frančiška 20/I. O knjigi bodo spregovorili Milica Kacin Wohinz, Aleksej Kalc in Lida Turk. Vljudno vabljeni!

URA MOLITVE z mašo za duhovne poklice, mladino in družine v Barkovljah bo ta mesec prenesena na četrtek, 13. maja, in je združena s šmarnicami. Začetek je že ob 17. uri. K udeležbi toplo vabi Slovenska Vincencijeva konferenca.

KONCERTNA POBUDA/Rojan. V nedeljo, 16. maja, bo v Rojanu Cerkveni ženski pevski zbor Andrej Vavken iz Cerkelj na Gorenjskem. Ob 9. uri bo pel pri sv. maši, ki jo prenaša tržaška slovenska radijska postaja, popoldne pa bo ob 17. uri v rojanski cerkvi izvajal spored sakralne glasbe. Ženski zbor, ki ga vodi dirigent in skladatelj Damijan Močnik, nam bo predstavil skladbe slovenskih in tujih avtorjev.

DRUŠTVO SLOVENSKIH izobražencev v Trstu vabi v ponedeljek, 17. maja, na predavanje p. Maksa Klajnška, rektorja samostana in božje poti na Ptujski gori. Govoril bo na temo *S Kristusom v tretje tisočletje*. Predavanje bo v Peterlinovi dvorani, Donizettijeva 3, s pričetkom ob 20.30.

KLUB PRIJATELJSTVA prireja v soboto, 29. maja, izlet v Sečovlje na ogled solin in muzeja solin ter v Portorož in Piran. Vpisovanje do 20. maja v trgovini Fortunato, na novem naslovu v ul. Valdirivo 23/C v Trstu. Zvečer tudi po telefonu na številki 040 43194 ali 040 639949.

DAROVI

ZA KARITAS v Ajdovščini: N.N. 30.000 lir; E.D. 30.000 lir.

ZA CERKEV v Bazovici: Marija Šemčeva 20.000 lir; v spomin na pokojno Marijo Marc pevci MPZ Lipa 110.000 lir.

ZA CERKEV na Pesku: Slavka iz Drage 100.000 lir; Milka Rapotec 50.000 lir.

ZA CERKEV v Sočergi: Jole in Edi Germani v spomin na Valerijo Buzečan-Hrvatin 100.000 lir.

MAJENCA '99 - DOLINA

PETEK, 7. MAJA: ob 20. uri odprtje umetniških razstav v cerkvici sv. Martina. **SOBOTA, 8. MAJA:** ob 18.30 otvoritev 43. občinske razstave domačih vin, nato postavljanje maja. **NEDELJA, 9. MAJA:** ob 17. uri kulturni spored, ob 19.30 prihod parterjev in parterc, nato ples z ansamblom *Zamejski kvintet*. **PONEDELJEK, 10. MAJA:** ob 19. uri nagrajevanje natečaja *Moj domači kraj*, nato ples z ansamblom *Tri bote*. **TOREK, 11. MAJA:** ob 18. uri koncert Pihalnega orkestra *Breg*, nato slovesno podiranje maja.

GMD ZA OTROKE

VRHOVSKI JUNAK ETKO MUŽETKO

Etko Mužetko, Etko Mužetko, / to sem jaz, to sem jaz. / Iz Pravce rojen pridi med nas, / Vrhovci te radi imamo. / Iz Pravce rojen pridi med nas, / ker si nam kratil čas.

FOTO BUMBACA

S pesmijo o Etku Mužetku, junaku vrhovske ljudske pravljice, so učenci osnovne šole Vrh sv. Mihaela uvedli številno občinstvo v pravljični svet bogate vrhovske ljudske zakladnice. Da je Etko Mužetko močno zaživel v njih, postal del njih, je bilo razvidno ob predstavitvi slikanice, ki je izšla pri Goriški Mohorjevi družbi v zbirki *Kolački*. Z uprizoritvijo Etkovih dogodivščin pa je otrokom uspelo posredovati številnim prisotnim tudi veselje, sproščenost, iskrivost in ustvariti lep, bogat kulturni večer. Predstavitev vsake knjige je velik kulturni dogodek, izdaja nove knjige v zamejskem prostoru pa je še toliko bolj dragocena.

V okviru šolskega projekta Ex libris, katerega namen je bil približati mladim svet knjige, so vrhovski osnovnošolci začeli z zanimanjem in navdušenjem brskati po vrhovski ljudski zakladnici. Prišli so do spoznanja, da je ljudsko izročilo neizmerno bogastvo, a še premalo raziskano. Z veliko radovednostjo so prisluhnili pripovedovanju domačinke Marice Černic-Brečkove. Pripravili so zapise, bogate ilustracije in slikanica je zaživela. Da je vrhovski junak prešel iz ljudske pripovedi v svet knjige, pa gre zahvala Goriški Mohorjevi družbi, ki je omogočila, da je Etko Mužetko postal dosegljiv za širši krog bralcev, še posebej za tiste, ki cenijo in ljubijo narodno bogastvo. Bralci lahko v slikanici spoznajo tiste čase, ki so bili v primerjavi z današnjimi bogatejši s pravljicami in otroškimi igricami.

Med predstavitvijo knjige so številnim udeležencem spregovorili predstavnik Goriške Mohorjeve družbe Marko Tavčar, sovodenjski župan Igor Petejan, ravnateljica Nataša Paulin in Dorjana Devetak kot predstavnica šolskega sveta. Večer so obogatili člani MIPZ Vrh sv. Mihaela pod vodstvom Marje Feinig in dekliški zbor Danica, ki ga vodi Patricija Rutar Valič.

Gospa Marica Brečkova in vrhovski osnovnošolci so obljubili, da bodo še segli po bogastvu ljudskega izročila in iz njega črpali zanimive zgodbe. Mi jim seveda verjamemo in kar nestrpno pričakujemo nove pripovedi.

IC

NAGRADA DUŠAN ČERNE

PRIZNANJE ŽIVLJENJU IN DELU MAKSA KOMACA

V petek, 30. aprila, je bila v komorni dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici prijetna slovesnost, na kateri so podelili letošnjo nagrado Dušan Černe, ki jo je prejel starosta Slovencev na Goriškem Maks Komac.

FOTO BUMBACA

Za lepše vzdušje je najprej poskrbela gojenka Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel iz razreda prof. Franke Žgavec Julija Kramar, ki je ob klavirski spremljavi prof. Valentine Pavio zapela tri slovenske samospeve.

Časnikar Saša Martelanc je kratko orisal zgodovino Sklada, ki je bil ustanovljen takoj po smrti Dušana Černeta leta 1975. Občuteno je spregovoril o liku tega velikega primorskega človeka, ki je v povojni dobi kot politični, kulturni in prosvetni delavec globoko zaoral v našo povojno stvarnost. Bil je človek sloge in sprave, a nepopustljiv, ko je šlo za vodilna načela, na katerih je temeljilo njegovo delo. Ta načela so bila: slovenstvo, krščanstvo in demokracija. O nagrajencu je nato spregovoril dr. Zorko Harej, predsednik sklada Dušan Černe in predsednik Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta. Z žlahtnimi besedami je orisal življenje in delo Maksa Komaca. Član komisije, ki je podelila Černetovo nagrado, in naš odgovorni urednik dr. Drago Legiša pa je spregovoril o času, v katerem se je sam šolal. Spomnil se je duhovnika Komaca, enega od zavednih primorskih duhovnikov, ki je zanj in za mnoge druge takratne slovenske dijake nareadil veliko dobrega, saj jih je ohranil zavezane slovenstvu. O nagrajencu je dejal, da mu je Bog podaril mnogo darov, ki jih je Maks Komac izkoristil za dobrobit naše skupnosti, in seveda slavljencu zaželel še na mnoga zdrava leta. Slovesnost je povezoval časnikar Saša Martelanc, ki je z njemu lastno prisrčnostjo g. Maksu Komacu tudi izročil listino, na kateri je zapisana obrazložitev nagrade Dušana Černeta. Denarno nagrado sta slavljencu izročila Savo Ušaj, ravnatelj Zadružne kreditne banke v Sovodnjah, ki pa je predstavljal tudi doberdobsko Zadružno banko, saj se sedaj banki združujeta, in predsednik Zadružne kraške banke Dragotin Danev. Oba sta predvsem poudarila spoštovanje do vrednot, ki so bile lastne v življenju in pri delu Maksu Komacu. Vsi trije denarni zavodi so s svojimi prispevki spet omogočili, da je Sklad lahko oplemenitil svojo nagrado. Na oder je stopil še nagrajenec in sam obudil spomine na čase, ko sta s časnikarjem Dušanom Černetom začela delati skupaj pod zaveziki v Gorici. Spomnil se je tudi svoje težke mladosti in časov pod fašizmom, ko je prišel v Gorico, kjer je bil prefekt v Alojzijevišču, a so ga fašisti kaj kmalu odslovili. Delal je tudi pri centralni posojilnici v Gorici, pri hranilnem zavodu v Grgarju. Kot anekdoto omenimo samo spomin g. Komaca na to, zakaj so ga odslovili iz Alojzijevišča. Takrat so izdali prevod slavnega italijanskega *Pinocchia* in ga naslovili v slovenskem jeziku *Lesenjak Cefizelj*; to in širjenje knjige je bilo dovolj, da je nekdo izgubil službo...

Ob koncu svojega nastopa je slavljenec vsem zaželel: "Želim vam, da bi tudi vsi vi prilezli do mojih let!" Ker vemo, da je te besede izrekel čil mož pri devetdesetih letih, se mu za želje toplo zahvaljujemo.

JUP

Zaradi preobilice gradiva bomo **nekatere članke objavili v prihodnji številki našega časnika**. Bralce in sodelavce prosimo za razumevanje. / URED.

UČENCI OBISKALI PRAŽILNICO KAVE

ČAR MALEGA TROPSKEGA SADEŽA

Spremenljivo aprilsko vreme žal ni prizaneslo osnovnošolčkom, ki so se z učiteljicami podali na izlete, da bi se nagledali naravnih lepot in da bi spoznali marsikatero krajevno zanimivost.

V četrtek, 22. aprila, so drugošolčki OŠ O. Župančič iz Gorice in F. Erjavec iz Štandreža šli z učiteljicami in nekaterimi starši na ogled pražilnice kave La Goriziana, ki ima svoj sedež v južnem delu mesta. Otroci kar niso mogli prikriti nestrpnosti, ki jih je gnala v veliko halo, kjer je bilo spravljenih ogromno vreč najrazličnejših vrst kave, ki prihaja iz afriških in azijskih krajev. Pri šolskih urah so tiste dni podrobno obdelali ta tropski sadež oz. seme, po katerem večkrat na dan zahrepenijo odrasli. Gospodar goriškega obrata je male obiskovalce zelo prijazno sprejel in se jim opravičil za razlago v italijanskem jeziku. Najprej jim je pokazal fotografiji, na katerih so bili beli cvetovi in krvavordeči sadeži kave. Zatem jih je vodil v velik prostor, kjer so bile na ogled različne vrste surove kave. Tu je pritegnil pozornost ogromen stroj, ki praži kavo, jo nato ohlaja, naposled očisti morebitnih tujkov, jo zmleto pošlje po ceveh v drug stroj. Ta jo na drobno zmleto in omamno dišečo zavija v ovitke, kakršne najdemo po trgovinah. Seveda so šolarji lahko natančno otipali surovo in praženo kavo. Nekaj zrnc je poromalo v žepe za spomin.

Po ogledu in razlagi je čakalo obiskovalce presenečenje: vsak je prejel v dar zavojček kave, porcelanasto skodelico in kemični svinčnik.

IK

MSGR. ZORZIN JE ZAPUSTIL TRŽIČ

Župnik Armando Zorzin je bil nedavno premeščen iz Tržiča v Gradež. Velik prijatelj in dober poznavalec Slovencev in slovenskega jezika je torej zapustil župnijo sv. Nikolaja, ki jo je upravljal od leta 1991. Mi, njegovi farani in Slovenci iz Tržiča, pa še bolj obžalujemo njegov odhod, kajti msgr. Zorzin je odprt in razgledan, moderen v evropskem smislu, je človek, ki zna pristopiti s svojim znanjem, prijaznostjo in vljudnostjo do vsakega posameznika; za vsakogar dobi primerno besedo, nasmeh, pozdrav! Tržiški Slovenci mu dolgujemo mnogo, saj je g. Zorzin ena tistih redkih vidnejših oseb v mestu, ki nas spoštuje in nagovarja v slovenskem jeziku ne glede na prisotnost drugih. Ta njegov odnos nam daje še več notranje moči in pokončnosti, nas potrjuje v istovetnosti; kratkomalo: izgubili smo nenadomestljivo in vsestransko oporo in podporo.

Naj ob tej priložnosti povemo, da je prav g. Armando pobudnik slovenske maše za rajne, ki jo je tudi sam daroval tri leta zaporedoma v mesecu novembru v slovenskem jeziku in katere se je vedno udeleževalo mnogo laških rojakov. Upamo in si želimo, da se bo vrnil med nas, laške Slovence, vsaj ob tej priložnosti, da bo nadaljeval s to utečeno in za nas pomembno tradicijo. G. Armando je tudi z veseljem in brez pomislekov dal na razpolago cerkev sv. Nikolaja za dobrodelni koncert junija lani ob prvi pobudi društva Tržič in nam stal ob strani in nas vedno podpiral. Njegovi farani in slovenski rojaki v Laškem smo mu hvaležni za te in mnoge druge nevidne darove, ki nam jih je posredno ali neposredno razdajal.

Msgr. Zorzin, pogrešali vas bomo! Žal nam je vašega prezgodnjega odhoda! Vedite, da nam boste ostali v lepem spominu! Hvaležni smo vam za vse dobro, ki ste ga nam storili! Da bi na novi "njivi", ki vam je bila dodeljena, dosegli čim več zemskih in nadzemskih darov, vam iz dna srca želimo slovenski farani župnije sv. Nikolaja, društvo Tržič in vsi Slovenci iz Laškega! Bog Vas živi še na mnoga leta!

BR

POSTAVKE IN CILJI PRENOVLJENEGA SVETA GORIŠKE NADŠKOFIJE

IZ DELOVANJA ŠKOFIJSKEGA PASTORALNEGA SVETA

TEREZA SREBRNIČ

Februarja letos se je prvič sestal prenovljeni Škofijski pastoralni svet (ŠPS) goriške nadškofije in začel z rednim delovanjem. Prejšnji ŠPS se je srečeval približno šestkrat letno, v času sinodalnih zborovanj pa le občasno.

NALOGE ŠPS

ŠPS z nadškofom sooblikuje pastoralno delovanje v nadškofiji skupno z Duhovniškim svetom. ŠPS ni kak *demokratičen* organ, ampak predstavništvo vernega občestva, ki svetuje, razpravlja in prinaša mnenja, potrebe, stanje župnij v skupno obravnavo. Ob tem člani dozorevajo za soodgovornost v Cerkvi.

ČLANI ŠPS

ŠPS, ki mu predseduje nadškof Bommarco, sestavlja še 43 različnih predstavnikov. Deset dekanijskih svetov je izbralo po dva ali tri svoje zastopnike, laiške verske organizacije imajo pet članov, trije so predstavniki redovnic in redovnikov, deset je voditeljev raznih pastoralnih-škofijskih sektorjev, tri člane pa je imenoval nadškof sam. Laikov je 31. Slovenci imamo osem zastopnikov. Škofijski vikar ostaja msgr. Oskar Simčič. Redovnice zastopa s. Alojzija Kutin, skavtsko organizacijo Ivo Cotič, devinsko dekanijo Zdravko Skupek, štandreško pa Verena Čevdek in Tereza Srebrnič. Za Novi glas je bil imenovan Jurij Paljk. Za liturgijo je zadolžen g. Karlo Bolčina.

SEJE ŠPS

Že na prvi seji v februarju je nadškof Bommarco poudaril, da bo glavna naloga sveta uresničevati predloge in smernice, ki so izšle iz druge goriške sinode, pri pastoralnem delu. S prihodnjim septembrom se bo začelo jubilejno leto odrešenja. Vsakega pripadnika naše goriške Cerkve naj bi privedlo do sprave z brati in notranje prenove.

OGLEJSKI TEOLOŠKI CENTER IN MLADINSKO PASTORALNO SREDIŠČE

Goriška škofija ima v svoji sredi že lepo število mlajših diplomiranih teologov, med katerimi je nekaj laikov. Nastala je zamisel, da bi v Gorici sami ustanovili teološko središče, ki bi nudilo možnosti poglobitve na teološkem področju. Mogoče bi se ustanovila prava teološka fakulteta, a središče naj bi bilo širše zasnovano, saj bi pospeševalo versko - kulturno formacijo odraslih, sodelovanje s podobnimi čezmejnimi ustanovami, ekumenski dialog in podobno. V zvezi s to zamislijo je na delu skupina izvedencev, ki proučuje možnosti uresničitve in uspešnosti.

Goriška nadškofija je pred časom zopet postala lastnica zavoda sv. Jožefa, ki se nahaja na ul. Vittorio Veneto, v župniji sv. Roka. V mestu je vidna potreba po mladinskem pastoralnem centru in ponuja se možnost, da bi se stavba namenila za to. Duhovnik Sinuhe Marotta je voditelj mladinske pastorale, saj se je posebej za to šolal na Katoliškem inštitutu v Parizu, in je zadolžen, da s sodelavci preštudira možnosti uresničitve za tako pobudo. V jubilejnem letu naj bi omenjena stavba nudila prenočišča romarjem ter v pritličju primernejši sedež za škofijsko Karitas.

Z letošnjim letom je tudi steklo pastoralno delo z univerzitetnimi študenti, ki jih je v mestu vedno več. Začasni center so našli v cerkvici sv. Antona, kjer imajo molitvena srečanja.

IN MEMORIAM

ANKA FAJGELJ

Že prejšnji teden je umrla dolgoletna in priljubljena upokojena učiteljica Anka Fajgelj, ki je ostala mlajšemu goriškemu rodu v žlahtnem spominu.

Rodila se je leta 1920 v Breginjskem kotu. Po vojni je službovala v Vipavi, nato v Prvačini in kot prva slovenska učiteljica v Števerjanu; v kasnejših letih še v Jamljah, Doberdobu in do upokojitve leta 1977 v ul. Croce v Gorici. Učencem je znala vlivati ljubezen do slovenske kulture in jezika, pa tudi veselje do življenja in prijateljstva. Za sabo zapušča moža, upokojenega šolnika Miladina Černeta, ki mu izražamo globoko sožalje. Objavljamo priložnostni spominski zapis nekaterih dijakov.

Draga učiteljica Anka,

Vi dobro veste, zakaj smo vas imeli in vas imamo tako radi, a želimo to posredovati tudi vsem tem, ki so danes tukaj zbrani.

Bili smo zadnji vaši učenci, in to že skoraj pred dvajsetimi leti. Spomini so zbledeli, a vsakdo izmed nas nosi v srcu dogodek, srečanje, pogovor, ki ga je za vedno zaznamoval. Vedno smo se spraševali, kako to, da skoraj med vsemi nami, nekdanjimi učenci, smo ohranili tako veliko in posebno prijateljstvo, tako toplino in sproščenost v srečevanju. Ko smo sedaj odrasli, to dobro razumemo in še bolje razumemo izraz učiteljica. Ko moramo zaupati naše otroke učiteljicam, dobro vemo, kaj pomeni učiteljica v življenju vsakega otroka. Mi bi radi imeli za naše otroke take učiteljice, kot ste bili vi. Vi ste nas hoteli naučiti čim več, hoteli ste, da razumemo pomen prijateljstva in skupnosti, da vzljubimo skrb za šibkejše... Še bolj kot učiteljica ste bili vzgojiteljica prijateljstva in medsebojnega spoštovanja. Za marsikoga ste bili res nežna in ljubezniva mama. Po končani osnovni šoli smo se še in še srečevali in radost tega lepega odnosa se je z leti razširila tudi na naše može, žene in otroke. Vedno ste spremljali naša življenja, sedaj vas spremljamo mi na tej novi poti v prepričanju, da se bomo enkrat spet srečali.

Vam, gospod Miladin, vsem sorodnikom in prijateljem iz srca izrekamo naše sožalje.

VAŠI UČENCI

ČETRTO SREČANJE MLADINSKIH/DIJAŠKIH ODROV

DOŽIVETA GLEDALIŠKA IZKUŠNJA MLADIH DIJAKOV

IVA KORŠIČ

V veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž je bil 23. aprila predzadnji večer 4. Srečanja mladinskih odrov-*Palio teatrale studentesco*. Živahno sta ga uvedla Mara Černic v slovenščini - spremljala je celotno prireditev tudi kot občasna prevajalka - in Enrico Cavallero, član združenja Artisti Associati.

Na sporedu sta bili predstavi, ki sta ju oblikovali Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica in italijanska ITIS G. Galilei iz Gorice. Novogoriške dijakinje so odigrale prijetno igrico iz šolskega sveta *Tartuffe v šoli*; italijanski dijaki pa so izbrali zahtevnejši Shakespearov tekst *Veliko hrupa za nič*. Dijaki so se spretno sukali v lepih kostumih in gladko podajali besedilo. Tej predstavi je sledila polna dvorana.

Gledališka pobuda - ob njej je izšla dvojezična zgibanka - se je po nekajletnem premoru spet razživela letos. Gledališko srečanje mladih dijakov, na katero so se lahko prijavile višje šole goriške pokrajine in novogoriškega območja, so omogočili goriška pokrajina, šolsko skrbništvo, gledališko združenje Artisti Associati, novogoriška in goriška občina ter občine Gradež, Gradišče, Krmin in Tržič. Finančno podporo je nudila goriška banka Cassa di Risparmio. Žirija ni imela lahkega dela, kajti vse prijavljene skupine - bilo jih je osem, izmed teh dve slovenski onstran meje - so zavzeto opravile svojo nalogo. Nagrajevalni večer je potekal v občinski dvorani v Krminu, kjer so kot zadnji na vrsti nastopili dijaki IPSSC R.M. Cossar iz Gorice. Žirija je podelila vsem skupinam priznanja, nagrade pa je porazdelila takole: kot najboljša predstava je bila nagrajena *Veliko hrupa za nič* W. Shakespeara šole ITIS G. Galilei; nagrado za najboljšo moško vlogo sta prejela Marco Dallan (ITIS G. Galilei) in Nadir Sidali (ITC L. Einaudi iz Štarancana); nagrado za najboljšo žensko vlogo je prejela Enrica Laprocina (učiteljišče S. Slataper iz Gorice). Žirija je dodelila tudi posebno nagrado, in sicer slovenski gledališki skupini Krvavo sonce Dijaškega doma in šolskega centra Nova Gorica, ki je zaigrala igro po S. Beckettu *Čakajoč...*; občinstvo pa je soglasno nagradilo izvirni tekst *La Maria*, ki so ga izvedli dijaki IPSSC R. M. Cossar iz Tržiča brez pomoči profesorjev.

Pri tem velikem odrskem prazniku je nedvomno zijala velika praznina: popolna odsotnost naših zamejskih dijakov, ki očitno nimajo dovolj občutljivih mentorjev, ki bi jih znali navdušiti za odrske deske in tako biti tudi pri tej pobudi naravni povezovalni člen med obema Goricama.

VISOKO PRIZNANJE MARJANU BREŠČAKU

Prvega maja so na sedežu Trgovinske zbornice v Trstu slovesno podelili priznanja za posebne zasluge na delu. Med dobitniki zlate zvezde predsednika republike je tudi Marjan Breščak iz Štandreža. Priznanja je podelil podtajnik Cuffaro.

Breščak se je po končani slovenski srednji šoli zaposlil s 14. letom. Od leta 1967 pa je v delovnem razmerju v termoelektrarni Enel v Tržiču. Ob delu je diplomiral na tehnično-industrijskem zavodu in v podjetju prevzel vodilno vlogo v oddelku za vzdrževanje električnega obrata v Tržiču. Breščak je bil več let tudi odbornik na goriški občini, izvoljen na listi Slovenske skupnosti. Sedaj je predsednik štandreškega rajonskega sveta in aktiven član domačega kulturnega društva. Ob tem pomembnem priznanju mu čestitamo tudi v imenu našega časnika.

PREJELI SMO

ODPRTO PISMO SCGV EMIL KOMEL

V zadnjih tednih je postala glasbena šola Emil Komel predmet nenadnega zanimanja s strani Glasbene matice. Na dan prihajajo izjave o nujnosti združitve obeh šol in to v tonih, ki dišijo bolj po zahtevah in ukazih kot po iskrenih in odprtih predlogih. Iz časopisnega poročanja kaže, da sedaj celo politični predstavniki z visokimi institucionalnimi funkcijami vsiljujejo to kot nujnost.

Zavedamo se težav, ki bremenijo sistem slovenske glasbene vzgoje v zamejstvu. Gre za težave, ki so skupne domala vsem našim ustanovam in so vezane na velike zamude pri izplačevanju deželnih prispevkov. Poleg tega je pri porazdelitvi sredstev iz Slovenije opazno daleč premajhno upoštevanje razlik med našimi ustanovami. Glasbena šola se že v svojem bistvu zelo razlikuje od kateregakoli prosvetnega društva ali druge organizacije.

S tem v zvezi je šola Emil Komel v podobni situaciji kot kot Glasbena matica. Upravitelji pa se skušamo s svojimi močmi prebijati skozi težave in tako omogočati nemoteno nadaljevanje redne šolske dejavnosti. Učnemu in neučnemu osebju zagotavljamo redno plačo s pomočjo bančnih posojil. Predvsem pa ne mečemo krivde na drugo stran.

Zato obsojamo način, s kakršnim so predstavniki različnih organov GM prišli na dan z zahtevami po združevanju. Iz njihovih izjav se zdi, kot da je šola Emil Komel kriva za težave, ki bremenijo GM. Nemotivirane zahteve nikomur ne koristijo. Pričakovali bi bolj konstruktiven pristop. Kdo nam zagotovi, da bo združitev rešila probleme (katere probleme: zgolj Glasbene matice ali glasbenega šolstva v globalnem in daljnoročnem smislu)? Morda pa bi prav združitev privedla do nujne racionalizacije in posledičnega krčenja delovnih mest.

Poleg tega marsikdo verjetno ne ve, da je imela Gorica svojo glasbeno ustanovo že leta 1901, torej pred ustanovitvijo GM. Prebila se je skozi obdobje obeh vojn in skozi povojno enoumje ter danes dovolj častno posega v svet glasbene ustvarjalnosti. Nekorektno (in nerazumljivo, glede na finančno stanje GM) pa se nam zdi, da GM na Goriškem odpira podružnice tam, kjer je že utečena dejavnost šole Emil Komel.

SCGV Emil Komel je bil vedno pripravljen sodelovati z GM, že v letih, ko je njegova dejavnost slonela na prostovoljnem delu, medtem ko je GM prejemala redne prispevke iz Jugoslavije. Vedno pa smo slišali le zahteve, tako kot zdaj, ki so dejansko težile po uničenju naše avtonomije. Če je GM v prejšnjih letih zapravila svoj ekonomski potencial, to ni naša krivda. Pa tudi rešitev ne more priti iz neke enostranske prepojitve šole Emil Komel v Glasbeno matico.

UPRAVNI ODBOR IN
PROFESORSKI ZBOR
SCGV EMIL KOMEL

FOTOGRAFSKI NATEČAJ

V okviru Praznika špargljev bo potekal letos v Štandrežu fotografski natečaj po naslednjih pravilih: 1. tema: *Podobe štandreških ljudi*; 2. tehnika: črnobela in barvna; 3. format fotografij: min 18 x 24 cm, max 30x40 cm; 4. udeleženci naj predstavijo 3 fotografije; 5. natečaja se lahko udeleži vsakdo; 6. udeleženci naj oddajo izdelek na prireditvenem prostoru med 19. in 21. uro v soboto, 29. t.m. 1999; 7. fotografije naj udeleženci predstavijo v zaprti kuverti s siglo. Poleg fotografij naj bo v kuverti tudi manjša zaprta kuverta z enako siglo, v katero naj zapišejo osebne podatke, naslov in telefonsko številko; 8. posebna komisija bo ocenila dela in sestavila lestvico; 9. prvi trije uvrščeni bodo dobili priznanje; 10. nagrajevanje bo v nedeljo, 6. junija, ob 19. uri; 11. dela bodo razstavljena v prostorih župnijske dvorane; 12. prireditelji bodo obdržali nagrajene fotografije; 13. odgovoren za natečaj je Dimitri Brajnik (tel. 0481 21090).

OBVESTILA

POTOVANJE Z NOVIM GLASOM na Poljsko in Litvo bo od 6. do 14. julija. Prijavite se lahko na upravah v Trstu ali Gorici, kjer dobite program. Obveščamo, da je potreben potni list.

PEČ. V nedeljo, 9. maja, bo ob 18. uri slovesna blagoslovitev prenovljene cerkve. Prisrčno vabljeni tudi na družabno srečanje po maši v KŠD Vipava. Vabi Župnijski pastoralni svet.

VABIMO VAS na odprtje razstave Jožeta Šubica v petek, 7. t.m., ob 18.30 v galerijo Kulturnega doma v Gorici (ul Bras 20) in ob 20. uri v galerijo Artes v Novi Gorici (Gradnikove brigade 6). Umetnika bo predstavila kritičarka Polona Škodič. Razstava bo odprta v KD od 9. do 13. in od 16. do 18. ure, v galeriji Artes od 9. do 12.30 in od 15. do 19. ure.

V ČETRTEK, 13. maja, bo v dvorani pokrajinskih muzejev, v okviru ciklusa *Bitka za mesto - filmske podobe vojne Gorice v prvi vojni* - okrogla miza na temo *Filmski snemalci in vojna*. Sodelovali bodo Yervant Gianikian in Angela Ricci Lucchi, kakor raziskovalca posnetkov iz obdobja prve svetovne vojne, Sandro Scandolara, poznavalec Luce Comeria, filmskega operaterja v prvi svetovni vojni, Mauro Manzin in Saša Rudolf, novinarja, poročevalca dogodkov na Balkanskem polotoku. Razmišljanje o prvi svetovni vojni in vojni nasploh. Rdeča nit, ki povezuje preteklost in sedanjost, je manipulacija vojne prek filmske slike. Okrogli mizi bo sledila predstavitev filma *Na vseh vrhovih je mir* Yervanta Gianikiana in Angele Ricci Lucchi, kot običajno, v Kulturnem domu.

SLOVENSKI GORIŠKI skavti bodo praznovali v nedeljo, 6. junija, 35-letnico ustanovitve. Začetek ob 10.30 s skupnim zborom, sledili bodo maša, kosilo in program. Vabljeni sedanji in nekdanji člani, starši in prijatelji. Podrobnejše informacije prihodnjič.

ROMANJE V MARIBOR ob beatifikaciji A.M. Slomška. ACM Gorica v sodelovanju z župnijami Zgonik, Mavhinje in Nabrežina prireja dvodnevno romanje v Maribor ob Slomškovi beatifikaciji. Odhod z avtobusom v sob., 18. septembra, in obisk Slomškovih krajev; v nedeljo, 19. sept., udeležba pri beatifikaciji, ki jo bo vodil Janez Pavel II. Zagotovljena dvodnevna oskrba. Akontacija pri vpisu 50.000 lir. Prijave sprejemata uprava Novega glasa (tel. 0481 533177 ali 040 365473) in župnija Zgonik (tel. 040 229166).

RAZSTAVA SAFETA Zeca v KC Lojze Bratuž je odprta do 16. maja po naslednjem urniku: od ponedeljka do sobote od 17. do 19., ob nedeljah od 10.30 do 12.30.

DAROVI

ZA BEGUNCE s Kosova: namesto cvetja na grob Jožefa Staniča svak Alojz 100.000; M.K. 300.000; N.N. Gabrje, Vrh, Rupa, Peč, Sv. Ivan Trst, Občine 1.200.000 lir; v spomin na učitelico Anko F. darujejo učenci 360.000 lir.

ZA KULTURNI center Lojze Bratuž: namesto cvetja na grob Štefana Černica Franka Žgavec 100.000 lir.

ZA ŠZ Olympia: v spomin na Jožefa Staniča in Aleksandra Šuligoja druž. Pintar Aleš 200.000; v spomin na Jožefa Staniča Agata Komjanc 50.000; v spomin na Alojzija Pintarja in Jožeta Staniča odbornik ŠZ Olympia 200.000; v spomin na Jožeta Staniča Ivan Terpin 100.000; v spomin na Štefana Černica I.K. 50.000 lir.

ZA MISIJON p. Kosa: Bernard in Elvira Škerlavaj v spomin na Rafaelo Škabar 50.000 lir.

ZA ŽUPNIJO sv. Ivana K.A. 300.000 lir.

ZA CERKEV na Peči: ob blagoslovitvi cerkve K.A. 200.000 lir.

NAMESTO CVETJA na grob Štefana Černica Markotinovi z Vrha sv. Mihaela za MIPZ Vrh sv. Mihaela in za vrhovsko cerkev po 175.000 lir.

SOŽALJE

Ob izgubi drage učiteljice Anke Faigel izrekajo bivši učenci osnovne šole iz ulice Croce MILADINU ČERNETU in svojcem iskreno sožalje.

GORIŠKI VRTILJAK 1998/99

PODELITEV NAGRAD LITERARNEGA IN LIKOVNEGA NATEČAJA

SODELUJEJO: Barbara Cerar, Otroški zbor osnovne šole Oton Župančič, Jan Leopoli.

V veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici, **v soboto, 8. maja, ob 17. uri.**

ČAKAMO VAS Z ŽLAHTO CELO,
KER V SOBOTO BO VESELO!

KULTURNI KROŽEK BRIŠKE MLADINE
SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

AFRIKA ALI NA SVOJI ZEMLJI

Občinsko gledališče v Krminu, ul. N. Sauro 17, **sreda, 12. maja 1999, ob 20.30.**

KULTURNO DRUŠTVO SABOTIN

ŠTMAVER OB PETJU IN GLASBI

ob 10-letnici KD Sabotin in ob 40-letnici MoPZ Štmaver

SODELUJEJO: OPZ Štmaver, MoPZ Štmaver, Ansambel Shudders, Veseli bratci

Kulturni center Lojze Bratuž, **sobota, 15. maja, ob 20.30.**

TOPLO VABLJENI!

BENEŠKA PEVSKA ZAKLADNICA

"SE ZMISLEŠ...", DRAGOCENA BENEŠKA KNJIŽNA NOVOST

ERIKA JAZBAR

V petek, 23. aprila, so v občinski sejni dvorani v Srednjem v slovenski Benečiji uradno predstavili novo pomembno publikacijo, ki objema slovensko pevsko tradicijo, značilno za Slovence, ki živijo v Benečiji. Delo z naslovom *Se zmisleš...* predstavlja zadnji trud raziskovalca beneške pevske tradicije Antonia Qualizze, ki je podobno tematiko razvil v prejšnjih letih na petnajstdnevniku Dom, ko je v svoji prilogi spregovoril o beneških slovenskih starih pesmih (Dom 1985-1995). Qualizza, bolje poznan s psevdonimom Toninaz, je delu posvetil precej časa in energij, potrpežljivosti in dobre volje, saj odlikujeta knjižno novost profesionalni prijem in točnost.

V Srednjem so na predstavitvenem večeru sedeli za mizo župan Claudio Garbaz in podžupan Adrijan Gariup, saj je izdajatelj knjige sama občinska uprava, ki je potrebne prispevke črpala iz deželnega zakona št. 5/94; o Toninazovem raziskovalnem delu pa je spregovoril profesor Pavle Merkù, ki je k publikaciji prispeval tudi predgovor. V njem med drugim piše: "Qualizza se lahko ponaša z dvema razlogoma, zaradi katerih lahko imamo prav gotovo njegovo zbirko za najpopolnejšo in najbolj zadovoljujočo: prvi je akribija, plod njegovega dolgega študija ter discipline, ki ga obvaruje pred omenjenim in diletantskim pristopom, drugi je prav v dejstvu, da je sam Benečan, ki živi na svoji zemlji, jo pozna vsevprek in pozna dobro ljudi, ki tod živijo; še več, tudi sam je nosilec živega pevskega ljudskega izročila."

Publikacija je nadvse dragocena, saj nam na svojih 220 straneh predstavlja pevsko tradicijo slovenske Benečije, vendar z razliko od tradicionalnih zbirk ljudskih pesmi, nam Antonio Qualizza oz. Davide Clodig, ki je poskrbel za notografijo, posreduje tudi notni zapis melodije. V letih potrpežljivega iskanja je namreč Toninaz prehodil celotno Nadiško ozemlje in zapisal izredno veliko število pesemskih prič, besednih in melodičnih variant, kolikor jih ni pred njim nihče.

Po uvodnih besedah se nam slovenske pesmi predstavljajo v sedmih glavnih vsebinskih sklopih, saj jih avtor vključuje v poglavja, ki so vezana na vsakdanjost našega človeka, na cerkvene praznike oz. razne liturgije, na ljudske navade in posebne življenjske momente. Skupno nam Qualizza posreduje vse potrebne informacije o 175 ljudskih pesmih, ki jih je črpal pri raznih domačih "informatorjih". Ob vsakem besedilu v slovenskem jeziku oz. beneškem narečju bralec lahko prebere tudi italijanski prevod ter ob notnem zapisu še krajšo predstavitev vsebine oz. melodije omenjene pesmi.

Ob vsebinskem bogastvu je knjiga dragocena tudi s številnimi črnobelimi slikami ter s krajšimi pričevanji o domačih molitvah, cerkvenih liturgijah, glasbilih, rekih in pregovorih ter legendah in pravljicah.

O POMLADI

JURIJ PALJK

Lahko bi tudi pravilneje rekli, da bomo tokrat skušali reči eno o prebujajoči se naravi, ki nas na pomlad dobesedno prisili, da se spet zavemo lepote življenja in čudovite narave okrog sebe.

Nobena skrivnost ni, da smo danes skoraj vsi pomalem izgubili stik z naravo, če sem seveda ne prištejemo kmetov, ampak zares kmetov, ne pa neke vrste "managerjev z zemljo", kot bi lahko poimenovali velike proizvajalce grozdja, vina in drugih naravnih dobrot, ki zemljo samo izkoriščajo na vse možne, dovoljene in nedovoljene, načine; med tekanjem za čim večjim dobičkom so namreč tudi oni izgubili stik z naravo. Ta stik z naravo, osrečujoči odnos človeka, ki se svoje umeščenosti in namena v naravi zaveda, je danes tuj sodobnemu človeku tudi zato, ker nihče več ali skoraj nihče ne živi več samo od tega, kar pridela v naravi. Ni torej več velike odvisnosti človeka od tega, kar bo na zemlji, na polju pridelal in je zato v tem primeru njegova letina odvisna od zemlje in vremena, od raznih škodljivcev in od tržišča in ponudbe na trgu.

Nobene nostalgije za časi, ki so minili, noče biti tokrat v tem zapisu, pa čeprav sem mnenja, da bi včasih spomin le moral biti še svež na leta, "ko je bilo vsega manj, predvsem veliko stvari manj, a zato medčloveških odnosov in medsebojne soodvisnosti več". Žalostno je namreč to, da je danes večina izmed nas nezadovoljna; nobena stvar nas ne zadovolji več in morda smo najbolj nezadovoljni zato, ker so naše želje osredotočene na predmete in ne na človeka, ker si skoraj vedno želimo samo predmetov, pa naj gre za avto ali stereo ali modni nahrbtnik, modne telovadne copate Nike ali majico Lacoste.

Lahko bi našteval v nedogled... Jasno je, da nas predmeti, te preklete in skorajda edine želje konsumistične družbe, ne morejo zadovoljiti, ker skoraj vsi vemo, da ti noben predmet ne more ničesar dati in zato se ujamemo v začaran krog: ko si prišel do nekega predmeta in ga kupiš, sledi razočaranje, ker je želja veliko lepša kot stvarnost in takoj si spet zaželiš nov predmet... Vemo tudi, da je v naši družbi glavno tržišče, ki imenitno deluje, saj z reklamami in predvsem z modo, z "načinom življenja", kot se ji danes rado reče, dobesedno ustvarja nove potrebe, ki seveda niso prave življenjske potrebe: prikažejo pa nam jih kot nujne in neobhodne potrebne, brez katerih se skorajda ne da več živeti, če seveda hočeš biti "v koraku s časom".

Vse to nas, pa naj se to še tako čudno sliši, pelje stran od narave, od doživljanja narave v prvotnem smislu. Pravzaprav si danes le malokdo lahko še privošči neposreden stik z naravo, tisti odnos, ki je vsem nam, ki smo ga imeli srečo nekdaj doživljati, dajal veliko več, kot pa smo si bili pripravljeni takrat priznati. Gre za prvinski odnos, ko se utrujen od garanja na polju vračaš domov; zgaran in utrujen se zvečer znajdeš sredi družine in veš, da tvoje delo ni bilo zaman, pa četudi ti naslednji dan toča stolče vinograd. Del neke naravne celote in usklajenosti si in se tega zavedaš, narava namreč daje tudi duhovno pomiritev s seboj in s svetom, daje in odpira duhovno razsežnost, ki jo je danes človek na asfaltu in sredi betona izgubil skorajda v celoti. Prav zaradi tega odpiranja k Večnemu ali, kot bi lepo dejal sveti oče: "nostalgije po lepem", so bili naši kmetje modri in strpni ljudje, plemeniti in spravljeni z življenjem in svetom. Jasno je, da je tak človek doživljal in še doživlja pomlad drugače, kot jo mi, ki smo v prelepem pomladnem sončnem dnevu ujeti za računalniški ekran v zaprtih sobah ali nekje v uradih pišemo kaj takega, čemur še sami konec koncev ne vemo pravega namena, če ga naše delo sploh ima.

Če danes mladi fantje vedo, da se je pričela pomlad, predvsem zato, ker njihove mladostne in lepe vrstnice začno skoraj vse po vrsti nositi mini krila in tesno oprijete majice, potem smo mi to vedeli zato, ker smo ob reki med petjem sinic, ki so neprestano vabile kmeta-vinogradnika s svojim značilnim "špiči kol, špiči kol", vedeli, kje moramo urezati pravo vrbino vejo in smo iz nje počasi naredili imenitno piščal, ki sicer najbrž res ni tako lepo piskala kot tista kitajska, ki jo za malo denarja dobiš danes v vsakem marketu in je narejena iz naravnost odurne plastike, a si jo v zameno napravil sam. Če danes punce ob maminem rojstnem dnevu prinesejo domov šopek rož, ki so ga kupile pod stanovanjem pri cvetličarki, potem so naše sestre takrat že jeseni mislile na mamo, ko so posadile narcise, ki so jih potem na pomlad urezale in iz njih same napravile šopek. Drugi časi in drugačno doživljanje narave. Zdi se, da govorim o časih iz prejšnjega stoletja, a ni tako. Morda je danes najbolj žalostno to, da naravo danes doživljamo samo še kot "kraj, kamor se greš odpočit, kraj, kamor greš na počitnice ali na sprehod". To je izkrivljeno doživljanje narave in zato meščan ne bo nikdar razumel Kraševca, zakaj ta noče, da se o njegovem Krasu in njem samem kar v mestu odloča, pa naj gre za nastajajoči park ali za novo cesto, da o obrtnih conah niti ne govorimo! Kakšna predrznost in nesramnost je to in - predvsem - kakšno vdiranje v zasebno in skladno življenje z naravo vsakega Kraševca, ki z naravo in od narave še živi!

Pred časom sem obiskal znance, ki so zgradili sodobno hišo na podeželju. Znančeva žena, v naše kraje je prišla od drugod, iz večjega mesta, mi je povedala: "Pomislite, ko smo začeli graditi mi in sosedje, tu ni bilo ničesar, prav ničesar ni bilo; samo veliko dreves je bilo in travniki. Ni bilo ne asfalta in ne razsvetljave, ničesar ni bilo." Nisem rekel nobene, nekje v meni pa je mali vipavski kmet naravnost vpil, da ta plavolaska in njen prikimavajoči mož nista razumela o naravi ničesar. Rešil sem se tako, da sem se spomnil na srbskega prijatelja, ki je o takih ljudeh imel navado reči: "Saj niso sami krivi, priroda jih je zaribala!" Običajno je to povedal bolj sočno..., pomladansko in sveže, bi rekel jaz, a kaj, ko tega v naš tednik ne morem zapisati!

SLOVENIJA

TRETJA (PRIMORSKA) UNIVERZA VENDARLE POSTAJA STVARNOST

MILAN GREGORIČ

Kljub različnim, politično obarvanim ter neusklajenim in celo medsebojno konkurenčnim pobudam za ustanovitev tretje (Primorske) univerze postaja le-ta počasi otipljiva stvarnost. Pri tem se uveljavlja predvsem koncept t.i. *integrirane Univerze v mestnih jedrih*, ki naj bi nastajala postopno ter oživila izumirajoča mestna jedra in ki jo zagovarja sedanja oblast na Koprskem. In ta projekt naj bi bil po izjavah direktorice Znanstveno-raziskovalnega središča Slovenije v Kopru dr. Lucije Čok (Primorske novice, 26.2.99) trenutno "na prvi tretjini poti". Zasnova *Kampus Univerze v Ankaranu*, ki jo zagovarja konkurenčno Akademsko društvo, je v tem trenutku potisnjeno ob stran, čeprav se njeni tvorci ideji še niso odrekli.

Sedanja inventura kaže, da ima Primorska sledeče visokošolske in raziskovalne ustanove: Fakulteta za pomorstvo in promet v Portorožu, koprska enota Pedagoške fakultete, Visoka šola za hotelirstvo in turizem v Izoli, Visoka šola za management v Kopru in Novi Gorici, Visoka strokovna šola za podjetništvo v Portorožu, Fakulteta za znanosti o okolju v Novi Gorici, Znanstveno raziskovalno središče Slovenije v Kopru (in Pomorska biološka postaja v Portorožu ter Raziskovalni inštitut Ortopedske bolnišnice Valdoltra). Visokošolske ustanove imajo trenutno okrog 4.400 študentov, od tega 2.300 rednih in 2.100 izrednih.

Na noge se postavlja še Visoka šola zdravstvene usmeritve. Sledila naj bi Center za tuje jezike, nato še Visoka šola za finance in trgovino. Pripravljajo se tudi programske zasnove za ustanovitev Humanistične fakultete (alternativno: Fakultete za interkulturalne študije), ki naj bi zaživela leta 2001 ter naj bi imela v polnem sestavu okrog 400 študentov.

Na strokovnem posvetu Akademskega društva pred več meseci v Kopru, kjer so predstavili Zbornik o tretji (Primorski) univerzi, so prisotni s konkretnimi podatki opozorili, da Slovenija zaostaja za Evropo pri ustanavljanju visokošolskih ustanov. Finska s 7 milijoni prebivalcev ima npr. kar 21 univerz. V ZDA odpade na 1 milijon prebivalcev po ena elitna univerza in več *College centrov* (visokih šol). Kljub vsemu pa so z zadovoljstvom vzeli na znanje okoliščino, da se je vlada odločila, da bo v obdobju do 10 let podprla in zaokrožila ustanavljanje tretje (Primorske) univerze. Opozorili so še, da je to v geostrateškem pogledu izrednega pomena, saj je Primorska obkrožena od treh italijanskih univerz (Trst, Gorica, Videm) ter dveh hrvaških (Reka, Pulj). In glede na to, da čaka Slovenijo in zlasti Primorsko intenzivno sodelovanje s temi sosednimi regijami, jim bo lahko enakopraven partner samo v primeru, da bo tudi intelektualno enako močna.

Dr. Lucija Čok pa je v navedenem intervjuju še podčrtala, da so pri ustanavljaju tretje univerze računali tudi na tuje subvencije, vendar so se kasneje odločili, "da naj bi med ustanovitelji univerze ne bilo tujcev, ampak naj bi ta bila povsem nacionalna ustanova". Potožila je, da se na primorske načrte slabo odziva vodstvo univerze v Ljubljani, sklicujoč se predvsem na "slabo materialno stanje v visokem šolstvu". Pohvalila pa se je, da doživljajo "pravi naval mladih raziskovalcev", tudi iz notranje Slovenije, zlasti iz vrst mladih strokovnjakov primorskega porekla. Menila je še, da bo naš prostor, ko bodo izginile meje v Evropi, "najbolj pod pritiskom tujega znanja, blaga in ljudi". In primorska univerza bi morala postati "ohranitveni mehanizem, saj bodo dobri domači kadri pri roki, kjer bo naša država v prihodnosti najbolj ranljiva."

POZIV, NAJ DRŽAVA FINANCIRA PDG

Mestni svet novogoriške občine je na nedavnem zasedanju opozoril na težavno finančno stanje te občine, ki je sicer po pogostih izjavah župana med najbolj bogatimi v Sloveniji. Pri pripravi proračuna za to leto prihajajo do nepremostljivih razlik med zagotovljenimi prihodki ter odhodki denarja, potrebnega za financiranje kulturnih, športnih in drugih dejavnosti medobčinskega značaja. Za njihovo redno delovanje bodo letos namenili 700 milijonov tolarjev, vse iz virov mestne občine, ker sosednje občine niso pripravljene prispevati deleža za financiranje skupnih dejavnosti.

Število prebivalcev mestne občine Nova Gorica se je v zadnjih letih znižalo od okoli 60 tisoč na približno 36 tisoč, njene finančne obveznosti pa so v bistvu ostale nespremenjene. Predvsem se je zapletlo pri financiranju Primorskega dramskega gledališča. V občini bo letos, če bi hoteli financirati vse potrebe in naloge raznih medobčinskih podjetij, zavodov in ustanov, zmanjkalo kar 500 milijonov tolarjev. Na seji mestnega sveta so zaradi tega spet zahtevali, naj država prevzame financiranje PDG, tako kot financira Cankarjev dom v Ljubljani in Slovensko narodno gledališče v Mariboru.

M.

POGAJANJA NAJ BI SE ZAČELA V KRATKEM

POSEBEN SPORAZUM BO UREJAL ODNOSE S SVETIM SEDEŽEM

MARJAN DROBEŽ

Kronika političnih dogodkov v Sloveniji je zmeraj pestra in bogata. Tokrat gre poudariti predvsem pomemben sklep vlade, ki zanima verike, a tudi ostalo javnost. Na seji 29. aprila je namreč odobrila pobudo za sprejem posebnega sporazuma, ki bi urejal odnose med Slovenijo in Svetim sedežem. Predlog za tak dogovor so dali visoki cerkveni dostojanstveniki med obiskom, ki ga je slovenski zunanji minister Boris Frlec nedavno opravil v Vatikanu.

Pobudo za sklenitev omenjenega sporazuma je po seji vlade komentiral državni sekretar v zunanjem ministrstvu Ernest Petrič in bil pri tem dokaj optimističen. Sklep vlade bo najprej obravnaval in ga, tako pričakujejo, tudi potrdil parlamentarni odbor za mednarodne odnose, tako da bi se še pred poletjem začela pogajanja s Svetim sedežem. Osnutek sporazuma je že sestavljen, v njem pa so našteta vprašanja, ki so jih predstavniki države in Cerkve v preteklosti obravnavali in nemara nekatera tudi rešili. Že zdaj je zanesljivo, da bi imela Rimsko-katoliška Cerkev v Sloveniji, tako kot je to tudi v nekaterih drugih evropskih državah, npr. na Hrvaškem in v Italiji, status pravne osebe. T.i. mešana krovna komisija, v kateri sodelujejo predstavniki vlade in Cerkve, se bo jeseni lotila teže rešljivih vprašanj med obema stranema, predvsem tisth, ki zadevajo finančni oz. gmotni položaj Rimskokatoliške Cerkve v Sloveniji.

Državni sekretar v zunanjem ministrstvu Ernest Petrič seveda ni mogel dati trdnega zagotovila o tem, do kdaj bi se pogovori s Svetim sedežem lahko končali. Vendar pa je menil, "da bi bil sporazum lahko sklenjen v razmeroma kratkem času".

AMERIŠKO POSREDOVANJE MED SLOVENIJO IN HRVAŠKO

Pomemben je nadalje sklep slovenske vlade o posredniku v pogovorih za določitev slovensko-hrvaške meje na morju. To bo bivši ameriški obrambni minister William Perry; o tem je bil dosežen dogovor tudi s hrvaško vlado. Perry je znan kot prijatelj obeh držav, saj si je vztrajno prizadeval za sprejem Slovenije v zvezo NATO, hrvaška javnost pa Williama Perryja pozna kot dobrega prijatelja svojega nekdanjega obrambnega ministra pokojnega Gojka Šuška. Poslanstvo bivšega ameriškega obrambnega ministra bo zgolj posvetovalne narave. Ne gre torej za arbitražo, temveč za posredovalno pomoč med obema stranema, tako da bi se njuni stališči nemara lahko približali. Perry bo začel delovati zelo kmalu, in sicer izključno v osebnem interesu in, kot je z njim dogovorjeno, brez finančnega nadomestila. Najbolj trd oreh v tem posredovanju bo mnenje o meji med Slovenijo in Hrvaško v Piranskem zalivu.

Čedalje bolj jasna je tudi prihodnja usoda vojašnice na Trdinovem vrhu oz. na Sveti Geri, kot to zemljepisno točko imenujejo na Hrvaškem. V njej je zdaj, tako menijo, morda pet slovenskih vojakov, kar je zgolj simbolično število. Vendar je tudi to povzročilo negodovanja in kritike raznih krogov in osebnosti v Sloveniji in na Hrvaškem (med njimi tudi predsednika Slovenije Milana Kučana), češ da nobene državne meje v Evropi ne varuje vojska. Zdi se zanesljivo, "da se sporni vojaški objekt nahaja na hrvaški strani", kar naj bi zapisali tudi v predvidenem sporazumu o določitvi kopenske meje med Slovenijo in Hrvaško. V pričakovanju na sklenitev dogovora o kopenski meji pa je hrvaška vlada sporočila, "da bo vojašnico oz. zgradbo na Sveti Geri (Trdinovem vrhu) brez odškodnine dodelila planinski zvezi Hrvaške, da bi jo ta preuredila za potrebe domačih in tujih planincev in turistov".

SPREJET DOGOVOR O REFORMI POKOJNINSKEGA SISTEMA

Socialni partnerji v Sloveniji, torej vlada, delovalci in t.i. reprezentativni sindikati so po dveh letih usklajevanj in tudi polemik podpisali pomemben dogovor o pričetku reforme pokojninskega sistema. Če preoblikovanja tega sistema ne bi izvedli, bi to povzročilo tako velik pritisk na slovenske javne finance, da bi bila država primorana bolj obremeniti davčne zavezance. To bi bilo seveda slabo za gospodarski razvoj, večji davčni pritiski pa bi povzročili tudi zmanjšanje zaposlenosti.

Reforma bo sicer bolj mila, kot pa so v začetku predvidevali. Zaradi tega bodo njeni učinki lahko delovali le okoli deset let. Nato bo potrebna nova reforma pokojninskega sistema.

Sedaj dogovorjeno reformo bodo izvajali postopno, veljati pa bo začela v začetku leta 2000. Polna starost, potrebna za upokojitev, bo določena na 63 let za moške in 61 let za ženske. Zavarovanci, ki bodo dopolnili 40 let (moški) oz. 38 let (ženske) delovne dobe, se bodo lahko upokojili brez odbitkov že pri 58 letih starosti. Določeno je, da se bodo nove pravice, denimo vdovske in državne pokojnine, ki jih je slovenski državni zbor že sprejel, uvajale počasneje. Kdor bi se odločil (ali imel možnosti) delati še po dopolnjenem 61. oz. 63. letu starosti, bi k svoji pokojnini prejel dodatek.

SODSTVO JE DO LETA 1990 SLUŽILO POLITIKI

Dr. Božo Repe, docent za novejšo zgodovino na Pedagoški fakulteti v Mariboru in na Filozofski fakulteti v Ljubljani, je na predavanju v Kočevju razčlenil politične sodne procese v Sloveniji po koncu druge svetovne vojne in do začetka demokratične preobrazbe v letu 1990. Opozoril je, da še zmeraj ni ugotovljeno, koliko je bilo pravih, koliko pa montiranih procesov s političnimi predznaki. Po ugotovitvah predavatelja "so bili povojni sodni procesi v Sloveniji večinoma politični. Njihova značilnost je, da so bile obtožbe izmišljene oz. skonstruirane, tako da so nelegitimnost ter policijski in preiskovalni organi prevladovali nad zakonodajo." Tedanja oblast je izhajala iz domneve, da je bilo sleherno nespoštovanje zakonov naperjeno proti novi državi. Zato je bil osnovni namen političnih procesov razkrinkavanje in obračunavanje z razrednimi "sovražniki".

Večina političnih procesov je imela nekaj značilnosti: bili so umeščeni med procese proti vojnim zločincem in kriminalcem, vse je spremljalo veliko publicitete, sodila so izredna sodišča po hitrem postopku, branilci pa so bili pod hudim pritiskom. Politični procesi so bili uperjeni posebno proti duhovnikom in redovnikom. Od skupaj 531 duhovnikov, kolikor jih je bilo v ljubljanski škofiji pred drugo vojno, jih je bilo po vojni kar 270 obsojenih. Dr. Repe je navedel, da je bilo v obdobju 1945-55 obsojenih od 20.000 do 25.000 ljudi na daljše kazni. Politični procesi so potekali vse do leta 1990, zadnji je bil proti Janezu Janši in trem drugim obtožencem.

M.

REVIJA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

V Klubu Nove revije v Ljubljani so predstavili prvo številko nove slovenske revije *Dignitas*, ki je namenjena objavljanju evropskih sodb in komentarjev sodnega prava s področja človekovih pravic. Nova publikacija je posebej pomembna, ker bo sproti osvetljevala tudi položaj in vlogo ustavnega prava v slovenski državi. Revija bo namenjala pozornost tudi objavljanju prispevkov o pravni kulturi človekovih pravic in stikom z bralci ("uporabniki") revije, pri čemer bo v posebni in po možnosti stalni rubriki zagotovljeno mesto za objavo vprašanj in strokovnih mnenj, ki bodo prispevala k razvoju pravne kulture in državljanske zavesti o mednarodno in ustavno varovanih pravicah in svoboščinah vsakega človeka. Med bogato poslanstvo revije pa se uvrščajo še razna druga področja.

Tako bo objavljala komentarje sodb Vrhovnega sodišča Slovenije, poročila o delu slovenskega Varuha človekovih pravic, o novi slovenski zakonodaji s področja človekovih pravic, novih dokumentih in instrumentih, ki urejajo človekove pravice v okviru Sveta Evrope, ter spremljala delovanje mednarodnih in slovenskih nevladnih organizacij za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Revija *Dignitas* pa bo seveda lahko tudi odličen študijski pripomoček s področja varstva človekovih pravic. Pokroviteljstvo nad revijo je prevzela slovenska sekcija Mednarodne komisije pravnikov, založba Nova revija skrbi za njen zunanji izgled, tiskanje, trženje in poslovanje, urednik revije *Dignitas* pa je prof. dr. Peter Jambrek.

M.

ZUPETOVA UMETNOST

Škofijska gimnazija iz Vipave vabi ljubitelje umetnosti na vipavski majski večer s slikarjem Krištofom Zupetom in njegovo umetnostjo. Slikarja bo predstavil g. Branko Melink, župnik iz Štjaka. Kasneje pa bo likovnik ob diapozitivih svojih del sam spregovoril o svoji umetnosti in seveda tudi o imenitnem križevem potu v tehniki *fresco*, ki ga je pred leti poslikal v Gradišču nad Vipavo. Krištof Zupet je uveljavljen slovenski slikar, ki se je vrsto let intenzivno ukvarjal s portretom in sakralno umetnostjo, naslikal pa je tudi vrsto odličnih krajin. Živi in dela v Ljubljani, pred časom pa smo se z njegovim likovnim rokopisom lahko srečali tudi v Gorici, saj je razstavljal v galeriji Ars v Katoliški knjigarni na Travniku. Bili so na ogled tudi nekateri res izjemni portreti naših velikih mož, od Trubarja do slikarjevega brata Janeza, ki je profesor na vipavski škofijski gimnaziji in odličen prevajalec, bil pa je tudi eden od sedmih prevajalcev novega slovenskega prevoda Sv. pisma. Srečanje bo ta petek, 7. t.m., ob 20. uri v cerkveni hiši v Vipavi, Beblerjeva 1.

RAZSTAVA FOTOGRAFIJ

Od 6. maja so v Hitovem paviljonu v Novi Gorici na ogled barvne in črno bele fotografije Joca Žnidaršiča, nastale v obdobju od leta 1994 do 1998. Gre za dela na temo likovnih delavnic, v katerih je sodeloval tudi Žnidaršič; zato tudi naslov razstave *Moje primorske likovne delavnice*. S fotografskim aparatom je obeležil ustvarjalna in družabna druženja umetnikov na srečanjih v Vipavskem Križu, Medani, na Vogrskem, Sinjem Vrhu in dvakrat v Abitantih. Razstava je zasnovana kot celosten prikaz tovrstne kulturne dejavnosti v našem okolju s poudarkom na ustvarjalcih pri njihovem delu. Obvladovanje svetlobnih efektov in kompozicijske ureditve znotraj določenega zornega kota so odlike tudi teh fotografij, ki pa niso zanimive le po estetiki, temveč tudi dokumentacijski in reportažni plati. Razstava bo na ogled do 1. junija.

Joco Žnidaršič se ukvarja z reportažno in umetniško fotografijo, za katero je prejel več kot 50 nagrad in dosegel naziv mednarodnega mojstra umetniške fotografije EFIAP. Živi in dela v Ljubljani.

KONGRES SLOVENSKIH SOCIALDEMOKRATOV

V soboto, 8. maja, bo v portoroškem avditoriju peti kongres Socialdemokratske stranke Slovenije. Gre za stranko, ki je prepoznavna po svoji dejavnosti in ostri opoziciji proti sedanjim nosilcem oblasti in vladanja v državi, še bolj pa morda po svojem predsedniku Janezu Janši. SDS bo na kongresu, kot pričakujejo, sprejela nekatere programske in statutarne spremembe, kadrovskih sprememb na vrhu stranke pa ni pričakovati. Najvažnejša bo razprava o predlogu novega strankinega programa, ki ima naslov *Čas je za Slovenijo*. Pod tem geslom bo SDS nastopila tudi na državnozborskih volitvah naslednje leto, ki bodo po zaslugi socialdemokratov najbrž potekale po dvokrožnem večinskem volilnem sistemu.

Predsednik Janša je o prihodnji vlogi in strategiji stranke dejal, "da hočejo napisati program za 21. stoletje, kar pomeni, da se v njem ne opredeljujejo do aktualnih političnih vprašanj, ki bodo rešena že letos ali naslednje leto. Ta program naj bi veljal vsaj za polovico naslednjega stoletja. V njegovo pripravo smo vključili vrsto strokovnjakov, ne samo iz naše stranke. V omenjenem dokumentu smo opredelili nekoliko drugače tudi izvor socialdemokratske stranke, saj smo njene korenine postavili v čas slovenske pomladi, ko se je oblikovalo tudi središče vrednot slovenskega naroda. Zapisali smo, da Slovenija še ni doživela svoje zlate dobe, da pa jo ta izziv še čaka. Slovenijo bo za to usposobilo znanje".

Stališča SDS do aktualnih vprašanj današnje Slovenije bodo razložili v posebnih resolucijah. Med temi je predvidena resolucija o preteklosti. V njej bodo sicer razčlenili totalitarizem v slovenski družbi, toda glavni poudarek bo usmerjen v obdobje, ko bodo ta vprašanja že rešena.

Janša je pred kongresom govoril tudi o koaliciji t.i. pomladnih strank, ki naj bi se udeležile prihodnjih parlamentarnih volitev, ter pojasnil stališče stranke glede znane afere Vič-Holmec, ko so posamezniki iz notranjega ministrstva poskušali razvrednotiti boj policistov in pripadnikov tedanje Teritorialne obrambe na Koroškem za osamosvojitev Slovenije.

M.

KRATKE

NA DOBROVEM SPET ODPRTO GOSTIŠČE

Gostilno na Dobrovem, središču Goriških Brd, so po dveh mesecih spet odprli. Od lastnika družbe Grad jo je prevzel novi upravitelj, samostojni podjetnik Rastislav Fakuč iz Kromberka. Lokal so prenovili, polepšali so okolje, pridobivajo pa tudi nova ležišča za obiskovalce Brd. Tako bodo imeli devet sob, v katere bodo lahko sprejeli 22 gostov. Novi upravitelj je zaposlil sedem natakarjev in drugih uslužbencev, med katerimi sta dva znana kuharja. Rastislav Fakuč je tudi spremenil ime gostišča. Odslej je Gostilna Dobrovo in nič več gostišče 25. maj, s čimer je spominjalo na enega največjih praznikov bivšega režima. Novogoriški Podjetnik Rastislav Fakuč, ki ima v Kromberku tudi večjo trgovino, je prevzel v upravljanje tudi restavracijo v gradu Dobrovo. Odprl jo bo čez kakšen mesec.

45. VINSKI SEJEM V LJUBLJANI

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani se pripravljajo na letošnjo izvedbo mednarodnega vinogradniško vinarskega sejma, ki bo od 31. maja do 4. junija. Ljubljansko ocenjevanje vin ima velik ugled v svetu, saj ga prirejajo pod pokroviteljstvom ustanove OIV (Office International de la Vigne et du Vin) iz Pariza in je med štirimi najpomembnejšimi v Evropi, saj je priznano v uradnem listu Evropske skupnosti Št. C 289 z dne 17.11.1990. Prav zaradi tega je za vinogradnike in vinarje, ki dosežejo priznanja na ljubljanskem vinskem sejmu, ta uspeh tudi pomembno spričevalo, ki lahko pomaga pri uspešnejšem trženju vina. Tudi letos bodo na sejmu sodelovali razni slovenski zamejski vinogradniki in upajmo, da bodo tudi tokrat, kot že večkrat doslej, dokazali, da spadajo v sam vrh vinske proizvodnje.

SOVODNJE IN DOBERDOB

Z ZDRUŽENIMI MOČMI

Člani Zadružnih kreditnih bank iz Sovodenj in Doberdoba so na občnih zborih v četrtek, 29., in petek, 30. aprila, sklenili, naj se oba denarna zavoda združita v novo "Zadružno kreditno banko Doberdob in Sovodnje". Misel o združitvi je torej dokončno dozorela, tako da bomo po opravljenem birokratskem postopku imeli v zamejstvu nov slovenski denarni zavod, katerega delovanje bo zajemalo domala polovico goriške pokrajine. Ravnatelj nove zadružne banke bo dr. Maks Gergolet, ki je to službo opravljal že vrsto let v Doberdobu. Naprosili smo ga za pogovor, na kar je rad pristal. Ob njem je bila po našem prihodu v Doberdob tudi predsednica banke ga. Severina Peric. Oba sta odgovarjala na naša vprašanja.

Z leve: Maks Gergolet, Dario Peric in Severina Peric

Kateri je bil glavni razlog, ki je pospešil sklep o združitvi?

Severina Peric: "V glavnem gre pri združitvi za vsestransko okrepitev obeh bank, saj bomo bolje prisotni na teritoriju, bolje bomo tudi porabili delovno silo, izboljšali bomo ponudbo za člane in stranke, racionalizirali bomo stroške in izdatke, skratka: bolje bomo prisotni na bančnem tržišču. Rada bi povedala, da smo z združitvijo postali srednja banka v naši deželi. Združitev je bila naravna."

Česa si največ obetate od združitve sil?

Severina Peric: "Obetamo si seveda veliko, gotovo pa bomo še razvili dejavnosti obeh bank s svojimi dosedanjimi člani. Mislimo se širiti tudi v druge občine. Radi bi odprli nova bančna okenca, in sicer v Gorici ter seveda na Tržiškem."

Kakšno je stanje gospodarstva na območju, na katerem bo prisotna združena banka?

Maks Gergolet: "Območje, na katerem bomo delovali, se razteza od Goriške pa do Trsta, saj to območje zajema goriško pokrajino, Gorico in Tržič, vasi na tem področju, v katerih je prisotna slovenska manjšina. Dejansko bomo delovali v štirinajstih občinah: v Števerjanu, Gorici, Štandrežu, Doberdobu, Mošu, Sovodnjah, San Pier d' Isonzu, Zagraju, Foljanu, v Ločniku, Ronkah in Tržiču. Ostajata še Devin in Nabrežina, kjer sicer nismo še dovolj prisotni; stranke, katerim skušamo najti ustrezne bančne rešitve, pa imamo tudi v tej občini."

Kakšni so odnosi s sorodnimi italijanskimi denarnimi zavodi?

Maks Gergolet: "Rad bi povedal, da so ti odnosi zelo dobri, saj vemo, da smo vsi združeni v deželno federacijo, nato vsi v državno federacijo bank in potem je tu še centralni bančni zavod, ki nam tudi nudi usluge. Danes se bančništvo zelo spreminja, saj je danes upravičeno vsaka stranka dobro obveščena o tem in zato se mora vsaka in zato tudi naša banka vsem tem spremembam na trgu prilagajati. Stranke upravičeno zahtevajo vedno boljše in vedno nove usluge, ki jim jih mi moramo dati. Zato se sami večkrat naslanjamo na centralne zavode, ki nam pomagajo. S sorodnimi zavodi pri nas pa sodelujemo zelo dobro, saj skušamo vedno najti skupni jezik, pa naj gre za obdelavo podatkov ali za skupne pobude."

Koliko uslužbencev bo imela nova banka?

Maks Gergolet: "Mislim, da bodo ostali sedanji. Potrebe po novih ljudeh, novih zaposlenih seveda so, a so stroški danes izredno visoki in zato bomo skušali vsaj v začetku nadaljevati delo s svojimi močmi. Seveda sledimo izzivom tržišča, ki zahteva vedno nove odgovore in prijeme. Danes nas je zaposlenih dvajset. Na vsaki izpostavi naj bi bili po trije zaposleni, se pravi v Ronkah, Sovodnjah, Štandrežu po trije zaposleni in ostali naj bi bili tu, v Doberdobu. Če bomo kakšen urad decentralizirali, bomo ta urad seveda ojačili in tu mislim seveda predvsem na Sovodnje, kjer bodo verjetno zaposleni štirje do pet ljudi.

Kako je domača javnost sprejela sklep o združitvi?

Severina Peric: "Člane smo stalno obveščali in imeli smo odličen odziv na pobudo. Že to, da smo sklep o združitvi obeh bank na občnem zboru soglasno odobrili, pomeni, da se vsi naši člani strinjajo s to odločitvijo."

Kdaj se bo predvidoma končal združitveni birokratski postopek in bo novi denarni zavod v polnem zaživel?

Maks Gergolet: "Mislim, da se bo to zgodilo že to jesen. Postopki so bili zelo nerodni, če smem tako reči, in seveda težavni. Morali smo se spoprijeti z vrsto težav, saj smo se seveda najprej morali sami dogovoriti; kasneje pa smo se morali dogovarjati še z Banko Italije. Na deželni ravni smo morali dobiti najprej odobritev deželnih ustanov, ki so nam tudi odobrile novi bančni statut, le-ta pa se ne razlikuje mnogo od prejšnjih dveh. Uvedena so samo nekatera nova določila, ki so prehodnega značaja; trajala naj bi tri leta. Potem ko sta občna zbora odobrila združitev, je sledil še kratek postopek, ki je še v teku na sodišču. Ko bo ta odobren, bo Dežela objavila statut v svojem Uradnem listu in mislim, da se bo to zgodilo nekje na začetku jeseni."

LEG

V OSPREDJU RAZVOJNI NAČRT

SREČANJE O KMETIJSTVU PRI PREDSEDNIKU TRŽAŠKE POKRAJINE

Tržaški pokrajinski načrt o razvoju kmetijstva je že dolgoletna stvarnost, ki pa predvsem zaradi političnih razlogov še ni zaživel. Na vseh mogočih posvetih so se predavatelji sklicevali nanj, češ da bo izvajanje načrta prineslo novega zagona tej primarni gospodarski dejavnosti, doslej pa je vse ostalo na ravni dobrih namenov.

Na zadnji aprilski dan pa so se predstavniki vseh treh kmetijskih stanovskih organizacij, ki delujejo na Tržaškem, srečali s predsednikom pokrajinske uprave Renzom Codarinom, ki obenem predseduje tudi Skladu za Trst. Zastopniki kmetijskih stanovskih organizacij so predsedniku izrazili zaskrbljenost zaradi zastojev pri dokončni odobritvi razvojnega načrta in pojasnili svoje poglede na vprašanje porazdeljevanja sredstev iz Sklada za Trst. Ta ustanova je kmetijstvu na Tržaškem namenila 4 milijarde lir. Da bi zadostili vsem predstavljenim prošnjam za uresničitev razvojnih načrtov, pa bi potrebovali vsaj 5 milijard in pol lir. Kmetijske stanovske organizacije so predlagale, da se pri porazdeljevanju dodeljenih sredstev ustvari nekakšna minimalna prednostna lestvica, ki naj upošteva starost prosilcev in naj torej še zlasti pomaga mladim oz. tistim kmetijam, kjer se napoveduje generacijska prenova, kakor tudi tistim kmetom, ki imajo že potrebna gradbena dovoljenja in pristanke za začetek del, a čakajo na dodelitev finančnih prispevkov.

Glede pokrajinskega razvojnega načrta za kmetijstvo je kar nekaj stvarnih znakov, ki nakazujejo možnost, da bo ta načrt, sicer z manjšimi popravki, ratificirala tudi tržaška občinska uprava. Ko bo do tega prišlo, bo načrt lahko postal operativen, seveda ob deželnem finančnem kritju posameznih razvojnih postavk. Kmetijske stanovske organizacije in tržaška pokrajinska uprava bodo zato enotno nastopile pri pristojnem deželnem odborništvu, da bi si zagotovile potrebna sredstva in ostalo pomoč. Pri ministrstvu za kmetijska vprašanja pa bodo skupno posegle, da bi Rim za vse ozemlje tržaške pokrajine priznal status kmetijsko neugodnega področja, kar daje pravico do določenih olajšav in tudi razvojnih prispevkov ter večjo pozornost s strani Evropske zveze.

POMEMBNE NOVOSTI ZA TRGOVCE

PRAVILNIKI ZA IZVAJANJE NOVEGA DEŽELNEGA ZAKONA O TRGOVINI

Slovensko deželno gospodarsko združenje sporoča, da so na razpolago na tajništvu prvi pravilniki za izvajanje novega deželnega zakona o trgovini št. 8 z dne 19.4.1999. Deželna vlada je odobrila izvršilne določbe glede predvidenih prodajnih površin; za spremembo doslej veljavnih blagovnih tabel glede nove poenostavljene delitve na jestvinski in nejestvinski sektor; za ureditev poklicnih tečajev za prodajo jestvin; za določitev delovnega časa trgovinskih in gostinskih obratov.

Maloprodajni obrati v deželi F-Jk se bodo odslej delili na obrate do 100m², na tiste srednjih razsežnosti od 100 do 800 m², na velike strukture od 800 m² navzgor. V gorskih občinah in občinah, kjer ni trgovin, se prva omejitev poviša od 100 na 200 m². V tem primeru pridejo v poštev tudi slovenske občine: Devin-Nabrežina, Repentabor, Zgonik (TS); Doberdob, Sovodnje ob Soči, Števerjan (Gorica); Dreka, Grmek, Bardo, Praprot, Podbonesec, Rezija, Štlenard, Špeter, Sovodnje, Srednje, Tipana itd. (Videm).

Deželni zakon 8/99 določa med obveznimi rekviziti za prodajo jestvin obisk poklicnega tečaja, ki ga organizirajo pokrajinska združenja trgovcev oz. trgovinska zbornica. Dosedanji tečaji za vpis v trgovski register za upravitelje javnih obratov bodo še naprej veljavni. Za prodajo nejestvinskega blaga niso predvideni tečaji.

Za določitev obratovalnega časa trgovin in javnih lokalov sprejme občinski svet poseben pravilnik, župan pa odredi njegovo izvrševanje in morebitne izjeme. V dnevnem pasu od 5. ure do 22. ure bo možno odprtje trgovin do največ 10 ur dnevno. Poldnevni tedenski počitek je za jestvinski sektor poljubno ob ponedeljkih ali sredah popoldne, za nejestvinski pa ob ponedeljkih zjutraj; župan lahko določi tudi druge dneve glede na obstoječe krajevne navade.

Podobno se določa tudi okvir za ureditev delovnega časa gostinskih obratov: dnevni pas gre od 8. ure zjutraj, z najmanjšim odprtjem 5 ur in maksimalnim 12 ur na dan.

Novost so t.i. *esercizi di vicinato*, ki bodo lahko odprti ponoči od 22. do 5. ure, in pa *drugstore* (za jestvine, splošna zdravila in artikle za osebno higieno), ki bodo neprekinjeno odprti 24 ur.

ITALIJANSKO PRAVO

KATASTRSKA NEJASNOST ZA KMETIJSKE STAVBE (2)

DAMJAN HLEDE

Z davčnega vidika so bile doslej kmetijske stavbe v katastru zemljišč sicer klasirane, toda brez dodelitve dominikalnega in agrarnega dohodka. To je odgovarjalo naravi kmetijskih stavb, ki niso avtonomni potencialni proizvajalci dohodka; slednjega prinaša namreč obdelovanje zemlje, katere stavba predstavlja s pravnega vidika zgolj pritikline. Prav tako kot so dohodkovno nevtralna zemljišča, ki predstavljajo pritikline urbanih stavb.

Najhujša posledica interpretacije, ki je bila omenjena v prejšnjem nadaljevanju, je prav davčne narave, kajti vpis kmetijske stavbe v kataster zgradb bi pomenil njihovo avtomatično podreditev navadnemu obdavčenju za urbane zgradbe. Nobene težave ne bi smelo biti v zvezi z davki na dohodke, kajti člen 39 zakona o davkih na dohodke pravi, da kmetijske zgradbe ne proizvajajo dohodkov, ne glede na njihovo katastrsko ugotovitev. Drugače pa je v zvezi s posrednimi davki, kajti 4. odstavek člena 52 zakona št. 131/86 o registrskem davku predpisuje, da se katastrska vrednost zemljišč določa tako, da dominikalni dohodek pomnožimo s 75 (+25%), katastrska vrednost zgradb pa tako, da katastrski dohodek pomnožimo s 100 (+5%). V primeru vpisa v kataster zgradb bi torej bila zemljišče in kmetijska stavba posamično obdavčena, kar bi pomenilo nesprejemljivo posledico, da je kmetijska stavba - katere dohodek je od vedno vključen že v dominikalni dohodek zemljišča, kateremu služi - obdavčena dvakrat. To bi veljalo tako za registrski davek kot za Ici. In zgodilo se je, da so nekateri davčni uradi že zahtevali takšno ločeno obdavčenje kmetijskih zgradb.

Strokovnjaki trdijo, da je takšna interpretacija nesprejemljiva. Dosledno izvajanje okrožnice št. 96/T bi povzročilo krivično razlikovanje v obdavčenju med tistimi, ki so izvedli kakšno spremembo ali prenos pravic na svoji kmetijski zgradbi, in tistimi, ki niso storili ničesar. Poleg tega ni nikjer pisano, kdaj naj bi se izvedel vpis v kataster zgradb v primeru prenosa pravic na kmetijske stavbe, pred kupoprodajno pogodbo ali prijavo o dedovanju ali šele kasneje ob katastrskem prepisu.

V odsotnosti izrecnega ministrskega ukrepa je vsekakor edina rešitev zainteresiranih davkoplačevalcev, ki so bili prisiljeni v omenjeno dvojno obdavčenje, da prosijo za povračilo. V pričakovanju pojasnjevalnega ukrepa pa je upati, da se bodo davčni uradi ravnali dosledno s tradicionalno civilnopravno naravo kmetijskih stavb kot pritiklin, ki ne proizvajajo samostojnega dohodka.

Naj ob koncu še spomnimo, da je finančni zakon za leto 1999 podaljšal rok za katastrsko prijavo stavb, ki so izgubile pogoje za priznanje njihove kmetijske narave, do 31. decembra 1999.

KONEC

GOSPODARSTVO

ZADRUŽNA KREDITNA BANKA V SOVODNJAH

SPREJELI SKLEP O ZDRUŽITVI DVEH BANK

V četrtek, 29. aprila, se je večina članov (170 od 313 vpisanih) Zadružne kreditne banke v Sovodnjah ob Soči udeležilo rednega in izrednega občnega zbora. Najprej so na občnem zboru prebrali poročila o stanju predsednik upravnega sveta Miro Hmeljak, predsednik nadzornega odbora dr. Štefan Bukovec in ravnatelj banke Savo Ušaj. Obrazložena je bila gospodarska kriza na Goriškem zaradi ostre konkurence, nizkih obrestnih mer itd. To je občutila tudi sovodenjska banka. Čisti dobiček se je zmanjšal za 26%, lani je znašal približno 484 milijonov, predlanskim pa 653 milijonov. Denar je namenjen v zakonite rezerve in posebne sklade. Premoženje znaša 6,8 milijard lir. Po vseh poročilih in pojasnilih so člani odobrili obračun brez razprave. V imenu deželne Zveze kreditnih bank je spregovoril njen predsednik Italo Del Negro. Sledile so volitve za dopolnitev nadzornega odbora na osnovi veljavne zakonodaje: nadzornika bosta Roberto Gantar in Martina Malalan, namestnika pa Lidia Komjanc in Igor Komel.

Kasneje je bil izredni občni zbor, ki je moral razpravljati o načrtu za združitev zadružnih bank iz Sovodenj in Doberdoba. Predsednik upravnega sveta Miro Hmeljak je v svojem govoru obrazložil, da je združitev nujna zaradi sedanjega gospodarskega stanja, z njo bo banka povečala svoj delovni obseg in bo bolj aktivno vključena v goriško gospodarsko stvarnost. Gre namreč za pogumno izbiro strateškega značaja. V razpravo je poseglo več članov z raznimi vprašanji glede volitev odbornikov, o gospodarskem načrtu in o osebju, ki je zaposleno v obeh bankah. Člani upravnega odbora so pojasnili, da po novem zakonu volitve ne potekajo več tajno. Izdelan je bil gospodarski načrt, po katerem bo banka razširila poslovanje tudi v druge kraje. Glede osebja je bilo rečeno, da je bilo to dobro seznanjeno in da se strinja z združitvijo. Ohranili bodo sedanjih 20 uslužbencev. Ime banke bo: Zadružna banka Doberdob in Sovodnje s sedežem v Doberdobu in okenci v Doberdobu, Sovodnjah, Ronkah in Štandrežu. Področje bo segalo od Krasa do Brd. Zapisnik o novem statusu je prebral notar dr. Germano. Za sklep o združitvi je glasovalo 159 članov, 13 jih je bilo proti, 7 je bilo vzdržanih. V upravni odbor so bili izvoljeni štirje Sovodenjci (L. Devetak, M. Mučič, M. Hmeljak in D. Pelicon).

EPD

PREGLED ŠPORTNEGA DOGAJANJA NA GORIŠKEM

SOVODENJCI OBSTALI V LIGI

IGOR COTIČ

Športna prvenstva se bližajo h koncu. Pregled športnega dogajanja na Goriškem bomo začeli z **nogometom**, ki je bil v središču pozornosti konec prejšnjega tedna. V prvi amaterski ligi sta si slovenska predstavnika Sovodnje in Juventina zagotovila obstanek v ligi prav v zadnjem kolu. Najhuje je kazalo Sovodenjcem, ki so morali na domačih tleh doseči zmago, da bi jim ne bilo treba za obstanek računati na ugoden razplet na drugih nogometnih igriščih. V prvi polovici tekme so Sovodenjci povedli, nakar so se jim v začetku drugega polčasa igralci Rude nevarno približali. Sovodenjski nogometaši so tudi v nadaljevanju tekme ohranili mirno kri vse do končnega sodnikovega žvižga. Tedaj so skupaj s številnimi navijači nazdravili obstanku v ligi. Če so Sovodenjci morali izkupiti polno mero točk, je štandreški Juventini za obstanek v ligi zadostoval le neodločen izid. Na igrišču v Gonarsu so se morali Kerpanovi varovanci pošteno potruditi, saj so za končni uspeh potrebovali kar štiri zadetke.

V prvenstvu prve amaterske lige, ki bo potekalo prihodnje leto, se obetajo zanimiva srečanja, saj bodo nastopila kar tri slovenska moštva, in sicer Sovodnje, Juventina in Mladost, ki si je z napredovanjem zaslužila pravico do nastopa v višji kategoriji.

V **košarkarski** C-2 ligi je v skupini za obstanek Dom Kmečka banka zmagal s točko razlike. Domovci pa so kljub zmagi žal izpadli iz lige in bodo odigrali zadnjo tekmo letošnjega prvenstva prav proti Boru Radenski, ki ima štiri točke prednosti pred goriškim moštvom.

V moški **odbojkarski** C ligi je Imsa Impex z gladko zmago na domačih tleh proti Faedisu obdržala tretje mesto na lestvici. Jerončičevi varovanci so prikazali dobro igro, tako da se v soboto obeta zanimiv dvoboj med štandreško ekipo in prvouvrščenim Yahoo il Pozzo. Goriški odbojkarji bi v primeru zmage naredili veliko uslugo Mimi Eurospin, ki je v polnem teku za napredovanje. Soča Unitecno je v okrnjeni postavi doživela poraz v Buii.

V ženski C ligi se je Val Siderimpes s porazom proti Domovipu oddaljil od vrha in zaseda šesto mesto na lestvici.

V moški D ligi je Naš prapor zmagal proti ekipi Sina Porcia in s tem pokazal, da je trenutno v dobri formi.

PRIHODNJE KOLO

ODBOJKA *(8. maja)*:

Moška C liga: Soča Unitecno - Mima Eurospin, Idealsedia - Olympia Agraria Terpin, YAHOO Il Pozzo - Imsa Impex.

Ženska C liga: Olympia Kmečka banka -Staranzano, Nuova Kreditna - Val Siderimpes.

Moška D liga: Maniago - Naš prapor

KOŠARKA *(8. maja)*:

Moška C2 liga: Dom Kmečka banka - Bor Radenska.

ZASEDANJE NA BLEDU

SPET PRILOŽNOST ZA PROMOCIJO ZIMSKIH IGER BREZ MEJA

Slovenija bo 18. maja letos prizorišče pomembnega zasedanja članov Mednarodnega sveta za arbitražo v športu (ICAS). Predseduje mu Judge Keba Mbaye, podpredsednik Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK) in nekdanji podpredsednik haaškega razsodišča. Soorganizator zasedanja, ki bo potekalo na Bledu, je tudi Olimpijski komite Slovenije - združenje športnih zvez (OKS - ZŠZ), med člani sveta pa je tudi Tjaša Andree Prosenc.

ICAS sestavlja 20 članov in vodi neodvisno Arbitražno sodišče za šport (CAS) s sedežem v Lausannu. Na pobudo predsednika MOK-a Juana Antonia Samarancha je bil ustanovljen l. 1983 in je edina mednarodna ustanova, sprecializirana za reševanje sporov v športu, katere veljavnost priznavajo dejansko vse članice MOK, njene odločbe pa imajo tudi moč sodne odločbe. V pristojnosti CAS-a je tudi nudenje strokovne pomoči v obliki svetovanja pri reševanju sporov v športu. Predstavnik ICAS-a Matthieu Reeb je Slovenijo prvič obiskal že 30. aprila, ko si je s člani ekipe ODS za pripravo zasedanja ogledal prizorišče zasedanja in kulturnega programa obiska v Sloveniji.

Ugledni gostje si bodo med zasedanjem ogledali nekatere slovenske znamenitosti, sprejeli pa jih bodo tudi slovenski predsednik Kučan, minister za šolstvo in šport Slavko Gaber, ljubljanska županja Vika Potočnik in predsednik OKS Janez Kocijančič. Obisk gostov za promocijo kandidature Zimskih olimpijskih iger treh dežel 2006 pred odločitvijo na zasedanju MOK-a bo19. junija v Seulu.

KOROŠKA / PREDSTAVITEV PUBLIKACIJE

KULTURNI DOGODEK POSEBNE VRSTE

Na predvečer mednarodnega dneva knjige (23.4.) sta v grški restavraciji Olympia Slovenska športna zveza in celovška Mohorjeva organizirali novinarsko konferenco. Vzrok posebnega zanimanja (toliko poročevalcev se že dolgo ni zbralo pri kakšni predstavitvi v Celovcu) je bila izdaja knjige Mirka Bogataja z naslovom *Tran/sport*. In ker praznuje koroška športna zveza letos 50-letnico, so na slovesnost povabili še najstarejšega živečega olimpijskega zmagovalca Leona Štuklja. On je bil navsezadnje tisti, ki je pritegnil zanimanje tako slovenskih kot nemških novinarjev (in tudi predstavnikov nekaterih organizacij oz. politikov); o dogodku so zato poročali v časopisih, po televiziji in radiu.

Avtor - razgledan publicist, nekdanji aktivni športnik in predsednik športne zveze - je že dolga leta vodja slovenskega sporeda radiotelevizije in tudi na ta način pozna športnike in društva (kar 22 jih združuje športna zveza, z 2.500 aktivnimi športniki in nad 300 funkcionarji), ki so predstavljena na 240 straneh, z 212 črnobelimi in 42 barvnimi slikami (za ceno 495 šil.). Knjiga je kot zloženka iz tisoč delčkov, pričevanj, arhivskih posnetkov in anekdot, ki govorijo o slovenskih športnih uspehih (posebno na področju smučarskih skokov, v nogometu, odbojki, kolesarstvu in šahu). Je pa tudi zgodovinski oris in pobuda za naslednje rodove, ki bodo poleg nasprotnika morali premagati še same sebe.

Predstavitev so - dvojezično - opravili sedanji predsednik SSZ Marijan Velik, vodja Mohorjeve založbe ing. Kattnig in avtor knjige Bogataj. Besedo so dali tudi Štuklju (ki je prišel v spremstvu slovenskega državnega sekretarja in člana olimpijskega komiteja Zajca), ki se je zahvalil za vabilo, povedal, kako je že kot 80-leten zbiral podatke za svojo knjigo in poudaril pomen izvedbe olimpijskih iger treh dežel leta 2006.

Za posebno presenečenje je poskrbel novi deželni glavar Haider, ki je nepovabljen in nenajavljen prišel z majhno zamudo in se zadržal v pogovoru z nekdanjim olimpijskim zmagovalcem, ki zelo dobro obvlada tudi nemščino.

RB

ZOI 2006

ZADNJE SREČANJE PETRIČ-HAIDER V LIPICI

Državni sekretar na slovenskem ministrstvu za zunanje zadeve in predsednik slovenskega organizacijskega odbora za kandidaturo Koroške, Furlanije-Julijske krajine in Slovenije za pripravo Zimskih olimpijskih iger *Brez meja* 2006, Ernest Petrič, se je v Lipici srečal z novim koroškim deželnim glavarjem Joergom Haiderjem. Večji del pogovorov sta namenila ravno omenjeni kandidaturi. Haider je pred dnevi ostro kritiziral (ne)plačevanje slovenskega deleža obveznosti do kandidature, tokrat pa je bil bolj zadovoljen, saj je Slovenija že nakazala prvi obrok v višini štirih milijonov avstrijskih šilingov, ostanek pa bo v najkrajšem času. "Med tremi partnerji so zdaj vsi finančni problemi rešeni," je po srečanju zadovoljno pripovedoval predsednik koroške deželne vlade. Slovenija bo financirala 20% vseh stroškov, enako Furlanija-Julijska krajina; Koroška kot nosilka kandidature pa bo nosila največji delež stroškov. Haider in Petrič sta v petek, 20. aprila, podpisala tudi 1,5 milijona šilingov vredno sponzorsko pogodbo z avstrijskim podjetjem Hypobank. Po srečanju je bil optimist tudi Petrič, ki je kandidaturi napovedal dobre možnosti, pogovore s koroškimi predstavniki pa je ocenil kot zelo produktivne, v prihodnje pa bi jih bilo potrebno še poglobiti.

ALPIN

ODBOJKA

PORAZ OLYMPIE

MARTINA HLEDE

Po gladki zmagi prejšnjega tedna proti Soči so tokrat doživeli Olympiini igralci poraz. Ekipa ELTOR TUBAK je namreč zmagala s 3:1 in tako odnesla 3 točke. V goriški ekipi so namreč manjkali trije igralci (Štefan Bensa, Cristian Graunar in Lorenzo Guzzon), katerih dva sta standardna. Graunarja je dobro nadomestil Evgen Komjanc, Benso pa Jurij Hlede. Prvi set je bil na začetku precej izenačen (7:7), nato pa so gostje povedli s 7:10 in 7:13 in set osvojili predsvem zaradi nekaterih sodnikovih dvomljivih odločitev.

Naši fantje se niso vdali in so drugi set odločno začeli. Trener je poslal v igrišče tudi Patrika Komjanca, ki je sicer prvič igral v C-ligi, saj je standardni igralec I. moške divizije. V tem setu je bila Olympia vedno v vodstvu (9:2), nato pa je moral Damjan Dorni zapustiti igrišče zaradi bolečin v hrbtu. Kljub temu so zaključili set s 15:8.

Še najbolj zanimiv je bil tretji set. Gostje so stalno vodili (2:7 ; 4:9), nato pa so jih nasprotniki dohiteli do 12:12. Olympia je imela tudi zaključno žogo, saj je vodila s 14:12, nato pa se je rezultat spet izenačil in gostje so set osvojili s 15:17. Zadnji set je bil povsem enosmeren; naši igralci so nekoliko popustili, kar so izkoristili nasprotniki, da so tekmo zmagali.

Kljub porazu je bila tekma zelo zanimiva; odsotnost nekaterih igralcev se je sicer poznala, vendar si zaslužijo tisti igralci, ki so jih zamenjali, izredno pohvalo.

OBČNI ZBOR ZSŠDI

FOTO KROMA

V četrtek, 29. aprila, je potekal na sedežu zborov v Devinu občni zbor Združenja slovenskih športnih društev v Italiji. Na njem so številni udeleženci podali oceno o delovanju organizacije, hkrati pa tudi predstavili novo študijo Ivana Peterlina o slovenskem športu v Italiji. Več o občnem zboru ZSŠDI prihodnjič.

PREDSTAVITEV NOVE KNJIGE IN RAZSTAVA O BOVŠKI HIŠI

Z ZNANJEM IN DOBROTO

MIRAN MIHELIČ

Celotno obdobje "socialistične izgradnje" je naredilo nepopravljivo škodo bovški hiši in tako tudi slovenski kulturni dediščini. Tako je danes opaziti le "ideološko dediščino", ki pa je še ostala v glavi kakšnega arhitekta, ki se ob obnovi bovško-trentarske hiše še malo ni s strokovno tenkočutnostjo poglobil v dušo te pokrajine niti ob popotresni obnovi. Kaj šele, da bi prisluhnil spominu in hotenju ljudi.

Na ohranjenih bovških in trentarskih hišah se zaradi harmonije spočijeta oko in duša. Človek kar začuti debelino kamnitega zidu, ometanega z "zaribanim" ometom ali "špricem", pobarvanim ali tudi ne; vendar mogočnem v preprostosti okenc, vrat in več vrst ganka. Podstrešje je pod strmo streho prostorno, zato so v njem shranjevali seno za dolgo zimo. Obenem je bila to odlična toplotna izolacija. Pod bivalnimi prostori sta hlev in klet, od koder prihaja toplota v bivalni prostor. Do bivalnega prostora prihaja po strmih kamnitih, z lesom obloženih ali lesenih stopnicah na gank, ki ga ograjuje polna lesena ograja. Nad njim je tudi do dva in pol metra širok napušč, pod katerim so v spodnjem delu doline spravljali voz za kravjo vprego ali lepo, če kar v okras zložena drva zgolj na področju Trente, Soče in Lepene. Vse je tako spontano praktično in skladno, da deluje pomirjajoče.

Strmo dvokapno streho, prvotno krito s *šintlni* ali *diljami*, po požaru leta 1903 pa betonskimi špičaki, opečnimi *jeziki* - bobrvci manjše velikosti, in nekakšnimi zarezniki, eternitom po sistemu francoskega kritja in nazadnje dvojno kritino. Oblikovno se lepo ujema z vrhovi gora ali krošnjami drevja, zlasti oblikami smrek. To dopolnjujeta celo čopa, ki elegantno zaključujeta strehe.

Neločljivi del te hiše je še njena kulturna krajina. Pašniki in travniki so na pobočjih, kamor se je valilo kamenje, ograjeni z *miri*. Ti so ločnik med kulturno krajino in naravo, v kateri kraljuje divjačina. Na področju Trente pa so ograje tudi lesene in služijo za ograjevanje travnikov in zlasti pašnikov. Vhod vanje so značilne lese, kakršne so tudi v kamnitih *mirih*. Sestavni del pašno obdelovalnih zemljišč tvori tudi kamnit, suho zidan oporni zid *kašta*, za katerega je s travnika nabrano kamenje, na ustvarjeni ravni površini pa je ponavadi njivica. Vmes so sopotja, skale, gozdiči. To so suho zidani kamniti zidovi. Tudi te je potres poškodoval. Prav ti so ob kamnitih ali zgoraj delno lesenih hlevih tukaj najstarejša, morda tisočletja stara arhitektura.

Gotovo so prihajali vplivi tudi po dolini navzgor in čez tri visoke prelaze: Učja iz Rezije, Predel, s katerim meji Bovška geografsko na Koroško in na Vršiču z Gorenjsko. Geografska zaprtost in soseščina s prav tako zaprtimi ali ozkimi kotlinami je pogojevala samoniklo življenje in svojevrstno narečje.

Bovško omejujejo visoke gore na severu in preprečujejo hujše vdore hladnega zraka pozimi in poleti. Na jugu pa nizke, kar pogojuje pozimi nagle odjuge in dokaj prijazno klimo za vrtičkarstvo poleti.

Pod sponzorstvom SDS in bovške občine je bila prva razstava o bovški hiši že pred dvema letoma, ob izidu knjige *Bovška hiša* arhitekta Mirka Kajzelja, ki je tudi sam z občutkom in znanjem obnovil eno od še dobro ohranjenih bovških hiš nad Bovcem. Kot je dejala predstavnica založbe Debora, pri kateri je izšla tudi druga knjiga, si pri izidu prve knjige ni nihče mislil, da bo ta dediščina tako hitro uničena.

Razstava značilnih izdelkov (vrata, okna, zidovi, ometi, kritine itd.), ki so jih prilagodili tradicionalni arhitekturi, poteka v organizaciji Gradbenega centra Slovenije in številnih sponzorjev, ki ponujajo pri obnovi Posočja svoje materiale in storitve. Gre za primerne materiale in prepoznavne elemente za obnovo in prenovo. Predstavnica centra Iva Šuber-Kramar je opozorila, da je čas miselnosti o gradnji z postavljanjem

zidaka na zidak mimo; treba je graditi ali obnavljati tudi s ciljem prihranka na energiji ogrevanja in ročnega dela. Zaradi nestrokovne gradnje se v zidove vseli vlaga in za njo plesen. Zaradi tega se je pomembno na gradnjo pripravljati tudi z dobrim svetovanjem. Poleg odgovorov na vprašanja s področja arhitekture, gradnje in varčevanja, nudijo še pravne nasvete s področja gradnje objektov in njihovega financiranja. Ob razstavljenih vzorcih je nekakšna čitalnica, v kateri je na voljo tudi videorekorder ter kotiček za dostop do interneta. K razstavi so pritegnili 22 razstavljavcev, predstavnikov podjetij, ki bodo imeli, poleg razstavljenih materialov in vzorcev v predavalnici Hotela Alp v Bovcu, tudi predstavitve svojih proizvodnih programov.

Ob odprtju razstave je bil govor o velikih, žal že zamujenih priložnostih, saj so tudi te kraje skazili ljudje brez občutka za okolje. Prav tako pa tudi brez naravnega daru za opazovanje in brez prave prostorske predstave in občutka za likovne proporce. Žal se to ponavlja tudi pri sedanjem projektiranju in delno tudi izvedbah.

Razstava *Gradbeni center Slovenije za dediščino Bovca* je v preteklosti že doživela v Ljubljani izredno pozitiven odziv tako strokovne kot širše javnosti. S predstavitvijo v Bovcu pa dobiva še večjo prepričljivost, seznanja domačine in izvajalce z materiali in izdelki za prenovo s ciljem ohranitve stavbne dediščine. V letej je treba prepoznavati izvir kulturnega gibala sedanjosti. V knjigi *Sto srečanj z dediščino na Slovenskem* pravi dr. Janez Bogataj, da "nikoli ne smemo dediščine razumeti le kot oblike preteklosti, ampak predvsem kot oblike sedanjosti in sodobnosti z razsežnostjo zgodovine. Pri tem pa je nujno upoštevati kot bodočo dediščino tudi sodobnost samo, ki bo tudi našim zanamcem predstavljala določeno dediščino."

Bovška arhitektura in kulturna krajina sicer ne pomenita vrhunske stvaritve preteklega in našega časa, govorita pa nam o genialni skladnosti in racionalnem bivanju v izjemno težkih pogojih preživetja.

novo pri
Goriški Mohorjevi družbi

V ZBIRKI KOLAČKI

ETKO MUŽETKO

Vrhovska ljudska pravljica

Odkrivanje še neraziskovanega bogastva ljudskega pripovedništva je tudi za skupino učencev osnovne šole na Vrhu sv. Mihaela predstavljal trenutek izrednega soočanja z domačim vaškim izročilom.
Zgodbica o malem Etku Mužetku s svojo hudomušnostjo razgrne bogat svet ljudske domišljije, kateri so največkrat botrovale ne vedno rožnate življenjske razmere.
Pravljica je izšla v zbirki Kolački in je nemenjena vsem, ki ljubijo in cenijo narodno bogastvo. Pot naj bi našla predvsem med otroke, da bi tudi oni spoznali čas, ki ga danes več ni.

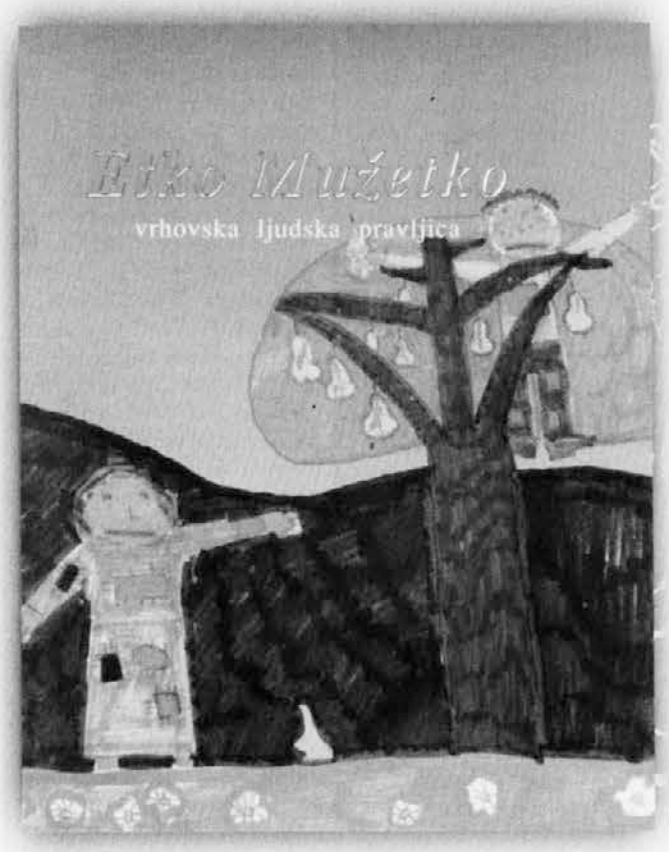

GORIŠKA
MOHORJEVA DRUŽBA
PLACUTA 18, 34170 GORICA
TEL. 0481 533177
FAX 0481 536978